

MUNTANYA

4,30€ / ANY 131 / AGOST 2007 / **872**

CEC

Barranquisme a França: Bitet i Lekime

TRESCS

El nord del Pakistan

RECERCA

**La vegetació
de la muntanya d'Aiats**

CAMINS DE MUNTANYA

**La muntanya
de Santa Bàrbara
a les Guillerries**

ESCALADA

**L'agulla Dibona
al massís dels Écrins**

EXCURSIONISTES

Jaume Oliveres a l'Àfrica

HISTÒRIES DEL CEC

**Joan Ruiz i Porta
i un butlletí desconegut
de l'AEC**

MUNTANYA

LA PRIMERA REVISTA EXCURSIONISTA CATALANA

**Subscriu-te ara trucant al 933 152 311
i aconsegueix un reproductor d'MP3 TRAILAUDIO
per endur-te'l a la muntanya**

(promoció vàlida fins que s'acabin)

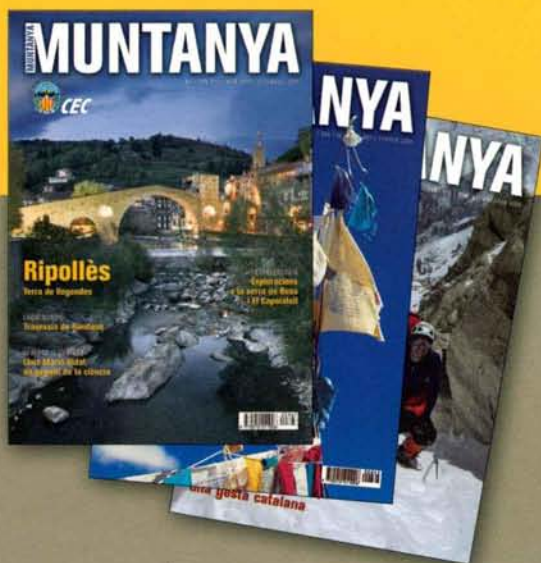
**SI JA ETS SOCI DEL CEC regala
una subscripció per tan sols 24 €**

www.techtrail.com
Valorat en més de 60 €

MP3 TRAILAUDIO

- Resistent a l'aigua
- MP3 i ràdio FM estèreo
- Més de 15 hores d'autonomia
- Tapa USB-mosquetó intercanviables
- 512 MB de memòria
- USB 2.0

APROFITA TOTS ELS AVANTATGES DE LA SUBSCRIPCIÓ

- ▲ Rebre la revista al teu domicili
- ▲ Beneficiar-se d'un preu especial
- ▲ Pagar còmodament per domiciliació bancària
- ▲ Garantia CEC

MUNTANYA

Amb reportatges i articles sobre:

- Alpinisme, excursionisme, escalada, espeleologia i barranquisme
- Itineraris a peu, amb BTT i amb esquís
- Viatges a muntanyes de països llunyans
- Història i fets de l'excursionisme
- Treballs d'investigació sobre el medi ambient, les ciències naturals i l'etnografia
- Informació actualitzada sobre llibres, mapes i guies de muntanya

- MUNTANYA publica sis números l'any (PVP: 4,30 €)
- Si t'interessa algun número endarrerit te l'enviem al preu de 3,30 €

DADES PERSONALS

Nom	1r cognom	2n cognom
Adreça	Núm.	Pis/Porta
Codi postal	Població	Esc./Bloc
Telèfon	Adreça electrònica	
Data de naixement	DNI	Subscripció a partir del núm.

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA (És imprescindible per poder cursar la teva subscripció).

Si us plau, carregueu al meu compte o a la meua llibreta el pagament del rebut que el Centre Excursionista de Catalunya us presentarà a nom meu fins al proper avis.

Nom i cognoms del titular	Data / /	Signatura
Entitat	Oficina	DC
Núm. compte		

DADES DEL SOCI

Nom	Núm. de soci
Envieu-me la brúixola a l'adreça següent:	
Codi postal	Població

**US HI PODEU
SUBSCRIURE
MITJANÇANT:**

BUTLLETA
Fotocopia-la i envia-la
per correu postal

TELÈFON
Truca al 933 152 311

FAX
Envia la butlleta
al 933 151 408

E-MAIL
Envia totes les dades
de la butlleta a
secretaria@cec-centre.org

PERSONALMENT
Presenta totes les dades
al CEC (C/ Paradís, 12).
Et convidem a conèixer
la nostra seu social.
Si et fas soci del CEC rebràs
la revista *Muntanya*
gratuitament

Centre Excursionista de Catalunya Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - Tel. 933 152 311

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANY 131 / NÚM. 872 / AGOST 2007

ARTICLES

6 El llunyà nord del Pakistan

Jordi Solà Coll

12 Mapa de la vegetació de la muntanya d'Aiats

Josep Nuet i Àngels Morell

20 Jaume Oliveres a l'Àfrica

David Vilaseca Basco

24 Barranquisme a França: Bitet i Lekime

Àlex Batllori i Lacueva

28 La muntanya de Santa Bàrbara a les Guilleries

Xavier Juquera i Segarra

34 El vessant sud de l'agulla Dibona als Écrins

Santi Puig Guerra

36 En Joan Ruiz i Porta i un butlletí desconegut de l'AEC

Lluís Willaert i Garcia

SECCIONS

4 La bústia

5 Editorial

41 Els dibuixos d'en Jordi Solà

42 Vies d'escalada

44 Llibres i mapes

46 La motxilla de muntanya

50 Itineraris excursionistes

Portada: El primer tram del canyó del Bitet. Foto: Àlex Batllori

Edita:
Centre Excursionista
de Catalunya
Paradis, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
cec@cec.cat
www.cec.cat

President del Centre:
Josep Manel Puente

Director de Muntanya:
Ferran Alexandri
revista.muntanya@cec.cat

Secretari:
Ernest Godó

Consell de Redacció:
Francesc Bealo
Jordi Bernat
Joan Campaña
Jordi Domènech
Enric Nosal
Josep M. Sala
Valentí Zapater

Disseny i maquetació:
Estudi Toni Ingles
toni@toni-ingles.com

Correcció lingüística:
Eva Mengual
evamengual3@hotmail.com

Cartografia:
Albert Martínez
a@albertmartinez.com

Publicitat:
Centre Excursionista
de Catalunya
Tel.: 696 206 159

Fotomecànica:
PACMER, S.A.
Tel.: 934 099 060

Impressió:
IMGESA
Tel.: 934 622 180
Impressió en paper ecològic

Distribució:
L'ARC DE BERA, S.A.
Tel.: 934 653 008

Dipòsit legal:
B-545-1958

ISSN:
0212-2111

Subscripcions:
Redacció de Muntanya
Paradis, 10 i 12
08002 Barcelona
Preu subscripció anual:
24 € (sis números)

La revista *Muntanya* no comparteix necessàriament l'opinió que s'expressa en els articles publicats, sinó que la responsabilitat dels comentaris recau sobre els respectius autors. El copyright dels articles, tant de la part literària com de les il·lustracions, és propietat dels autors. Per tant, queda prohibida la reproducció total o parcial, per qualsevol procediment, dels continguts de la revista *Muntanya* sense l'autorització escrita dels propietaris del copyright.

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Aquesta secció vol ser un lloc de trobada entre la revista i els lectors. No és, doncs, un apartat dedicat a la correspondència de temàtica general, sinó que està reservat a les cartes que tractin específicament dels continguts de la revista i del món de la muntanya.

Marcel Chevalier

Distingits senyors,
Com a president de l'Associació Geologia dels Països Catalans, volem fer-vos arribar el nostre agraïment per la publicació de l'article sobre Marcel Chevalier en el núm. 871 de la revista *Muntanya*, ja que és un personatge que ha estat poc reconegut en la biografia dels geòlegs catalans i que va ser president de la nostra entitat entre el 1940 i el 1945, fins a la seva mort.

No vull fer cap crítica de l'article sinó solament aportar alguna dada sobre Marcel Chevalier, ja que, potser, com que l'autor de l'article és francès, tal vegada domini més la faceta francesa de la seva biografia.

La presidència de la «Méditerranée», com llavors se'n deia, de la Geologia dels Països Catalans, fundada el 1926, any del Congrés Geològic Internacional, celebrat a Madrid, però que s'havia de fer a Barcelona, li va venir de l'amistat que tenia amb el Dr. Marcet Riba, el fundador de l'associació; durant la dictadura de Primo de Rivera

li van fer canviar el nom, i en la del general Franco, li van prohibir la legalització, motiu pel qual es va domiciliar a França i es va fer president Marcel Chevalier, fins a la normalització democràtica de Catalunya més recent, que l'hem pogut legalitzar.

Va ser també un gran col·laborador de Marcet Riba i de Faura i Sans, i va participar en la confecció de mapes del Servei del Mapa Geològic de Catalunya. Trobem, però, imperdonable que en un llibre publicat en plena democràcia sobre la història del Museu de Geologia de Barcelona se silenciï totalment en les activitats del museu la tasca feta per científics catalans durant la Segona República i la Guerra Civil (1931-1939), ignorant Pau Vila, Marcel Chevalier, Rafael Candel i gairebé també Marcet Riba.

Per acabar, sols una observació: en el text de l'article de la revista *Muntanya* gairebé no es fa referència als seus dos volums publicats a l'Editorial Barcino, els anys 1930 i 1932, sobre geologia de Catalunya, dirigida

per Pau Vila —en l'article ho diu en castellà, però suposem que és una errada d'impremta. En aquesta obra Chevalier dona relleu als seus coneixements sobre geologia de Catalunya i, en general, geologia universal: és el primer que elabora mapes paleogeogràfics i tectònics i que dona esquemes del globus terrestre indicant els paleopols i l'equador, en els temps geològics passats; també és el primer de Catalunya que fa una separació entre metamorfisme regional i de contacte, publicant un esquema molt demostratiu i, encara més, fa unes interpretacions generals de l'estructura, basades en la teoria autoctonista

—avui dia descartada— dels plecs del Pirineu alpi (el Pedraforca i el Montsec)... Detalls que, afegeixo, fan destacar la seva vàlua.

E. Sunyer i Coma
(Barcelona)

LA BÚSTIA DE MUNTANYA

Redacció de Muntanya
C/ Paradís, 10 - 08002 Barcelona
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Les cartes han de dur el nom, l'adreça i el telèfon del remitent. Per raons d'espai, poden ser editades o resumides per la Redacció de la revista.

CURSA ALPINA

17a cursa i caminada popular a Collserola

Diumenge 28 d'octubre

Inscripció gratuïta al:
Termini d'inscripció:
Horari d'inscripció:

Centre Excursionista de Catalunya.
del dilluns 8 al dijous 25 d'octubre.
de 10 del matí a 1 de la tarda,
i de 6 de la tarda a 9 del vespre.

Informació:

www.cec.cat
<http://www.cec.cat>

Organitzada conjuntament pel Centre Excursionista de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona

LA PASSEJADA

VIII Cursa Alpina Tosa d'Alp-Puigllançada

Diumenge 7 d'octubre

Es tracta d'una cursa a peu de 24 km aproximadament amb un desnivell positiu de 1.116 m, i que forma part de la Copa Catalana de curses d'alta muntanya de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

Informació:

www.cec.cat
<http://www.cec.cat>

Organitzada conjuntament pel Centre Excursionista de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona

Uns nous estatuts per al Centre Excursionista de Catalunya

D'acord amb el que vaig exposar en la darrera assemblea general del CEC, hem iniciat un procés per a la reforma dels estatuts de l'entitat que s'inicià amb l'aprovació, per part de la Junta Directiva, d'una comissió encarregada de fer un esborrany per a uns nous estatuts, formada per representants de les seccions, de la mateixa Junta i de socis amb experiència reconeguda en la gestió del Centre en el passat, i amb coneixements sobre la gestió d'entitats esportives i culturals.

Aquesta comissió ha enllestit el treball i ara disposem d'un projecte de nous estatuts que ens han de permetre treure el Centre de l'ensopiment i l'immobilisme en què es troba per diversos motius: la necessitat de renovació dels seus directius, l'escassa presència de joves, el degoteig de socis dels darrers anys i el trencament entre la base dels vocals i la mateixa Junta.

Els estatuts actuals no permeten redreçar la situació per la ineficàcia dels òrgans de govern, que es veuen bloquejats per interessos personals i que no responen a les necessitats de tots els socis i sòcies, i encara menys al que la nostra societat ens demana. La raó de l'existència del Centre és l'activitat de tota mena que s'hi desenvolupa, però aquesta és escassa i pràcticament la mateixa que es feia molts anys enrere. El Centre, que sempre ha estat pioner, ara està adormit.

Els nous estatuts ens han de facilitar un canvi substancial de la manera de fer perquè la Junta Directiva tingui tots el poders per organitzar i planificar una activitat més variada, més atractiva i amb novetats, que faci que el Centre torni a ser un referent. Tot això s'ha de fer des d'unes seccions que estiguin presidides per presidents escollits per tots el socis i sòcies que formin part d'un equip amb cohesió i amb uns objectius comuns als de la resta de la Junta, amb il·lusió per fer molta més activitat de qualitat.

Els nous estatuts han de resoldre els problemes de continuïtat de les juntes evitant les renovacions parcials actuals que trenquen el treball, han de protegir el patrimoni del Centre i garantir tota una renovació de càrrecs. Sé que aquesta reforma no és fàcil i que hi ha resistència al canvi, però la meua responsabilitat com a president em fa dir que sense aquesta renovació no hi ha futur, i és per això que us demano el vostre suport, per tirar endavant un Centre amb ganes de ser la millor entitat excursionista del món i amb molts anys de futur.

Josep Manel Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

El canyó de Bitet és un dels engorjats més impressionants i meravellosos dels Pirineus. El treball fotogràfic és bo en tot el barranc, i a cada tram és agraït d'aturar-se a fer una presa. Aquest senzill contrapicat ens mostra el descens esportiu del barranquista en el primer tram del Bitet Inferior, caracteritzat per les aigües braves i gèlides.

Càmera: Nikon

Òptica: Nikon 35 mm 1:2,8

Pel·lícula: Kodak 100 ASA

El llunyà nord

Text i fotos: **Jordi Solà Coll**

De caire llegendari, el llunyà nord del Pakistan se'ns presenta com una terra de prodigis entre el mite i la realitat. Alguns dels cims més alts i algunes de les glaceres més vastes del planeta tracen, en aquestes latituds, una geografia de beutat indòmita i la posen a l'abast de la cànida mirada del viatger; de manera que només cal mirar sense esforçar-se, a banda del fet que la llunyania de la regió requereixi de l'esforç per arribar-hi.

del Pakistan

Al bell mig de la ruta de la Seda, la toponímia del lloc impressiona per si mateixa; noms com Karakorum o Himàlaia, les dues grans carenes muntanyoses que conflueixen amb la serrallada de l'Hindu Kush, tenen el seu contrapunt en l'eix que vertebrava el territori de nord a sud: l'Indus. Provenent del Tibet, aquesta artèria fluvial de més de 4.000 km, s'obre pas majestuosa per dins d'un escenari abocat al drama geològic, que culmina amb la presència del K2 i del Nānga Parbat. Paral·lela al riu Indus, la Karakorum Highway, la carretera del Karakorum –KKH per als amics–, un «accident» humà de construcció recent i plenament integrat al paisatge, sense el qual no s'entén el procés de transformació que s'ha viscut a la regió en els darrers trenta anys.

Camí del nord

Les *flying mosques* ('mesquites voladores') són una veritable institució al Pakistan. Ornamentades amb una ostentació d'allò més cridanera i amb versicles de l'Alcorà per tota la carcassa escrits amb tinta negra, i de la família dels autobusos, les *flying mosques* s'apropen més a la idea d'una escultura mòbil que no pas al mitjà de transport per viatjar fins a Gilgit i, nord enllà, envers l'ignot Pamir. I així, amb la finestra baixada i la música a tot drap provenient d'uns altaveus que massa sovint grinyolen o s'espatllen, en un periple d'unes divuit o vint hores si fa o no fa, contemplarem la progressiva

metamorfosi de les planúries meridionals en la més septentrional de les desolacions.

Viatjar al nord suposa abandonar la rutina i endinsar-se en el regne de la fantasia. Quan al capvespre davalla el teló de la foscuria i els estels brillen gèlids en una nit sense lluna, la silueta de l'autobús sobre l'asfalt esdevé el darrer vestigi humà, enmig d'un paratge inversemblant. Adesiara, en prendre un revolt, els fars il·luminen els replecs del roquissar erosionats pels elements. Ombres furtives que es mouen dins la nit.

Gilgit, població d'uns quants milers d'habitants, capital del districte homònim i ciutat mercat antany visitada per viatgers d'anomenada com Hsuan Tsang o Fa-Xian, és la cruïlla en què un trencant ens obliga a canviar la *flying mosque* per un jeep, camí del poble d'Astore. No podria ser d'altra manera, ja que l'Astore, afluent de l'Indus, esbossa valls tortuoses i penya-segats de vertigen que forcen mentalment a persignar-se, no fos cas que ens estimbéssim. Tant de risc paga la pena, però la claror opalina típica d'aquestes latituds matisa tots els colors del món en l'aiguabarreig gris ocre d'una geografia erma. Així i tot, la quantitat de trànsit que hi ha revela una alta densitat de població, ja que de bon matí els vehicles tot terreny van amunt i avall replets de mercaderies i passatges, provinents d'Astore o camí del remot poblat de Tarshing.

El Nānga Parbat
des del camp base.

L'any 1933,
James Hilton,
en la seva novel·la
Horitzons perduts
(*Lost Horizon*),
va teoritzar
sobre l'existència
de Shangri-La,
un edèn a la terra
ocult en una vall
de l'Himàlaia

La vall del Rupal i el Nānga Parbat

Tarshing i la seva vall són el punt final per als vehicles que transiten per aquests verals. Dir-ne *poblat* potser és exagerar; *llogaret* escauria més a una vall de cases espargides que basa l'economia en la ramaderia i quatre turistes mal comptats. La raó per arribar fins aquí s'alça suficient davant nostre: el fabulós massís del Nānga Parbat, la novena muntanya més alta del planeta i una de les més difícils d'escalar. Malgrat això, el camp base és una gesta fàcil: una expedició de tres o quatre jorns permet d'assolir-lo franquejant les espectaculars morenes de Xongra i Bazhing.

Trobem Xongra poc després de deixar enrere el món calm de Tarshing; la morena davalla del cim del mateix nom com un mar brut de gel gris i polsegós en què les onades romanen immòbils per delit dels incréduls. Mentre fem via, la crepitació de l'antiga gelera ens acompanya, resso de la seva geologia en retrocés. Temps era temps, fa mil·lennis, aquesta fou una superfície glaçada de molts quilòmetres de gruix,

ITINERARI

- Gilgit
- Astore
- Tarshing
- Vall de Rupal
- Bazhing
- Nānga Parbat
- Gojal
- Vall de Yunz
- Pamir

però avui és tan sols record. De tant en tant, un poblet s'entrecrua pel camí intuït; quan les mirades es troben, la pregunta sorgeix inevitable: ¿d'on prové l'home si més enllà sembla que no hi ha d'haver res més que absència? Seguim, però, per un camí no gens fàcil de rastrejar, que en aparença no duu enlloc.

La vall del Rupal apareix inesperadament darrere de l'últim repetitj de la morena de Xongra. Quan encara manca una hora llarga de sol, la claror minva com un mannà sobre les prades que es drecen cap a ponent. Els senders que creuen la vall voregen els murs de les eres on els vilatans conreen l'ordi i el blat de moro. És un paratge que conserva la mesura humana, en què l'estil de vida sembla mantenir aquell tret essencial que relaciona gest i necessitat. Res és superflu. El contrast amb l'aspror de Xongra provoca en el caminant un silenci reflexiu. L'any 1933, James Hilton, en la seva novel·la *Horitzons perduts* (*Lost Horizon*), va teoritzar sobre l'existència de Shangri-La, un edèn a la terra oculta en una vall de l'Himàlaia. Al Rupal no trobem ni monestirs ni monjos centenaris, però la comparació és inevitable.

Tanmateix, el paradís terrenal —com tothom sap— té un caràcter temporal; ja es coneix que els paradisos a la terra són llocs més aviat efímers. Així doncs, deixem enrere la vall del Rupal i ens endinsem camí del Nānga Parbat per uns paratges, si cal més atordidors que Xongra: la morena de Bazhing, el segon gran obstacle a superar abans d'assolir el camp base. En realitat, aquest gran dèdal de gel perla, sorra i llim, entre molts altres materials dipositats per l'antiga glacera, descendeix de la cara oest del massís del Parbat. De tant en tant, la muntanya fa una demostració de força en forma d'allau: tones i tones de neu i glaç cauen esvalotades fins al punt d'eclipsar la carena sencera. Durant un instant etern, i vist de lluny, sembla que estiguem somniant. Dit i fet, ja que no és fins que un estrèpit espantós ens alerta, el temps en què el brogit tarda en arribar-nos, que som capaços de distingir la vetlla del somni. La terra tremola i tot vol esvanir-se. En un moment així, la inquietud genera una sensació que oscil·la entre la magnificència i la por. Davant de la naturalesa ho som tot, en la nostra precisa mesura, alhora que no som res.

Llac Karakul'.

Davant
de la naturalesa
ho som tot,
en la nostra
precisa mesura,
alhora que no
som res

*Retrat d'un cameller,
al llac Karakul' (Pamir).*

*Cims a les rodalies
de Passu.*

Quan la silueta
rocallosa
del Nānga Parbat
ja s'ha esvaït,
davant nostre
s'obre un gran
amfiteatre de pics
nevats, un oceà
de glaç que
ens emociona

Quan després del terrabastall el cel s'ha obert en canal per deixar veure l'atzur, al bell mig de l'isolament més absolut, lluny enllà un homenet escridassa a cor que vols el seu ramat de cabres. Talment un miratge, l'aparició d'aquest pastor indica el camí correcte i també la proximitat de pastures a l'altre costat de la morena. «¿Què hi feu, per aquest verals?», vocifera en urdú, més que sorprès per la presència d'uns estranys, ell, que hi duu tota la vida traginant cabres.

Després d'unes hores, esgotats i contents per la gesta, arribem a la fita, una pedra de dimensions colossals que apunta l'indret del primer camp base. Denominada pels naturals de la contrada Diamar ('la muntanya celeste'), Nānga Parbat significa 'la muntanya nua', amb relació a la cara sud-oriental, massa vertical per retenir la neu. D'altra banda, Pārvatī, la consort del déu hindú Xiva, comparteix la mateixa arrel, *parvata* ('muntanya'), que fa referència al culte a la muntanya com a deessa mare.

A trenc d'alba, el cim del Parbat s'il·lumina abans que cap altre amb la llum daurada del matí, alhora que ingents quantitats de neu s'evaporen a causa de l'escalfor formant grans bafarades destinades a desintegrar-se. A mesura que ascendim a la part alta del camp base, la silueta de la muntanya encara fins a desaparèixer; l'altitud fa de l'ascensió una petita proesa, pas a pas cap a l'atzur. Al capdamunt, quan la silueta rocallosa del Nānga Parbat ja s'ha esvaït, davant nostre s'obre un gran amfiteatre de pics nevats, un oceà de glaç que ens emociona. Tot sembla estàtic; però el vent flueix, un floc de neu fa el mandra mentre cau, el vermell d'una flor esclata enmig de la immensitat. Eternitat, temps immòbil, aquesta és la sensació.

Gojal o el nord més inhòspit

El llunyà nord és una corrua de valls isolades més o menys connectades entre si des de l'antigor per corriols sinuosos forçats a vèncer les grans collades de la regió, sovint bloquejades per la neu. Fins que no es va construir la KKH, valls com la de Gojal romanien geogràficament recòndites, i fins que el Pakistan no va assolir la independència, eren políticament autònoms. La majoria eren seguidors ismaïlites —una branca heterodoxa de l'islam—, i antany eren regits per l'emir d'Hunza. La parla de Gojal, el *wakhi* o *tadjik*, parlat ja pels seus avantpassats provinents d'Afganistan, té una relació directa amb el persa, i suggereix uns orígens tan remots com la seva geografia.

Aquí la natura es desplaça i commou les ànimes sensibles; forja, amb una mà invisible, paratges de temperament fora mida. Passu i Batura, les dues grans glaceres de la regió de Gojal, romanen entrellaçades per la vall de Yunz, un accident geogràfic de l'època glacial difícil de descriure. Fet i fet, ja és prou sabut que els mots no sempre faciliten la comprensió de les coses. Així i tot, amb l'ajut de l'al·legoria, bé val la pena d'intentar-ho: sota un sol de justícia, l'oreig executa amb discreció un repertori no sempre perceptible. Les tonalitats ocre, si no lapislàtzuli sota l'obagor pàl·lid dels espadats, encenen textures a frec del somni. Sense aigua ni vegetació, la soledat fa acte de presència i acompanya el caminant en la seva solitud —juganera, li xiuxiueja a cau d'orella. En va, l'esforç per retenir durant la travessia les sensacions d'un tot fugaç. Un núvol arrixa l'últim rínxol blanc abans de fer-se fonedís.

Tan bon punt la vall de Yunz desemboca quasi per sorpresa a la glacera de Batura, l'espai s'eixampla i la perspectiva se'ns lliura desbocada. No hi ha dubte que la resplendor de la superfície gelada incideix en la mena de claror que, amb mans d'escultor destre, cisella una geografia que no respon a cap cànon de bellesa. És excessiu: una colossal mànega de gel, una de les més grans fora dels pols, baixa com un riu petrificat pel fred; lluny enllà s'eleva la majestat d'uns cims que bressolen tots els blaus. Arribats en aquest punt, l'espectacle visual requereix deturar-se per tal de recuperar l'alè. I també per al gaudi de la contemplació: la mesura justa d'un panorama que incita a diluir-se en la natura.

Un sender en el llindar de la glacera recorre en paral·lel el camí de retorn a la KKH. Abans de l'existència de la carretera, el comerç amb el país uigur —l'actual Xinjiang, Pamir i la Xina—, ja es feia a través de la collada del Khunjerab (4.730 m), el pas de muntanya que venç la carena del Karakorum, vinculant les valls del llunyà nord amb l'altiplà de Pamir. Durant l'antigor aquest fou un lloc estratègic; en dona fe la llengua *wakhi* en traduir el topònim Khunjerab com a 'vall de sang', probable referència a l'activitat dels mal·factors que assaltaven les caravanes que feien la ruta entre el Caixmir i la ciutat de Kashgar. Fa temps, però, que les caravanes han passat a formar part de la literatura de viatges. Avui dia, els camions són els actors principals de l'auca: teixits, te, cigarretes, catifes, sedes, viandes de tota mena i electrodomèstics, per no parlar del contraban, recorren cada dia aquests paratges en totes dues direccions. Queden lluny els dies en què el preu dels béns s'establia en blat...

Temps era temps... En tot cas, el paisatge és gairebé el mateix. Cal recordar que aquí es troben en un nus les carenes de l'Himàlaia, del Karakorum i de l'Hindu Kush; i serpentejant-les, la KKH, una carretera única en el seu gènere. Amb tot, després de franquejar en

una insignificant *flying mosque* un paratge similar, arriba un moment —quan l'asfalt supera els pendents més costeruts, que sovint obliga els xofers a deturar-se per alimentar d'aigua un radiador deshidratat— en què tot canvia. Darrere de l'últim repetjé de la Karakorum Highway, una rasant que sembla que mai no s'acaba, la immensitat de Pamir fendeix l'espai per omplir-lo de buit. El paisatge de l'altiplà ha engolit, i no per art de màgia, qualsevol rastre de relleu muntanyós. Ara tot és pla i la carretera segueix fins a Tash Kurghan, el post fronterer xinès. El pas del Khunjerab esdevé així frontera física i també un lloc de traspàs en la geografia de l'esperit; tal és la dimensió del canvi. I en tot cas, la fi i l'inici del llunyà nord del Pakistan, país de valls fins fa poc remotes en plena ruta de la Seda.

Informació d'interès

ADRECES D'INTERÈS

Consolat del Pakistan
C/ Còrsega, 366, àtic
08037 Barcelona
Tel.: 934 574 230

www.upf.edu/huma/activi/islam/pakistan.htm

COM PODEM DESPLAÇAR-NOS PEL PAKISTAN

Des d'Islamabad o Rawalpindi, viatjar al nord amb una *flying mosque* forma part intrínseca de l'experiència. Decorades extravagantment, les «mesquites voladores» són autèntiques obres d'art. Cal assabentar-se dels horaris cap a Gilgit i altres destinacions com Hunza; ara bé, convé saber que és un viatge d'unes divuit o vint hores aproximadament.

QUAN HI PODEM ANAR

El juny, el setembre i l'octubre són els millors mesos per recórrer la regió.

El pas del Khunjerab esdevé un lloc de traspàs en la geografia de l'esperit; la fi i l'inici del llunyà nord del Pakistan, país de valls fins fa poc remotes en plena ruta de la Seda

Flors i neu. Vessant alt del camp base del Nānga Parbat.

Mapa de la vegetació

Text i fotos: Josep Nuet i Badia i Àngels Morell i Fina

Una imatge de la fageda del cim de la muntanya d'Aiats, sobre gresos. Encara que sembli ben buida de vegetació, quan hi caminem anem trobant un bon grapat de plantes herbàcies que la fan molt semblant a la fageda amb fiteuma dels indrets una mica descalcificats.

Treball guardonat amb el **XXV Premi Pau Vila** (2006), instituït pel Centre Excursionista de Catalunya a través de la Secció de Geografia i Ciències Naturals, per premiar la recerca científica dels excursionistes.

INTRODUCCIÓ GEOGRÀFICA

La muntanya d'Aiats

La muntanya d'Aiats, a cavall entre els municipis de Santa Maria de Corcó i Rupit i Pruit (Osona) i de la Vall d'en Bas (Garrotxa), és un relleu tabular que s'aixeca per sobre de l'altiplà de Collsacabra, molt a prop de la població de Cantonigròs, unida i separada alhora de la muntanya germana de Cabrera. Totes dues tenen una altitud màxima que sobrepassa poc els 1.300 m: Cabrera, 1.307 m i Aiats, 1.311 m.

La morfologia d'Aiats és senzilla. Planimètricament té una forma que recorda una V irregular amb el vèrtex orientat al sud. Els seus vessants són força drets —tenen pendents que arriben als 35-50°— coronats per una cinglera força contínua, i a trams espectacular, que només permet accedir al pla superior per tres punts.

de la muntanya d'Aiats

Les roques que formen la muntanya són margues blaves a la base de l'eocè (bartonià-priabonià), que en alguns indrets del vessant sud es troben sense vegetació i aixaragallades, i unes cingleres superiors de gres de ciment calcari, de la mateixa època, que li donen la forma tabular i que fan que els sòls de l'altiplà tinguin un cert nivell d'acidesa gràcies també a la descalcificació a causa de l'aigua de la pluja i de la fosa de la neu.

El clima de l'altiplà de Collsacabra es caracteritza tant per la humitat ambiental elevada i les boires freqüents, com per la pluviositat elevada, superior als 1.200 mm/any (*Atles climàtic digital de Catalunya*), de manera que es tracta d'un territori de clima de tendència atlàntica.

Tanmateix la muntanya d'Aiats és molt pobra en cursos d'aigua. Un dels barrancs que porta aigua i forma la capçalera del torrent de la Faja i que desguassa la muntanya pel vessant nord, és molt encaixat i té el llit de roca viva, vorejat de boixedes. Això fa que en l'espai que hem cartografiat no hi hagi vegetació ripària.

La vegetació de Collsacabra

La regió de Collsacabra és un dels sectors de clima més humit del vessant sud del Pirineu. Com ja hem apuntat, aquest fet s'expressa en una alta precipitació, sense que sigui perceptible cap període d'eixut estival, i en una elevada i persistent humitat ambiental que moltes vegades arriba a la saturació i la muntanya es veu embolcallada de boira.

Aquesta humitat del territori és deguda bàsicament a la configuració de l'orografia i a la circulació dominant de les masses d'aire provinents de la Mediterrània.

El conjunt de muntanyes, en gran part orientades d'est a oest, amb una altitud superior als 1.000 m i que formen una barrera irregular disposada de nord a sud, entre el Pirineu i el Montseny, fa de pantalla a les masses d'aire humit procedents de la Mediterrània, que troben en aquesta barrera orogràfica el primer obstacle elevat en entrar a la terra, que esdevé un important nucli de condensació d'aquestes masses d'aire.

D'altra banda, a l'estiu, aquest conjunt muntanyós també és un important nucli de condensació i es beneficia de la circulació de les tempestes que es formen a la Cerdanya i al Ripollès i que es desplacen cap a la costa.

De tota manera, Collsacabra, té una altitud moderada, fet que condiciona que la vegetació més montana humida només estigui representada a la part més superior, mentre que la part més inferior encara pertany al domini de la vegetació mediterrània o bé de la vegetació submediterrània seca.

El vessant septentrional de la muntanya d'Aiats. En primer terme, un retall de prat i una bardissa incipient amb l'aranyoner florit. Més enrere, el vessant cobert de fageda i, al cingle, un mosaic de fagedes, rouredes de roure martinenc i boixedes.

El vessant sud de la muntanya sota el gran cingle d'Aiats. Aquesta visió tardoral permet veure com les rouredes tenen sovint un bon nombre de peus de blada de fulla gran i d'avellaners, que els donen els tons rogencs i grogosos. En primer terme, un prat sobre un sòl molt prim. Al peu del cingle també hi ha uns espais prou erosionats on ja no queda sòl i aflora la roca.

Els prats conreats de prop de Comajoan. Antigament dedicats a conreus, ara, molts d'aquests espais plans es dediquen a pastura i sovint s'adoben i resembren. Els trobem sempre voltats de rouredes de roure martinenc i boixedes.

Visió tardoral del peu del vessant septentrional de la muntanya. Els prats mesòfils del primer terme estan vorejats per restes de rouredes i espais coberts de boscos caducifolis mixtos, mentre que el vessant obac és ben cobert d'una densa fageda.

En un pla global, hem de constatar que Collsacabra constitueix un illot de fagedes que cobreixen les parts més altes de les serres de Bellmunt, Curull, Cabrera, Aiats, Llancers, Puigsacalm i Milany, enmig d'un mar de rouredes que s'estenen per la plana de Vic, la meitat sud del Ripollès i la meitat oest de la Garrotxa.

En efecte, a Collsacabra és ben evident que el domini de la fageda es dona per damunt de les cingleres que van des de Tavertet fins al Far, mentre que per sota la cinglera, hi predominen els alzinars i les rouredes seques, i les fagedes només es refugien en els comptats espais més humits de les obagues.

vegetals caducifolis tenen ja un paper majoritari, representat per la roureda, i l'eurosiberià, marcadament més humit i nebulós, representat per la fageda.

Sobre aquesta primera divisió molt esquemàtica, l'activitat humana secular, que ha anat transformant el territori, ha permès que ara el paisatge vegetal se'ns presenti com un mosaic de comunitats relacionades amb aquests dos mons: boscos, landes, matollars, bardisses, prats i conreus.

Avui, la muntanya presenta, a grans trets, la vegetació següent: grans extensions de rouredes de roure martinenc, als vessants orientats al sud i a l'est i al peu meridional de la muntanya, que en determinats punts es troba barrejat amb roure de fulla gran i avellaners; en els còrrecs més obacs, les avellanoses i les freixenedes tenen una certa importància, com en el vessant septentrional; els vessants obacs (nord i nord-est) estan coberts de fagedes denses, amb diferents matisos de composició i diversitat florística segons els sòls i el pendent on arrelen.

El pla d'Aiats –al cim de l'altiplà– és entapissat de landes de bruguera, sovint hi ha ginebres, i d'extensos prats amb un estrat densíssim i alt de falgueres. A tot el caire del cingle, hi trobem una orla, més o menys contínua, de boixedes, i també hi veiem roures martinencs i algunes alzines testimonials. Al peu de la muntanya, en indrets més plans, els prats mesòfils ocupen una bona extensió en el sector septentrional, mentre que les joncades ho fan al sector meridional.

Les cingleres tenen una vegetació molt desigual: als solells, pobríssima i poc específica, a l'inrevés que a les obagues.

L'aprofitament dels recursos naturals a la muntanya d'Aiats

L'aprofitament de la muntanya ara es redueix a la pastura de vaques, eugues i ovelles als prats del peu de la muntanya i a l'explotació dels boscos que, per altra banda, fa anys que no s'hi observa.

Fa gairebé un segle que el cim de l'altiplà s'havia explotat com a indret de pastura d'ovelles. A la guia *Comarca d'Olot*, de C. A. Torras (1910: 174), hi consta la descripció següent:

El Ras d'Ayats es un extens pla gairebé llis, de regular amplada, agafant en alguns llocs de 2 a 300 metres d'extensió, entre timba i timba, ab una llargaria de 3 a 4 kilòmetres. Està tot ell herbat y hi puja a l'estiu el bestiar a nodrir-se dels seus excelents pasturatges. A l'hivern la neu emmantella sovint, com grossa estovalla, tot el llis de la replanada.

Aquest text de la primeria del segle XX ens fa veure que el pla d'Aiats –sobredimensionat extraordinàriament, ja que com a molt fa 1 km de llarg per 200 m d'ample– tenia una vegetació diferent de l'actual, en gran part, mantinguda per la pastura.

Cap al final dels anys cinquanta del segle XX, l'altiplà s'aprofità per al conreu de patates. S'hi construí les Cabanes del pla d'Aiats, ara en ruïnes i fins i tot s'hi pujà, a l'om de muls, tots els estris per llaurar tota l'extensió del pla d'Aiats. A més de patates, s'hi van conrear cereals i farratges en una rotació de conreus per no

La vegetació de la muntanya d'Aiats

La muntanya d'Aiats està recoberta d'una vegetació densa majoritàriament forestal. En els espais desforestats, els matollars, les landes, els prats i el camps –on es produeixen farratges–, acaben de cobrir-ho tot.

La muntanya presenta una forta dissimetria vegetal. Al vessant sud, les rouredes arrelen en gran part del terreny –en alguns petits claps l'alzina té el mínim protagonisme–, mentre que al cim i als vessants nord i nord-est, la fageda ho cobreix tot. Aquí es posen en contacte dos mons vegetals clarament diferenciats. El submediterrani, força sec, en què els

esgotar la terra. Tanmateix s'adobava amb adob químic. A les èpoques de màxima activitat, hi vivia un equip de pagesos i una corrua de matxos anava i venia pujant tot el necessari i baixant la collita. Ara, tot això només ho recorden els pagesos més vells.

EL MAPA DE LA VEGETACIÓ DE LA MUNTANYA D'AIATS

El treball de cartografia

Un cop definit l'espai per cartografiar, que és de 3.780 km², es va fer un treball previ de fotointerpretació i es confeccionà una llegenda prèvia, que s'anava afinant a mesura que el treball de camp avançava. Aquesta llegenda prèvia comportava l'estudi dels elements de les diferents unitats i la seva composició florística.

El treball de camp es va dur a terme entre els anys 2004 i 2006, resseguint la muntanya durant totes les èpoques de l'any i dibuixant sobre l'ortofotografia, a escala 1:5.000, les diferents unitats que prèviament s'havien definit i que es reconeixien al camp.

Amb l'ajut del GPS s'afinava l'extensió i la posició de les unitats, sobretot en els espais boscosos, en què el cartògraf no té punts de referència.

Tota la informació obtinguda al camp s'integrà, amb el programari de SIG (MiraMón, versió 5), en un mapa en format vectorial a escala 1:5.000. Posteriorment, la capa vectorial ha estat tractada amb un programa de disseny gràfic per obtenir un mapa imprimible en qualsevol procediment d'impressió.

Contingut del mapa

El mapa de la vegetació actual de la muntanya d'Aiats, inclosa dins l'Espai d'Interès Natural de Collsacabra i de l'espai Sistema Transversal Català de la Xarxa Natura 2000, llevat de les zones conreades entre Comajoan i Aiats, està realitzat d'acord amb la filosofia i el sistema de representació ideat i utilitzat

per Henri Gaussen en la seva gran obra *Carte de la Végétation de la France*, a escala 1:200.000, publicada entre el 1950 i el 1991, amb algunes modificacions.

En el mapa hi ha representats els diferents tipus de vegetació actuals que s'han detectat en el terreny. Les unitats inferiors a 50 m² no s'han dibuixat en el mapa per la dificultat de representació cartogràfica, ja que constitueixen polígons massa petits i de lectura difícil a nivell de detall i de conjunt. Per aquesta raó algunes unitats com la vegetació de la vorada de bosc, petits retalls de bardisses, espais de la vegetació de les roques obagues o jonqueres d'extensió insignificant, no hi són representades.

El mapa permet llegir els elements següents: l'extensió i la distribució territorial dels diferents tipus de vegetació, pel dibuix de les àrees corresponents i pels diferents colors, cada un amb tres nivells d'intensitat, que indiquen la vegetació arbòria (matís més intens), la vegetació arbustiva (matís mitjà) i la vegetació herbàcia (matís més clar).

L'aplicació dels colors i dels matisos a cada unitat permet veure les comunitats que pertanyen a cada sèrie de vegetació. La sèrie de vegetació és el conjunt dels diferents estadis de la vegetació, genèticament relacionades entre si, que es van succeint en el temps en un mateix espai. D'aquesta manera el mapa també conté una informació que permet veure la dinàmica de la vegetació i permet intuir cap a on anirà la successió vegetal en el futur.

Les comunitats, d'acord amb el sistema sigmatista a què pertany cada unitat, per les sigles que acompanyen cada àrea (BA, pf). Les sigles —majúscules o minúscules— també indiquen la formació, la fisiognòmia (BRB, bosc; Mb, matollar; pf, prat). Alhora permeten assenyalar els espais que són un mosaic de vegetació (BRB+BFB). Distinció entre els elements naturals i els humans (cases, pistes) o humanitzats (conreus), acolorits amb diferents gammes de vermell.

Els prats del voltant de la casa Nova dels Racons, que es veu enlairada, i, al fons, la muntanya d'Aiats coberta de fagedes. Aquesta imatge reflecteix perfectament el caràcter forestal humit de la vegetació d'Aiats. En primer terme, un prat amb els plomalls de les fructificacions dels pixallits que ja acaben la florida.

MAPA DE LA VEGETACIÓ ACTUAL DE LA MUNTANYA D'AIATS (COLLSACABRA)

CARTOGRAFIA: J. NUET BADIA, 2008

En la llegenda ampliada, el contingut de la descripció de les unitats cartografiades inclou la sigla que consta en el mapa, el nom de la unitat, la comunitat vegetal a la qual correspon, les correspondències a les unitats de la Llista dels Hàbitats de Catalunya (LHC) i si consta com a Hàbitat d'Interès Comunitari (HIC), seguit de la descripció de la unitat en els aspectes estructural, ecològic i corològic.

Pel que fa als hàbitats, convé recordar que el projecte CORINE Biotopes té el seu origen en el programa CORINE (Coordination of Information of the Environment) de la Unió Europea (1985) —que es pot considerar una evolució del projecte CORINE Land Cover (CLC)— i té l'objectiu d'establir una classificació jeràrquica de tots els hàbitats —naturals, seminaturals i artificialitzats— del territori de la Unió Europea, i de descriure aquests hàbitats, considerats elements fonamentals per a la conservació de la natura en la Unió.

La Universitat de Barcelona ha adaptat al territori català el document *CORINE Biotopes Manual of the*

European Community (CBM), editat per la Comissió Europea el 1991. Aquest treball ha donat lloc a la Llista dels hàbitats a Catalunya (LHC).

Fagedes BFI — Fageda amb jolii BFA — Fageda amb buixol BFB — Fageda amb boix Bardisses i landes BAH — Bardissa humida LBG — Landa de bruguerola LBG — Landa de bruguerola amb ginebre Prats pf — Prat amb falgua aquilina pm — Prat mesofil montà Bosc de caducifolis mixtos BCM — Mosaic de freixenedes, avellanoses i tremolades Rouredes BRB — Roureda de roure martinenc amb boix +AV — Clapes d'avellanosa a la roureda de roure martinenc +FB — Clapes de fageda amb boix a la roureda de roure martinenc +RF — Clapes de roureda de fulla gran a la roureda de roure martinenc +pf — Mosaic de roureda de roure martinenc amb falgars	Bardisses i boixedes Ba — Bardissa seca Mb — Boixeda Prats pj — Joncada Alzinars BA — Boscos d'alzinars Espais rocosos amb poca vegetació ca — Cinglera solella co — Cinglera obaga x — Terrenys aixaragallats Vegetació influïda per l'home PC — Plantacions de coníferes (<i>Picea</i> sp.) PP — Plantacions de pollancre cc — Camps de conreu pa — Prats adobats i indrets ruderals e — Espais edificats
---	---

Equidistància de les corbes, 25 m

0 500 m

DESCRIPCIÓ DE LES UNITATS CARTOGRAFIQUES I AMPLIACIÓ DE LA LLEGENDA

VEGETACIÓ FORESTAL

BFI. Fageda amb joliu (ass. *Scilla lilio-hyacinthi-Fagetum sylvaticae* Br.-Bl. ex O. Bolòs 1957)

Hàbitats: LHC 41.141; HIC 9130.

Estructura: bosc dens de faig (*Fagus sylvatica*). El sotabosc és format per un estrat herbaci força dens i continu, integrat per plantes de floració primaveral (abril-maig), on els geòfits tenen una especial significació, com el joliu (*Scilla lilio-hyacinthus*), que fa poblacions molt denses i contínues, la canuguera (*Cardamine heptaphylla*), el buixol (*Anemone nemorosa*), *Arum maculatum*. En general, no hi arrela el boix (*Buxus sempervirens*) o hi és molt escàs.

Ecologia: el trobem a la part baixa de les obagues, on el sòl és molt profund i ric en matèries nutritives –amb abundant fullaraca– i la humitat ambiental i edàfica és més elevada. En els espais menys humits de les obagues ressegueix, en una estreta banda, els còrrecs amb un petit fil d'aigua.

Troblem en algun indret, al marge del bosc, que les poblacions denses de joliu s'estenen pel sotabosc d'algunes avellanoses i tremoledes (vegeu BMC).

Distribució: s'estén a la base del vessant obac d'Aiats, especialment a l'indret de l'Era d'en Jeroni. Ascendeix en bandes molt estretes, per la riba dels barranquets on generalment flueix un fil d'aigua, cc.

El joliu que cobreix totalment el sotabosc de la fageda i també d'alguns boscos caducifolis mixtos del peu del vessant nord de la muntanya d'Aiats. La fageda amb joliu, una comunitat vegetal de caràcter atlàntic, té a Aiats una de les seves posicions més meridionals a Catalunya.

BFA. Fageda amb buixol (ass. *Helleboro viridis-Fagetum sylvaticae* O. Bolòs (1948) 1957)

Hàbitats: LHC 41.142; HIC 9130.

Estructura: bosc dens de faig (*Fagus sylvatica*) amb un estrat herbaci força continu, format per plantes de floració primaveral, com el buixol (*Anemone nemorosa*), que fa poblacions molt contínues, o l'el·lebor verd (*Helleborus viridis*), però sense joliu (*Scilla lilio-hyacinthus*).

Ecologia: es troba en una posició ecològica intermèdia entre la fageda amb boix, dels indrets més pendents i secs, i la fageda amb joliu, de la base dels obacs més fèrtils.

Distribució: a claps grans sobretot a la base dels vessants orientats al nord i nord-est, c.

La florida primaveral del buixol en els boscos de faigs, avellaners i trèmols, de la base del vessant nord de la muntanya d'Aiats.

BFB. Fageda amb boix (*Buxo sempervirentis-Fagetum sylvaticae* Br.-Bl. et Suspl. 1937 em. Br.-Bl. 1952)

Hàbitats: LHC 41.1751; HIC 9150.

Estructura: bosc de faig (*Fagus sylvatica*) dens, amb un sotabosc arbustiu, generalment alt i relativament discontinu, de boix (*Buxus sempervirens*). A part del boix, hi trobem molt poques plantes més, generalment arbustives: lloreret (*Daphne laureola*) i heura (*Hedera helix*), pròpies de les rouredes. Sobre el sòl cobert de fullaraca, les plantes herbàcies són molt escasses.

Ecologia: en general la trobem a totes les exposicions, sempre que els vessants siguin pendents i sobre la marga grisa hi hagi poc gruix de sòl.

Distribució: es troba distribuïda per tot arreu. És dominant a les fagedes del vessant sud, ccc.

BCM. Boscos caducifolis mixtos (al. *Carpinion betuli* Issler 1931 em. Oberd. 1953)

Hàbitats: LHC 41.292; HIC 9160.

Dins aquesta unitat, hi representem un complex de comunitats que formen un mosaic difícil de representar per la seva gran imbricació i l'extensió reduïda al peu dels vessants, entre els boscos i els prats. Es tracta de la vegetació caducifolia mixta en què predominen les freixenedes de freixe de fulla gran i les avellanoses.

Freixeneda de freixe de fulla gran (ass. *Brachypodium sylvatici-Fraxinetum excelsioris* Vigo, 1968)

Hàbitats: LHC 41.33; HIC.

Estructura: bosquets de dimensions molt reduïdes, on dominen els freixes de fulla gran (*Fraxinus excelsior*) i altres arbres caducifolis

com el cirerer (*Prunus avium*), l'avellaner (*Corylus avellana*), el trèmol (*Populus tremula*), generalment el boix (*Buxus sempervirens*). Acostuma a portar un sotabosc herbaci molt divers amb buixol (*Anemone nemorosa*), campaneta d'ortiga (*Campanula trachelium*), corona de rei (*Doronicum pardalianches*), etc. Moltes vegades la proximitat de la fageda fa que al sotabosc trobem moltes plantes de la fageda (al. *Fagion sylvaticae*).

Ecologia: s'estén en els sòls profunds i humits, generalment poc àcids, per les vores dels rierols o dels sots humits, sense aigua corrent, en els marges de la fageda i vorejant els prats.

Distribució: sobretot al vessant nord d'Aiats, al paratge de l'Era d'en Jeroni i prop de la Casa Nova dels Racons, r.

Avellanosa (ass. *Polysticho-Coryletum avellanae* O. Bolòs 1956)

Hàbitats: LHC 31.8C2; HIC.

Estructura: bosc baix (5-8 m) d'avellaners (*Corylus avellana*) amb un sotabosc herbaci molt ric en plantes de florida primerenca. En alguns punts propers a la fageda amb joliu (*Scilla lilio-hyacinthi-Fagetum sylvaticae*) l'avellanosa porta el sotabosc propi d'aquesta fageda humida o domina el joliu (*Scilla lilio-hyacinthus*).

Ecologia: es fa a la ribes dels torrents, als còrrecs i al marge dels prats. A Aiats, les avellanoses són formacions secundàries que recolonitzen l'espai on abans arrelaven les fagedes.

Distribució: es fa especialment al peu del vessant nord d'Aiats, a l'Era d'en Jeroni i també a la coma d'Aiats i a sota el cingle d'Aiats, al nord-est de Comajoan, on forma un bosc mixt amb roure martinenc (BRB+AV), cc.

BRB. Boscos de roure martinenc (ass. *Buxo sempervirentis-Querceto pubescentis* Br.-Bl. (1915), 1932)

Hàbitats: LHC 41.7131; HIC.

Estructura: bosc de roure martinenc (*Quercus pubescens* i híbrids com *Q. x calvescens*) més o menys dens, amb un sotabosc arbustiu, generalment alt i discontinu, de boix (*Buxus sempervirens*). A part del boix, hi trobem molt poques plantes més, especialment arbustives: lloreret (*Daphne laureola*) i heura (*Hedera helix*).

En alguns punts, sobretot al puig de la Bastida, en els plans a l'est de Comajoan, hi ha rouredes mixtes amb roure de fulla gran (*Quercus petraea*) i també avellaners (*Corylus avellana*) i blades de fulla gran (*Acer opalus* ssp. *opalus*) que en el mapa estan indicades com a (BRB+RF i BRB+AV) respectivament.

En altres indrets, la roureda de roure martinenc ha estat pasturada i el sotabosc es presenta cobert d'un pradell de jonça (ass. *Plantagini-Aphyllanthesum*).

Ecologia: en general, la trobem als vessants orientats a migdia en els sòls margosos força profunds. A les carenes seques de les obagues, pobla els esperons més eixuts on forma illots de roureda voltada de fagedes.

Distribució: es troba distribuïda per tot arreu i és dominant al vessants del sud, ccc.

La roureda de roure martinenc pobla especialment els vessants meridionals de la muntanya. És un bosc més lluminós que no pas la fageda i té una important presència del boix. La imatge correspon a la roureda de sobre el mas d'Aiats.

BA. Bosc d'alzines (ass. *Viburno tini-Quercetum ilicis* Br.-Bl. (1915) em. Rivas-Mart. 1975)
Hàbitats: LHC 45.321; HIC 9340.

Estructura: boscos d'alzines (*Quercus ilex* ssp. *ilex*) amb un sotabosc poc típic de boix (*Buxus sempervirens*) o orles d'alzines que arregen al caire o al peu dels cingles. També es troben alzines isolades en indrets rocosos i àrids.

Ecologia: en indrets especialment càlids i àrids, sobre sòl rocós margós o gresós, amb poca terra.

Distribució: al peu de la Serrica, al mas d'Aiats i al cingle est del pla del Sitjar, c.

VEGETACIÓ ARBUSTIVA

Mb. Boixeda (ass. *Buxo sempervirentis-Quercetum pubescentis* Br.-Bl. ex de Bann.-Puyg. 1933 subass. *buxetosum* Br.-Bl. 1952)

Els cingles d'Aiats vistos des de prop del mas d'Aiats a l'hivern. En primer terme, s'observa un mosaic de falgars, bardisses i boixedes, amb algun retall de prat. Més enrere, els vessants coberts de rouredes de roure martinenc. Al fons, els cingles rivetats d'una boixeda, que en ressegueix el caire, i fagedes amb boix ara ben desfullades.

Hàbitats: LHC 32.641; HIC 5110.

Estructura: matollar alt i més o menys dens on predomina de manera absoluta el boix (*Buxus sempervirens*). Sovint forma un mosaic amb petits prats de jonça (ass. *Plantagini-Aphyllanthesetum*) o retalls de sòls molt esqueletics. La presència d'altres plantes dels *Querc-Fagetea* és baixa i escassa. Sembla que fa el paper de la vegetació del marge del bosc. En certa manera ocupa el lloc que en altres indrets estaria poblat de bardisses.

Ecologia: se situa sobretot al caire i al peu dels cingles, sobre roques calcàries i molt poc àcides, on el bosc té poc sòl per arrelar. També pobla les carenes assolellades on la roca és força superficial. En molts punts, al mig de la boixeda, hi trobem alguns arbres esparsos (faigs o roures martinencs o de fulla gran).

Distribució: a tota la cinglera d'Aiats i als vessants de pràcticament tota la muntanya d'Aiats, on és molt abundant, ccc.

Lb. Landa de bruguera (ass. *Chamaecytisocalunetum* O. Bolòs 1956)

Hàbitats: LHC 31.2262; HIC 4030.

Estructura: landa on predomina la bruguera (*Calluna vulgaris*) amb tormentil·la (*Potentilla erecta*), gram d'olor (*Anthoxanthum odoratum*) i gaiol (*Chamaespartium sagittale*). En molts punts veiem que la landa de bruguera està envaïda per altres plantes com la falguera aquilina (*Pteridium aquilinum*) i el ginebre (*Juniperus communis* ssp. *communis*) en un estadi de la recolonització cap al bosc de faigs (vegeu unitat Mg).

Ecologia: als terrenys plans en els sòls lleugerament gresosos i amb processos de descarbonatació evidents. Aquests indrets, al final dels anys cinquanta del segle xx, havien estat conreats.

Distribució: al cim de la muntanya, en el pla d'Aiats a 1.230-1.280 m, cc.

Una vista de detall de la landa de bruguera. En segon terme, s'observa com la landa comença a ser envaïda per ginebres i falgueres, primer pas de la reforestació natural de les landes que evolucionen cap a un bosc de faigs.

Mg. Matollar de ginebre (ass. *Chamaecytisocalunetum* O. Bolòs 1956)

Hàbitats: LHC 31.882; HIC 5130.

Estructura: matollar esclarissat de ginebre (*Juniperus communis* ssp. *communis*) que colonitza poc a poc les landes de bruguera

(*Calluna vulgaris*) i els prats amb falgueres. Juntament amb el ginebre, hi trobem la falguera aquilina (*Pteridium aquilinum*). Correspon a un estadi més avançat cap a la reforestació de les landes i falgars.

Ecologia: arrela en els sòls plans descalcificats i coberts de vegetació densa.

Distribució: al cim del pla d'Aiats, entre 1.230 i 1.280 m, cc.

Bah. Bardissa humida (ass. *Rubetum hirtoradulae* N. Villegas 2003)

Hàbitats: LHC 31.8111; HIC —.

Estructura: bardissa molt densa i baixa en què predominen els esbarzers (*Rubus hirtus*, *R. ser. Radula* i altres) i en la qual fan un paper notable els arbustos punxents com l'arç blanc (*Crataegus monogyna*), el roser caní (*Rosa canina*) i l'aranyoner (*Prunus spinosa*). Les plantes herbàcies: el miosotis de bosc (*Myosotis sylvatica*), el marxívol (*Helleborus foetidus*), la maduixera (*Fragaria vesca*), l'herba de Sant Robert (*Geranium robertianum* ssp. *robertianum*), hi són poc abundants i més aviat acantonades al marge de la bardissa on tenen més llum.

Ecologia: la trobem a les clarianes del bosc caducifoli: fagedes, avellanoses, freixenedes, en els sòls humífers i humits al llarg de tot l'any.

Distribució: entre l'era d'en Jeroni i la casa Nova dels Racons, r.

Bas. Bardissa seca (ass. *Buxo-Rubetum ulmifolii* R. Tx. in R. Tx. et Oberd. 1958 em. nom. O. Bolòs; ass. *Clematido-Rubetum vigoii* N. Villegas 2003)

Hàbitats: LHC 31.8122; HIC.

Estructura: bosquines denses infranquejables formades per arbrissos punxents com l'aranyoner (*Prunus spinosa*), l'arç blanc (*Crataegus monogyna*), el boix (*Buxus sempervirens*) i les gavarres (*Rosa* sp.), amb abundants esbarzers (*Rubus vigoii*, *Rubus ulmifolius*). Les lianes com la vidalba (*Clematis vitalba*) també hi són abundants.

Ecologia: a les vores dels camps, al llindar dels boscos a moltes clarianes, fent sovint mosaic amb boixedes, en el territori de les rouredes de roure martinenc.

Distribució: a la coma d'Aiats i en general al vessant meridional de la muntanya, r.

Al peu del cingle d'Aiats es troben alguns vessants coberts d'una bardissa molt densa de vidalba, que cobreix els espais que han estat arrasats, de poc temps, pels blocs de gres que han caigut del cingle.

PRATS I PASTURES

pf. Prat amb falguera aquilina (ass. *Carici ornithopodae-Agrostidetum capillaris* N. Villegas 1997)

Hàbitats: LHC 31.861; HIC.

Estructura: prat dens dominat per un estrat superior on domina de manera absoluta la falguera aquilina (*Pteridium aquilinum*).

Ecologia: cobreix els prats dels indrets planers que no es pasturen gaire a partir de les vores més humides.

Distribució: és molt estesa al cim del pla d'Aiats i als prats de la base a prop dels masos d'Aiats i de Comajóan, cc.

pm. Prat mesòfil montà (ass. *Euphrasio-Plantaginietum mediae* O. Bolòs 1954).

Hàbitats: LHC 34.32611; HIC 6210.

Estructura: pastures denses que recobreixen totalment el sòl, formades per moltes plantes, de les quals destaquen el card (*Cirsium acaule*), la festuca (*Festuca nigrescens*), l'espuyniella (*Galium verum*) o el plantatge mitjà (*Plantago media*).

Ecologia: recobreix les superfícies desforestades planeres i els vessants poc pendents, en els sòls calcaris profunds i de bona qualitat, sovint amb processos de descarbonatació.

Distribució: als plans del peu de la muntanya, entre el coll de Siols i la casa Nova dels Racons, ccc.

pj. Joncada (ass. *Plantagini-Aphyllanthetum* O. Bolòs (1948) 1956)

Hàbitats: LHC 34.721; HIC.

Estructura: prat, força dens, on predomina la jonça (*Aphyllanthes monspeliensis*), el fenàs (*Brachypodium phoenicoides*), el tarró (*Salvia pratensis* ssp. *pratensis*), l'herba passerella (*Helianthemum italicum*), el panical (*Eryngium campestre*), l'herba rodona (*Koeleria vallesiana*) o l'herbafam (*Potentilla neumanniana*). Aquesta comunitat es distingeix de les altres joncades per la presència de plantes de les pastures mediterrànies, com ara el plantatge mitjà (*Plantago media*) o l'herba blava (*Polygala calcarea*). Sovint s'emboquina –sobretot si no es pastura– amb alguns arbusts com l'argelaga (*Genista scorpius*) i la farigola (*Thymus vulgaris*).

Ecologia: arrela als sòls margosos dels prats del peu del vessant sud, en espais de poc pendent i que fa molts anys havien estat conreats.

Distribució: trobem joncades sobretot a la façana est de la muntanya d'Aiats, entre Comajóan i can Santcrist, ccc.

ESPAIS ROCOSOS

x. Xaragalls (bad-lands)

Hàbitats: LHC 61.51; HIC.

Estructura: espais on afluïren, per erosió superficial, les roques grises (margues eocèniques). Tot i que es tracta d'uns espais molt àrids i rocosos, trobem a les fissures de les diàclasis i en claps on l'erosió no ha eliminat totalment la terra fina, diferents plantes adaptades a

aquests ambients tan àrids: farigola (*Thymus vulgaris*), boix (*Buxus sempervirens*), etc.

Ecologia: als vessants meridionals de la muntanya, més assolellats i secs.

Distribució: especialment als vessants meridionals de la muntanya, cc.

cs. Cinglera solella

Hàbitats: LHC 62.1111; HIC 6210.

Estructura: petites herbes i mates que normalment trobem a les joncades seques i que no tenen gaire significació fitosociològica: farigola (*Thymus vulgaris*), herba de Sant Llorenç (*Astragalus monspessulanus*), etc., que arrelen on poden, de forma aïllada.

Ecologia: a les fissures que tenen una mica de terra.

Distribució: al vessant meridional, al llarg de l'alta i ampla cinglera d'Aiats, cc.

co. Cinglera obaga

Hàbitats: LHC 62.151 i 62.152; HIC 8210.

Estructura: poblacions, sovint en mosaic, en què s'integren diverses comunitats d'herbes petites i moltes: poblacions d'orella d'ós (ass. *Ramondo myconi-Asplenietum fontani* O. Bolòs et R. M. Masalles 1983) i altres comunitats de falgueres de les roques obagues (ass. *Anomodonto-Moehringietum muscosae* O. Bolòs et J. Vives 1957).

Ecologia: a les parets i a les roques –gres de ciment calcarí– molt inclinades, sovint cobertes de molses, gairebé ombrejades per la fageda i orientades al nord.

Distribució: ocupen petites superfícies en els cingles obacs, rr.

VEGETACIÓ INFLUÏDA DIRECTAMENT PER L'HOME

pa. Prats adobats i indrets ruderals

Hàbitats: LHC 81.1; HIC.

Estructura: en aquesta unitat integrem els prats, originàriament pertanyents als *Mesobromion* i als *Aphyllanthion*, que reben alguna mena de conreu per part de l'home, sobretot adob amb purins i algun compost químic.

Ecologia: a les zones planes del peu de la muntanya, a prop dels masos.

Distribució: aprop dels masos d'Aiats, Comajóan, cal Santcrist i la casa Nova dels Racons, cc.

PC. Plantacions de coníferes

Hàbitats: LHC 83.3111; HIC.

Estructura: plantació de pícees (*Picea abies*).

Ecologia: en els sòls margosos, al peu del vessant meridional de la muntanya, al territori de la roureda de roure martinenc.

Distribució: a prop de Comajóan, rr.

PP. Plantacions de pollancre

Hàbitats: LHC 83.321; HIC.

Estructura: plantació de pollancre (*Populus nigra*).

Ecologia: en els sòls margosos, al peu del vessant meridional de la muntanya, al territori de la roureda de roure martinenc.

Distribució: al costat del mas d'Aiats, rrr.

Bibliografia

BOLÒS, O. de. «Le Sambuco-Salicion capreae en Catalogne». Doc. Phytosoc IV (1979): 69-74.

BOLÒS, O. de; MASALLES, R. M. *Memòria del full núm. 33 (Banyoles). Mapa de la vegetació de Catalunya 1:50.000*. Generalitat de Catalunya, 1983.

BOLÒS, O. De; VIGO, J.; CARRERAS, J. *Mapa de la vegetació potencial de Catalunya, 1:250.000*, 93 pàg. + mapa a escala 1:250.000. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004.

GAUSSEN, H. *Carte de la végétation de la France*, CNRS, 81 fulls a escala 1:200.000. Tolosa de Llenguadoc: 1950-1991.

Manual dels hàbitats de Catalunya. Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge (http://mediambient.gencat.net/cat/el_medio/habitats/habitats_documents.htm#lhc), 2005.

NINYEROLA, M.; PONS, X.; ROURE, J. M. *Atlas climàtic digital de Catalunya*. Universitat Autònoma de Barcelona, Unitat de Botànica (<http://magno.uab.es/atles-climatic/index.htm>), 2001.

NUET I BADIA, J.; MORELL I FINA, À. «*Scillo lilio-hyacinthi-Fagetum sylvaticae*, a la muntanya d'Aiats (Collsacabra)». *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.* 73 (2005): 21-33.

Llista dels hàbitats de Catalunya (LHC) (http://mediambient.gencat.net/cat/el_medio/habitats/inici.htm). Universitat de Barcelona, 2005.

VIGO, J. *El poblament vegetal de la vall de Ribes*, 468 pàg. + mapa a escala 1:50.000 (J. Vigo & R. M. Masalles). Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, 1996.

VILLEGAS I ALBA, N. «*Carici ornithopodae-Agrostidetum capillaris* ass. nova, un tipus de falguera de la muntanya mitjana humida. Estudi fitocenològic». *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.* 65 (1997): 31-42.

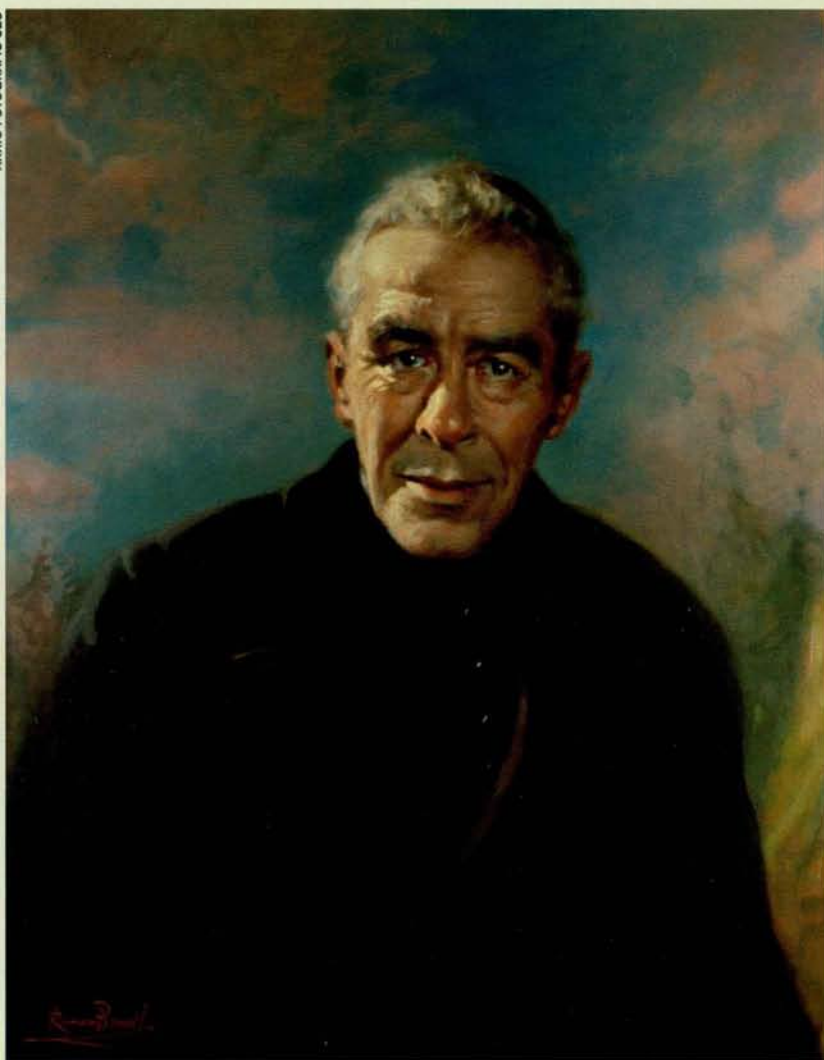
VILLEGAS I ALBA, N. *Plantes vasculares de Vidrà (quadrat 31T DG46 i zones contigües)*. ORCA: Catàlegs florístics locals, 14, 85 pàg. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002.

VILLEGAS I ALBA, N. «Aportació al coneixement de les bardisses humides a Catalunya». *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 71(2003): 59-81.

Jaume Oliveres

Crònica d'un viatge d'

ARXIU FOTOGRAFIC CEC

Oli de Mn. Jaume Oliveres, que es troba a la sala d'actes del CEC, pintat per Ramon Borrell.

UN SAFARI A L'ESTIL ANGLÈS

Convidat pels rics barcelonins Josep Maria de Pal·lejà i Emili Juncadella, realitzà un viatge de més de tres mesos per l'Àfrica oriental, des del port d'Alexandria, a Egipte, fins a Mombasa, a l'Índic, amb l'objectiu principal d'anar a veure i caçar animals salvatges.

Aquesta travessa havia estat idea d'aquests dos *sportsmen*, entusiastes caçadors, que cercaven l'aventura en un viatge llarg i exòtic per les colònies angleses d'Egipte, el Sudan, Uganda i Kenya, d'on portarien cap a Barcelona els més variats trofeus dissecats i cornamentes: lleons, lleopards, búfals, antílops, zebres, elefants, hipopòtams i també algun cocodril.

Autor: **David Vilaseca Basco**

Després de marxar durant set anys de missioner a la selva de la Guaiana veneçolana i complir d'aquesta manera la promesa que havia fet per haver-se salvat de l'accident al pas de Mahoma del 1916, el primer accident mediàtic del nostre excursionisme, en el qual van morir el guia José Sayó i el client Adolf Blass a causa d'un llamp, mossèn Jaume Oliveres (1877-1957) retornà a Catalunya el 1925. Aquell accident i la penitència posterior, però, el van canviar per complet i, malgrat que tornaria encara moltes vegades als seus estimats Pirineus, afirmava que, des que havia arribat de les missions, es trobava estranger a la seva pròpia terra. Potser per això, el 1928 tornà a embarcar-se en un altre llarg viatge, aquesta vegada al continent africà.

Un safari clàssic a l'estil anglès, amb una caravana de més de vuitanta indígenes, que incloïa portadors, cuiners, criats, guies, portaescopetes...

Sembla evident que l'interès de mossèn Oliveres no era pas la caça, però aquesta era una excel·lent ocasió que un excursionista com ell no podia desaproveitar, ocasió que li va permetre de conèixer els temples d'Egipte, el desert de Núbia, els boscos d'Uganda, el llac Victòria i les sabanes de Kenya.

A Josep Maria de Pal·lejà, nascut a Barcelona el 1891, li agradava la pesca i l'esgrima, i també jugava a polo; si bé la seva passió principal era la caça, que solia practicar en els seus grandiosos vedats de Lleida i d'Aragó i també a Sierra Morena.

a l'Àfrica

Alexandria a Mombasa

D'aquella aventura, n'escrigué uns diaris, que foren publicats a la *Revista Cinegètica Il·lustrada* i que, el 1932, es convertiren en un llibre, avui difícil de trobar, que porta per títol *Sobre la pista de los animales salvajes, cacerías en África oriental (Sudán, 1928 – Mozambique, 1930)*, il·lustrat amb imatges de l'autor i de Juncadella i amb moltes altres de mossèn Oliveres, que era un gran aficionat a la fotografia.

Emili Juncadella, soci del CEC, del Club Alpino Español i del Club Alpin Français, era un destacat pirineista que havia fet importants ascensions, alguna de les quals primera absoluta, i que havia recorregut gran part dels Pirineus, des del Mont Perdut fins als Encantats i al Naranjo de Bulnes, als Picos de Europa.

Dins del CEC i en les seves excursions a la muntanya, principalment al massís de la Maladeta, va conèixer mossèn Oliveres, amb qui va arribar a tenir una gran amistat, motiu pel qual el va convidar a fer aquest viatge.

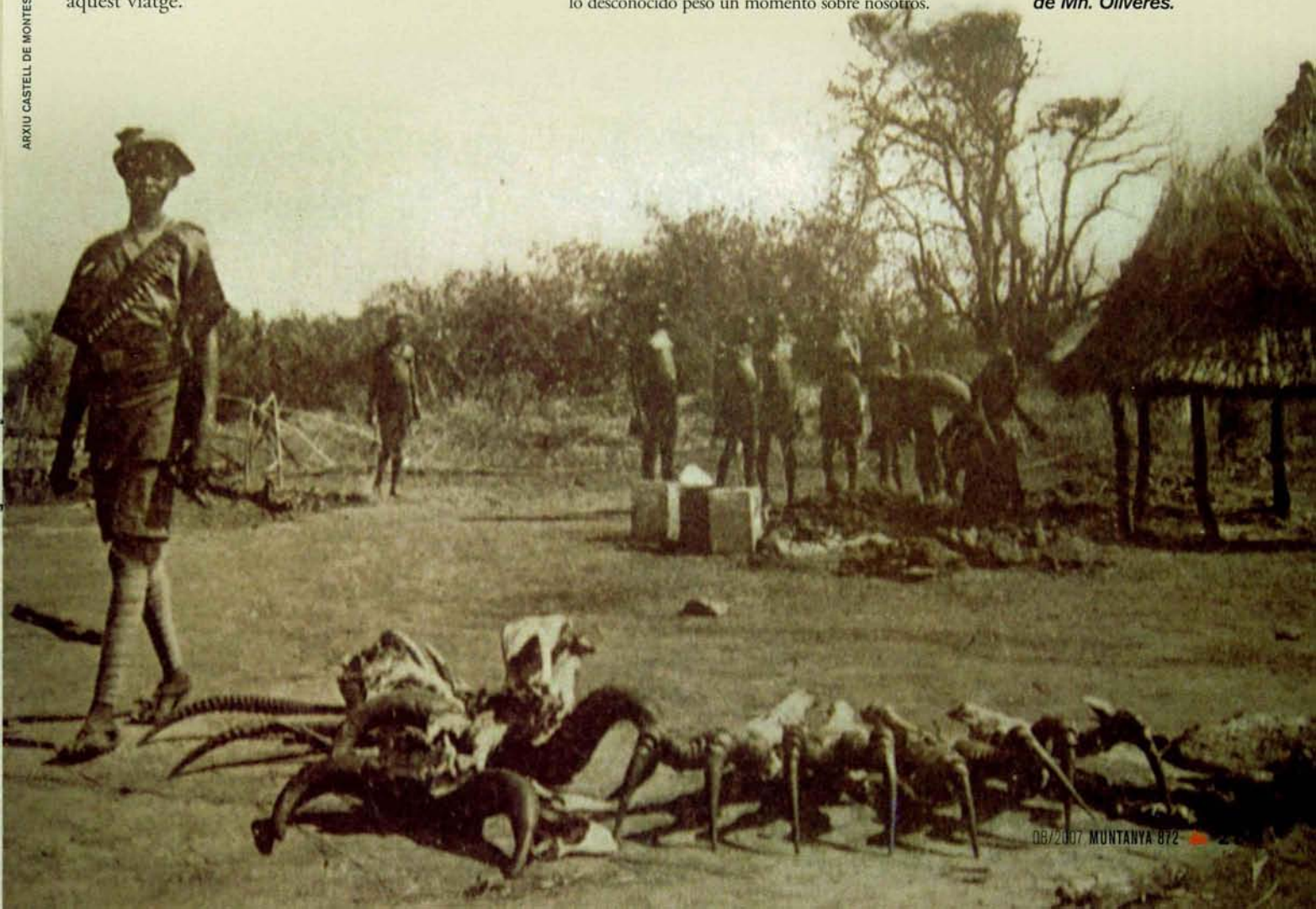
[...] A la excursión se había agregado a última hora el reverendo Jaime Oliveras, padre misionero gran amigo de Juncadella, regresado hacía poco de la Guayana venezolana, donde ejerció su santo ministerio durante ocho años.

Infatigable alpinista y entusiasta admirador de la Naturaleza, su vocación y gusto por los viajes le habían llevado a conocer lejanas tierras, soportando los más tórridos climas tropicales. Muy aficionado a la fotografía y a coleccionar los más raros insectos, estos dos cometidos constituían el principal objeto de su viaje, a más de cuidarse del botiquín y de las funciones de médico, título de que le investimos desde el primer momento, ya que su experiencia había de sernos de una utilidad inestimable.

[...] vi que el reverendo Oliveras se calaba unas gafas para mirar por la ventanilla. «¿Ya lleva usted unas de repuesto?», le dije. «Naturalmente —me contestó. ¿No ve que si no fuera así no vería si un león se me echa encima?» Todos reímos la ocurrencia. Después hubo un corto silencio; la inquietud a lo desconocido pesó un momento sobre nosotros.

Un safari clàssic a l'estil anglès, amb una caravana de més de vuitanta indígenes, que incloïa portadors, cuiners, criats, guies, portaescopetes...

Cornamentes assecant-se al sol en un poblat, al sud del Sudan. Fotografia de Mn. Oliveres.

Més informació

L'EXCURSIONISME COLONIAL

Als anys vint, l'alta burgesia catalana, ben present en els centres excursionistes, es començà a interessar cada vegada més pels viatges a l'estranger i, especialment, pel turisme exòtic a l'Àfrica, emulant, així, l'alta societat europea que ho havia posat de moda.

Un cop pujats alguns dels cims més alts dels Pirineus, ara el més distingit socialment era viatjar a les colònies, preferentment espanyoles, franceses i també angleses, que es presentaven com el gran terreny d'aventura del moment.

Aquestes activitats obtingueren força ressò a les entitats, que publicaren nombrosos articles en els butlletins i feren xerrades de socis en què explicaven les seves impressions.

EL LLIBRE

Publicat en castellà per l'editorial Iberia de Barcelona el 1932, consta de dues parts ben diferenciades. La primera, anomenada «Caza», era el que en podríem dir un autèntic manual de caça a l'Àfrica. Metòdicament ens parla de la fauna que s'hi trobava, les èpoques més adequades, com calia caçar els animals i com era l'expedició al detall, les provisions que duïen, la indumentària, l'armament, els campaments, etc. La segona part —la més interessant—, anomenada «Impresiones del viaje», explica totes les vivències, el trajecte seguit i els diversos mitjans de transport que varen utilitzar: trens, vaixells, cotxes i camions, les llargues caminades...

[...] la monotonía de aquellas interminables marchas con un sol abrasador, que calentando el agua de nuestras botellas de campaña nos privaba de aliviar con ella siquiera un poco la sed insoportable que sufríamos.

I, sobretot, ens parla de la terra i de la seva gent amb una visió de les tribus indígenes certament del tot inacceptable amb els ulls d'avui, fruit d'un temps en què, malauradament, les teories racistes que deien que la població africana era una raça inferior eren encara molt acceptades.

[...] los negros en general son dóciles y sienten gran respeto por la superioridad del hombre blanco; conociéndolos se ve que son verdaderos niños grandes, y sabiéndolos tratar se logra mucho de ellos, resultando unos auxiliares tan excelentes, que a veces dudo si creer que la forma mejor para viajar (siempre que no se tenga prisa) no sea ésta tan primitiva del Safari.

Aquest va ser un viatge del qual mossèn Oliveres féu nombroses conferències a Barcelona i també a les comarques, acompanyades de transparències i fotografies; per exemple, les tres conferències que va

impartir al Centre aquell mateix any, a benefici de la construcció de la capella del xalet de la Molina.

AMB VAIXELLS I TRENS DE VAPOR

Un cop arribats a l'històric port d'Alexandria, els expedicionaris es van dirigir amb tren cap al Caire, on van estar uns dies visitant les piràmides i el museu de la ciutat, mentre esperaven els permisos per a les armes i les municions que portaven.

A partir d'aquí, començaren a remuntar el riu Nil, principalment amb vaixell, però també amb tren, com el que prengueren per travessar el desert de Núbia, evitant així una llarga corba que el Nil descriu cap a l'oest. Amb vaixell arribaren a la frontera sudanesa i a la capital, Khartum, on es va unir a l'expedició un curiós personatge que viatjava amb una atrotinada camioneta Chevrolet, el capità anglès R. M. Crofton, que portava tretze anys a l'Àfrica i que els seria de gran ajuda per la coneixença que tenia de la regió¹.

Per estalviar-se de remuntar un altre tram del Nil, prengueren un tren fins a Kosti i, d'aquesta manera, salvaren dos dies de navegació. Des d'aquí, van seguir un altre cop el cabalós Nil Blanc; foren ni més ni menys que dotze dies a bord del vapor *Nuer*, del govern angloegipci, fins que van arribar a Rejaf, últim enclavament navegable i on començà el safari pròpiament dit.

Feia disset dies que havien sortit del Caire i vint-i-sis, de Barcelona. Muntaren diversos campaments i s'estigueren un mes caçant en aquelles terres.

[...] El padre Oliveras, investido del título de médico que ya le dimos en Barcelona, llegó a adquirir renombre entre los indígenas, y hasta invadió el campo de la cirugía, atreviéndose, con bisturí auténtico, a abrirle un panadizo a uno de los criados, operación en la que los demás actuamos de practicantes y que tuvo un feliz resultado.

Un cop finalitzat el safari, altre cop a Rejaf, l'estació de les pluges havia arribat, així que decidiren anar cap al sud, cap a Uganda, la regió dels grans llacs, i cap al port de Mombasa, a Kenya, on haurien d'embarcar amb el vaixell que els tornaria a Europa, via canal de Suez.

[...] Desistiendo de una proyectada excursión al Congo Belga decidimos, pues, emprender el regreso hacia Uganda y Kenya por la espléndida región de los lagos.

Pel camí, feren una estada a Torit, on Oliveres va visitar una missió catòlica, i dalt d'un camió arribaren a Nimule, frontera amb Uganda, des d'on arribaren, amb un petit vaixell, al llac Albert. Allà feren un altre canvi de vaixell i n'agafaren un de més petit encara que els acostà a Butiaba i, des d'allí, agafaren un cotxe fins a arribar a Masindi Port, on tornaren a embarcar en un altre vaixell seguint el Victoria Nile i el llac Kioga fins a Namasagali, punt final del trajecte i estació de ferrocarril que hagueren d'agafar per anar cap al grandios llac Victòria.

Riba del riu Nil,
territori dels dinkes,
Sudan.

Caça d'un búfal.
Al fons es pot distingir
Juncadella i Pallejà.
Fotografia feta per
Oliveres.

Travessaren el llac cap a l'est, cap a Kisumu, i pujaren a bord del fabulós *Lunatic Express*², un dels ferrocarrils africans més grans que unia Kampala amb Mombasa.

[...] La vegetación había cambiado por completo y el paisaje era el de las grandes altiplanicies, de aspecto casi alpino. Anoto en dos estaciones las alturas máximas de 6.960 y 7.463 pies. Al NO. Vemos el gran monte Kenya, el gigante de la región.

[...] Continuamos descendiendo rápidamente hacia el llano. Muy lejos, en dirección sur, distinguimos un macizo de montañas que deben ser el Kilimanjaro³.

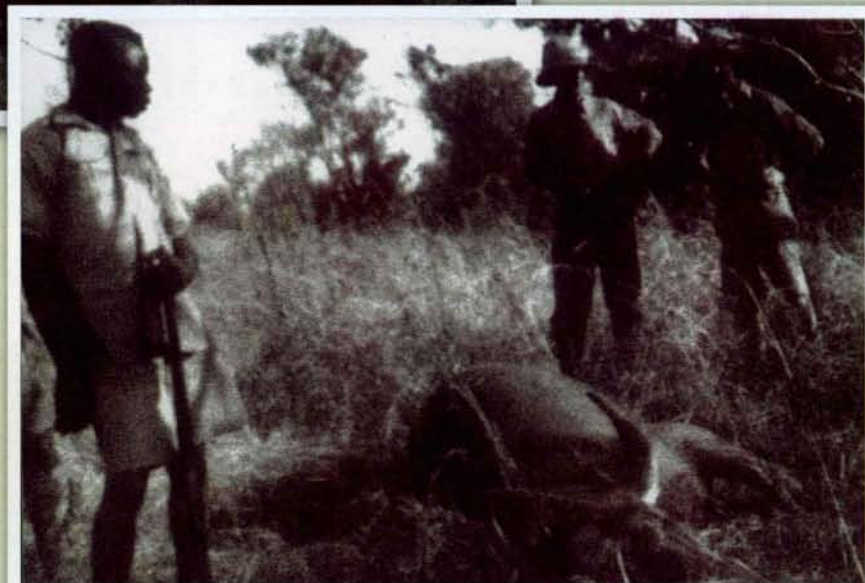
Finalment, arribaren a Nairobi i al port de Mombasa, a l'Índic, final del trajecte, on embarcaren en el gran vapor *General Voyron*, que els portà un altre cop fins a Europa a través del mar Roig.

MOÇAMBIC 1930

Per la diada de Sant Jordi del 1929, mossèn Oliveres, convertit ja en un personatge llegendari, va ser homenatjat amb la medalla d'or del CEC, que era instituïda cada any pel mecenes Rafael Patxot.

Un any més tard, Pallejà i Juncadella se'n tornaren a l'Àfrica a caçar, aquesta vegada a Moçambic, aleshores colònia portuguesa. Hi anaren, però, directament amb vaixell, el *Tanganhica*, de la Deutsche Ost Africa Linie, des de Palma de Mallorca fins a Port Said, travessant el canal de Suez i el mar Roig, i baixant per la costa, passant per Mombasa, Zanzíbar i Dar es Salaam, abans d'arribar a Porto Amelia.

En aquest viatge no sabem del cert si els va acompanyar mossèn Oliveres, ja que no surt citat en cap moment; el seu nom, però, curiosament sí que consta en una fotografia de l'expedició amb un peu que

diu «Nuestras cajas de provisiones pasando un río (Mozambique). (Foto Oliveras)».

Juncadella, segurament influenciat pel llibre que havia escrit Pallejà, també en va voler escriure un, en aquest cas sobre l'Índia, on va estar per primera vegada el 1929, i sembla que havia de dur el títol de *Cacerías y viajes por la India*, ja que no es va arribar a publicar mai perquè va morir assassinat a Barcelona al principi de la Guerra Civil.

Altres cop a Barcelona, l'any 1931 mossèn Oliveres va ser nomenat rector de la nova parròquia graciense de Santa Teresa, a la Via Augusta, on ja no va deixar d'exercir fins a la seva mort, el 1957.

NOTES:

¹ Un cop acabat el safari, el capità Crofton marxà cap a Anglaterra amb la furgoneta, travessant el Sudan, Níger, el desert del Sàhara i Alger en un fabulós viatge de 5.500 milles.

² Oficialment Uganda Railway, aquest tren rebia el nom de muntanyes de la Lluna, serralada fronterera amb el Congo també coneguda com Ruwenzori.

³ Aquella muntanya encara no havia estat explorada pel nostre excursionisme; l'any 1930, però, el base Andrés Espinosa hi féu una ascensió en solitari.

Bibliografia

ALBESA, Carles. *Dates i dades excursionistes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.

IGLÉSIES, Josep. *Mossèn Jaume Oliveres*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1962.

OLIVERES, Jaume. *Els llamps de la Maleïda*. Valls: Cossetània Edicions, 2003.

PALLEJÀ, Josep Maria. *Sobre la pista de los animales salvajes*. Barcelona: Editorial Iberia, 1932.

VILASECA, David. *Emili Juncadella. Aventures d'un burgès als Pirineus*. Valls: Cossetània Edicions, 2004.

Barranquisme a França

Dues propostes interessants

Autors: Àlex Batllori i Lacueva

Encadenament del canyó del Bitet Superior i Inferior

Després d'haver fet diversos encadenaments (Colladeta – Grist (Erist), Gurrundue – Miravall, Consusa – Miravall i l'Aigüeta – Grist), em va semblar interessant la realització d'aquest altre encadenament. Tot i que hi ha un tram llarg intermedi d'uns 2 km que no té gaire interès, l'exploració del Bitet en conjunt és magnífica. Havia visitat el Bitet Inferior diverses vegades, però em faltava fer el Bitet Superior; de manera que vaig decidir de fer-los plegats. Només em calia un company, que no em va costar gaire de trobar: l'incombustible Joan Manchon. Triem un 4 de setembre. La data s'allunya uns dies de la bona època per visitar-lo, que és del juliol a l'agost, però així i tot ens hi arrisquem.

Descens

Sortim un divendres a la tarda. Volem arribar a una hora prou bona per poder dormir alguna estona. Només fem una parada ràpida per sopar. Seguim a bon ritme, com sempre; amb en Joan no se sap si és més aventura l'activitat o el fet d'anar amb el seu cotxe. Arribem a bona hora a la pista que puja al Bitet Inferior, de manera que podrem dormir unes hores. L'endemà ens haurem de llevar d'hora. Són les deu de la nit, estenem un plàstic al terra, posem els aïllants i els sacs al damunt i ja dormir! Hem deixat un despertador dins d'una bossa de plàstic perquè no es mulli amb la rosada.

Baixant el primer ràpel de 20 m del Bitet Inferior, uns dels ràpels més espectaculars del descens.

Ens llevem a les sis del matí, escalfem cafè i mengem alguna cosa. Un cop «tips» agafem el cotxe, que ens portarà a la capçalera del canyó del Bitet Inferior. Aquí deixem el cotxe, ja que no sabem com estarà la pista que segueix fins al Bitet Superior. Decidim pujar-hi caminant. Com que no fa gaire fresca, portem uns pantalons curts i una samarreta de Robhil, i les motxilles amb el material per baixar –cordes, arnès, neoprens, etc.– que ja teníem preparades.

En una hora arribem al començament del descens del Bitet Superior. Ens canviem i comença el descens. Estem animats, ja que tenim un bon dia, i mentre anem avançant ens agrada aquest primer canyó. És bonic i no presenta cap gran dificultat. Arribem a la presa del Bitet.

Aquí finalitza aquest primer canyó. En escassament dues hores s'ha acabat aquest primer tram. Són les deu del matí. Ràpidament agafem la pista fins a la capçalera del Bitet Inferior. Ja hi ha gent, cosa que no ens sorprèn ni ens comporta cap problema. Com que ja sabem el que podem trigar en aquest segon tram, perdem una estona per menjar alguna cosa i beure una beguda isotònica.

Comencem aquest descens i ens rep un bonic salt de 4 m. Anem ràpids fins a trobar un nombrós grup de francesos. Som en el pou del passamà de 17 m i ens diuen que passem. No cal que ho tornin a dir. Baixem fent ràpel els primers i els donem les gràcies. Seguim a bon ritme fins a arribar al lloc que crec que és el més espectacular i bonic del descens. És el ràpel més llarg, té 31 m. És un lloc únic. Les parets cauen vertiginosament; el soroll de l'aigua és increïble, i l'ambient, grandios. No parem gaire estona ja que bufa molt d'aire acompanyat de l'aigua de la cascada. Un petit salt i tornem a afagar un ritme ràpid. Passem petits pous i algun salt fins a arribar a l'últim. Finalment, assolim el pont que dona per acabat el descens.

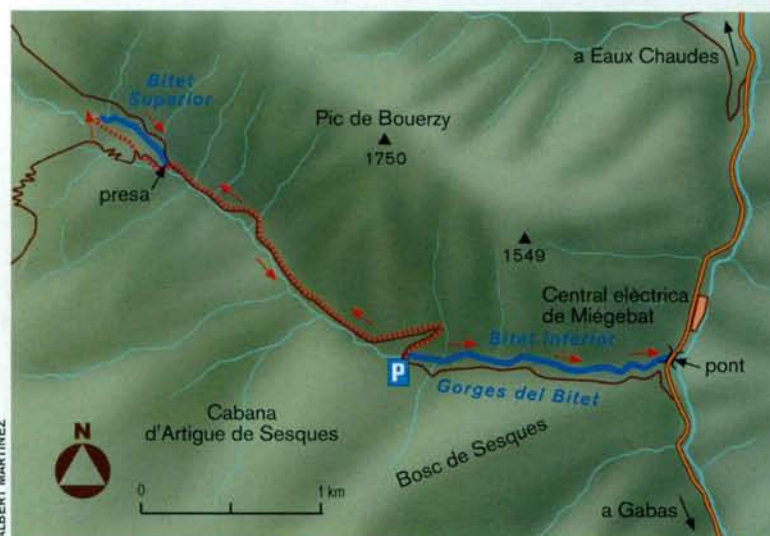
Són les quatre de la tarda, portem pràcticament vuit hores de descens. Estem raonablement satisfets per tota l'exploració. Només ens queda el tram de pista fins al cotxe. Ens traiem una part del neoprè i pugem fins al cotxe. Aquí finalitza un altre repte. Ara toca fer nous plans davant d'un bon àpat.

Història

El primer intent d'exploració del Bitet Inferior data de l'any 1908 a càrrec de F. A. Martel. Han de passar molts anys fins que alguns membres dels grups de la FF d'Espeleologia GSVO i SSPPG fan el primer descens (agost del 1981). El primer descens del Bitet Superior fou realitzat per J. F. Pernet i Jean Hourticq l'any 1983. Nosaltres –A. Batllori i J. Manchon– vàrem fer l'encadenament el 4 de setembre del 1999.

Situació

Sortint pel pas fronterer del Portalet, en direcció a la ciutat francesa d'Oloron, una vegada passat el petit poble de Gabas i abans de la central elèctrica de Miègebat, surt una pista per l'esquerra que mena a la capçalera del canyó del Bitet Inferior. Aquí comença el tram inferior. Per arribar al tram superior, cal seguir la pista passant el pont del Bitet. Aquesta pista puja fins a la sortida del canyó del Bitet Superior, des d'on seguirem un camí per l'esquerra del canyó en direcció al llac d'Isable. Després de trenta minuts arribarem a un lloc pla del camí; aquí deixarem el cotxe i, per la dreta, arribarem al començament del descens –nosaltres vàrem deixar el cotxe al començament del Bitet Inferior.

ALBERT MARTINEZ

Descripció

Comença el descens del canyó del Bitet Superior amb un primer pou de 8 m amb un bloc característic a la capçalera. Després d'un ressalt de 2 m, segueix un tram sense incidents fins a arribar a un ressalt de 6 m. Segueix un pou de 4 m. No trigarem gaire a arribar al tram més espectacular del descens: un seguit de pous de 10, 12 i 15 m que donen per acabat el primer tram. Al cap de poca estona, trobem la presa del Bitet i, més endavant, la pista que seguim durant 2 km.

A continuació, es pot triar entre dues opcions: anar per la pista o bé seguir pel riu. Nosaltres vàrem preferir d'agafar la pista. Una vegada al començament del Bitet Inferior, tenim un primer salt de 4 m que ens aboca a un interessant pou de 20 m. Segueix un altre pou salt de 4 m i un ressalt de 2 m. Arribem així a un espectacular pou de 17 m amb un passamà fix que ens allunya de la cascada. Segueixen dos pous més de 6 m i un altre pou salt de 6 m més. Si se salta, cal prestar molta atenció al nivell de l'aigua.

Seguim fins a la capçalera del pou més espectacular, que té 31 m. Segueix un pou salt de 5 m i, a partir d'aquí, ens trobem petits pous i algun salt de 5 i 8 m; dos ressals de 2 i 5 m, i un últim pou salt de 6 m. S'ha d'anar amb molt de compte quan baixa molta aigua, ja que es pot formar un remolí a la base. I aquí s'acaba el descens.

Època de descens: del juliol a l'agost.

Horari: entre 8 i 10 h, segons el grup –és a dir, 2 h per fer el descens del Bitet Superior, 45 min de pista i 5 h de descens del Bitet Inferior–, a banda del temps d'aproximació si es deixa el cotxe al final del riu.

Material necessari: dues cordes de 50 m i vestit de neoprè.

Barranc de Lekime

El barranc de Lekime és un dels descensos més interessants del Pirineu basc i francès. Es tracta d'un descens dur i exigent de gairebé 700 m de desnivell i 1.600 m de recorregut. Es troba situat en una zona poc coneguda i és interessant de fer-lo amb aigua, cosa que només és possible en una època molt puntual de l'any.

Últims ràpels abans de la sortida del barranc de Lekime.

Material necessari

- Dues cordes de 50 m.
- També seria interessant disposar d'una altra corda de 30 m per als pous curts.
- Material per reposar i, en època de pluges, vestit de neoprè.

Època de descens

Primavera o època de pluges.

Horari

Entre 5 i 6 h de descens. 1 h d'aproximació i 1 h de tornada, si es disposa de dos cotxes.

Mapa útil

Carte de Randonnée «Pyrénées arte n° 2 Pays Basque Est»

Descens

Vam escollir el tercer cap de setmana d'un mes d'abril perquè la probabilitat que circulés aigua per aquest barranc era més alta. Així doncs, vam arribar un divendres a la nit a l'inici de la pista que mena a la capçalera del descens. Per sort, la persona que condueix el cotxe no practica el descens de barrancs i ens esperarà a la sortida; d'aquesta manera no caldrà que hi anem amb dos cotxes. Dormim en una clariana a prop de la carretera, però a mitja nit la pluja ens obliga a arrecerar-nos dins del cotxe i hem de procurar acabar de passar la nit tan còmodament com puguem.

A la fi són les set del matí, però la veritat és que ens trobem més cansats que quan ens vàrem posar a dormir. Fa un dia tapat, però almenys no plou. Esmorzem una mica mentre preparam el material per a l'exploració. Tot seguit, el nostre «xofer» ens apropa al final de la pista, fins al punt on pot arribar el cotxe, i li deixem les notes i els plànols perquè pugui arribar al lloc on ens deixarà el descens. Iniciem l'aproximació fins a la capçalera del Lekime. Ens costa una mica arribar a l'entrada del barranc, però un cop hi hem arribat comprovem amb satisfacció que el cabal d'aigua és moderat —a l'estiu, està completament sec. Ens canviem, distribuïm el material de descens i comencem l'exploració. En arribar al tercer ràpel, la pluja comença a fer acte de presència. Per sort, però, és una pluja molt fina, i esperem que continuï sent així, perquè encara hem de fer gairebé tot el descens. Se succeeixen els ràpels i els ressals i —com sempre fem quan som dos companys— ens alternem la primera posició. Ens alenteix una mica la realització de la topografia i també el fet de reforçar o canviar algun ancoratge. Així, arribem a dos pous seguits que sumen gairebé 70 m. És una zona espectacular. En un d'aquests ràpels se'ns queda enganxada una corda. La volem recuperar però per més que estirem entre els dos no ho aconseguim. Com que la necessitem, decideixo ascendir per la corda fins a arribar a desenganxar-la o, en el pitjor dels casos, fins que cedeixi. És arriscat, però no ens queda cap altra opció. Així doncs, pujo alguns metres i, com a mesura de seguretat, situo un clau a la paret i m'hi asseguro. Segueixo pujant molt lentament i de sobte cedeix la corda i... Per sort, el clau m'aguanta i quedo penjat. Recupero la corda i la instal·lo en doble novament per seguir fent ràpel fins a on m'espera el meu company. Sense fer cap comentari seguim el descens; això sí, cada cop que recuperem corda ho fem amb molta cura per evitar noves sorpreses. La pluja ha parat —cosa que ens anima molt— i avancem amb més rapidesa. D'aquesta manera arribem a una zona on ja podem calcular —per la informació que tenim dels navarresos sobre aquest descens— el poc temps que ens queda per acabar el descens; així que decidim parar per menjar alguna cosa i beure un te. Després del petit refrigeri, seguim avançant amb més ànim malgrat que reapareix la pluja, i aquesta vegada plou de valent. Estem segurs que sortirem ben parats d'aquesta visita. Al cap de pocs ràpels, arribem al punt de sortida del barranc. Com que encara plou, decidim

deixar-nos posats els vestits de neoprè; i així arribem al punt de trobada on ens espera el nostre company amb el cotxe. L'hem de despertar, ja que està ben adormit. Ens canviem sota la pluja i empaquetem tot el material en bosses industrials per no deixar el cotxe en males condicions. En acabar aquesta part més desagradable de la feina, pugem al cotxe, ens posem la roba seca i ja podem tornar cap a casa. Així finalitza aquesta exploració.

Situació

Entrant pel pas fronterer de Valcarlos, cal seguir la carretera en direcció Saint-Jean-Pied-de-Port i Saint-Jean-le-Vieux, Lecumberri, i anar en direcció al port de Burdencuruxeta i Irati. Per arribar a la capçalera del barranc hi ha una pista a mà esquerra que cal seguir fins a una caseta on s'ha de deixar el cotxe. Cal buscar un camí que ressegueix el cim de Mendive i que mena a un bosc que, a la part alta, té un camí que arriba, després d'un tros, molt a prop del cabal del Lekime. Si hi ha boira i no es coneix l'indret, no us recomano que feu aquesta aproximació, ja que us podríeu perdre. Per arribar a la sortida del barranc, on es deixa l'altre cotxe, es recula abans de l'ermita de Saint-Sauveur per una pista asfaltada a mà esquerra. Cal seguir-la fins que

es creua amb una altra pista sense asfaltar que cal prendre fins a trobar un mas. En aquest punt es deixa el segon cotxe. A partir d'aquí, cal seguir l'aproximació a peu tot resseguint un rierol. A continuació, cal creuar un vessant fins a arribar a la sortida del Lekime. En realitat aquest recorregut es fa a la inversa, ja que se surt del barranc.

Història

El primer descens va ser realitzat l'abril del 1984 per l'Expedició Espeleològica de la FFE a Nova Guinea; i els posteriors descensos i la primera ressenya, per grups navarresos i de la zona.

Visita i topografia realitzada per Àlex Batllori i Joan Manchon, l'abril del 2000.

Descripció

Separem aquest descens en dos trams. El primer, el més llarg, comprèn els dos ràpels més llargs del descens, i cal destacar-ne un passadís encaixat interessant. El segon tram és menys intens, poc encaixonat i presenta ràpels curts i molts trams sense cap ràpel.

La muntanya de Santa Bàrbara a les Guillerries

Text i fotos: **Xavier Junquera i Segarra**

Santa Bàrbara és una de les muntanyes més remarcables del sector oriental del massís de les Guillerries. Ho és per l'aspecte orogràfic que té, ja que juntament amb la muntanya de Sant Gregori constitueix l'elevació més important de les planes del Gironès i la Selva; ho és per història, i ho és també perquè amaga racons de gran bellesa.

El cim, a llevant, és una superba talaia sobre les planes, mentre que a ponent, presenta imponents vistes panoràmiques del sector central del massís de les Guillerries

Tampoc no es pot oblidar que aquesta muntanya, amb el seu important santuari, va ser un lloc de forta devoció religiosa i en què l'assentament humà presenta interessants aspectes dignes d'estudi, com les antiquíssimes vies de comunicacions que la solcaven, grans pairalies i importants mines que van tenir una gran influència en l'economia de la zona...

Santa Bàrbara, amb 854 m d'alçada, és situada geogràficament dins de les Guillerries selvatanes. És totalment gironina i als seus peus es troben les poblacions d'Anglès, Sant Martí Sapresa –agregat del municipi de Brunyola– i Santa Coloma de Farners –capital de la comarca de la Selva i una de les portes d'entrada a aquestes muntanyes. El cim, a llevant, és una superba talaia sobre les planes esmentades anteriorment, mentre que a ponent, presenta imponents vistes panoràmiques del sector central del massís de les Guillerries.

La seva vegetació és la típica d'aquestes muntanyes; és a dir, variada, densa, rica i d'atapeïda boscúria. Les pinedes i les alzines sureres senyoregen en els sectors solells de la muntanya, i el roure i el castanyer, en els baguenys.

Pel que fa a la xarxa hidrogràfica, cal destacar que el sector de ponent de la muntanya és drenat per la riera de la Gironella, tributària de la riera d'Osor, que per la seva banda drena el vessant nord abans de desaiguar al riu Ter. També cal ressenyar que a llevant, a prop de Sant Martí Sapresa, es troba el naixement del riu Onyar, que comença el seu breu recorregut cap a la ciutat de Girona, on també oferirà el seu habitualment modest cabal al Ter.

Història

La muntanya de Santa Bàrbara era coneguda antigament amb el nom de Gironella (*Gerundilia*); hi ha referències d'aquest nom a partir de l'any 978. Al cim de la muntanya, s'hi va construir una capella; la menció més antiga data del 1310.

La forta devoció que la població li professava va motivar que ja al segle XVI aquesta muntanya fos coneguda amb el nom actual; no obstant això, l'antic nom de Gironella avui dia encara el conserven una casa i una riera que passa a tocar de la casa.

Cal dir que, antigament, aquesta ermita de Santa Bàrbara era una sufragània de l'església parroquial de Sant Amanç –actualment bastant enrunada–, que era una de les quatre esglésies de la vall d'Anglès, que significa 'la vall de les esglésies'. També convé remarcar que la carena de la muntanya fa de divisòria entre els bisbats de Vic i de Girona.

Lògicament, els esdeveniments succeïts amb el pas dels segles –guerres, terratrèmols, etc.– han motivat tota mena de reformes en l'edifici de l'ermita. Al segle XV es van construir parts importants de la seva arquitectura, com ara les dues arcades gòtiques de l'interior i una porta de mig pont adovellada que comunica l'església amb la residència de l'ermità. Sembla que aquesta porta podia haver estat l'antiga entrada al temple.

Actualment, presenta un estat magnífic, ja que a partir de l'any 1995 l'associació Amics de Santa Bàrbara va iniciar una fantàstica restauració de l'ermitatge gràcies a la qual presenta en aquests moments el millor aspecte de la seva dilatada història.

Com ja s'ha esmentat, aquesta ermita va despertar una gran devoció a la contrada. No és gens estrany, doncs, trobar, ja a partir del segle XVI, donacions testamentàries a favor de l'ermita per part dels seus feligresos. Tampoc no es pot oblidar la importància de l'aplec anual que s'hi celebrava. Hi assistia gent de les poblacions de la rodalia – Anglès, Sant Martí Sapresa, la Cellera de Ter, Osor, Santa Coloma de Farners... Es comenta que l'origen de l'aplec va ser

per demanar la protecció de la santa contra els llamps o bé també per implorar pluja en temps de secada. Actualment, s'ha recuperat la celebració d'aquest aplec, que té lloc, i amb molt d'èxit, el segon diumenge de maig.

Vies de comunicació històriques

Es podria dir que l'actual carretera coneguda amb el nom d'Eix Transversal ja va tenir un molt antic precedent, que justament travessava la muntanya de Santa Bàrbara pel coll del Roscall. En aquest estratègic coll coincidien la ruta de Girona a Vic i la de Santa Coloma de Farners a Osor.

Per les raons ja exposades, el coll del Roscall era un dels llocs predilectes del bandoler Joan de Serrallonga per a l'obtenció dels seus botins. Mostra d'això és el que va succeir el dia de Sant Narcís del 1632, en què robà en aquest punt a l'hereu Soler de Mansolí dotze lliures i dos pedrenyals, i li canvià la capa que l'hereu portava per anar a la fira de Girona, ja que la que duia en Serrallonga estava en pitjor estat. Potser, per tot plegat, pren significació la dita «A la Gironella i el Roscall, si pot ser no hi aneu mai».

Cal dir que aquesta via va tenir força importància i una gran vitalitat. Són testimoni d'aquest fet l'hostal de Baix i l'hostal de l'Espinau, ubicats tots dos en el curt tram en què aquesta ruta travessava la muntanya. Això no és gens estrany si tenim present que l'actual carretera d'Anglès a Sant Hilari Sacalm i Vic, passant per Osor, no va ser una realitat fins als voltants de l'any 1910, i no va ser asfaltada fins els anys seixanta.

Mineria

Com ja és ben sabut, santa Bàrbara és la patrona dels miners; per això a la santa no li va faltar gent que l'honorés, ja que a la base de la muntanya s'ubicaven les importants instal·lacions de les mines d'Osor, concretament en el sector septentrional de la muntanya, mentre que les mines del Sant Pare eren explotades en el de llevant.

En aquestes importants mines d'Osor s'explotava galena, blenda i fluorita. Aquest darrer mineral va ser el més important, ja que l'espat de fluor que s'hi extreia era exportat a Alemanya.

Aquesta instal·lació minera explotava un filó principal d'uns 2.500 m de longitud i tenia un pou de 290 m de profunditat distribuït en onze plantes. Les dificultats per continuar aprofundint van arribar a ser extremes per les inundacions constants que hi havia, ja que la mina era sota el curs de la riera de la Gironella. Una darrera perforació va aprofundir 30 m més, fet que va motivar que el fons de la mina estigués ja 20 m per sota del nivell del mar. No obstant totes aquestes dificultats, el motiu principal del final de l'activitat minera, l'any 1979, va ser l'exhauriment del mineral.

El treball en aquestes mines era aparentment menys perillós que el d'altres mines, però no era del tot cert. Si bé no hi havia perill d'explosions de grisú, per contra la pols farcida de petits cristalls que es produïa en l'extracció del mineral s'aferrava als alvéols pulmonars i provocava nombrosos i greus casos de silicosis.

Explica un antic encarregat de la mina que aquesta havia tingut una plantilla de tres-cents treballa-

El coll del Roscall era un dels llocs predilectes del bandoler Joan de Serrallonga per a l'obtenció dels seus botins

L'ermitatge de Santa Bàrbara data del 1310.

Santa Bàrbara
va ser adoptada
com a patrona
per part del miners,
i artillers, perquè
en el moment en
què la santa anava
a ser sacrificada
va caure un llamp,
i la va matar,
juntament
amb el seu botxí

dors, però que al llarg de la seva vida d'exploració hi havien passat més de quatre mil treballadors. Això ho atribuïa a la poca tradició minaire del nostre país. Molts treballadors abandonaven la feina perquè no estaven disposats a patir les penúries de l'ofici, tot el contrari del que passava en altres contrades, com en la comunitat asturiana, ja que tenen aquest ofici molt arrelat a la seva forma de vida i l'accepten fins a les últimes conseqüències.

Aquestes mines sempre van ser rendibles. L'esgotament del filó del mineral és l'únic motiu atribuïble al seu tancament. Prova d'això van ser els intents desesperats i infructuosos en forma de noves prospeccions que es van portar a terme a fi de poder continuar amb l'activitat.

Molt menys rendibles van ser les mines del Sant Pare, ubicades al peu de la muntanya en el sector de llevant. Aquestes mines deuen el seu nom al fet que van ser propietat, entre altres propietaris i al llarg de la seva història, de la Santa Seu de Roma. Aquesta explotació va tenir una vida molt accidentada. El plom que se n'extreia no es trobava en filons més o menys rectilinis, sinó en dipòsits en forma de bossa. Això va dificultar molt la localització del mineral, fet que va motivar-ne la improductivitat. A partir del 1905, l'activitat en aquesta explotació va ser molt minsa.

Llegendes de Santa Bàrbara

La muntanya de Santa Bàrbara tampoc no està exempta de dites i llegendes. Conta la tradició que Santa Bàrbara va ser adoptada com a patrona per part dels miners i artillers, perquè en el moment en què la santa anava a ser sacrificada va caure un llamp i la va matar, juntament amb el seu botxí. D'aquesta manera es va relacionar l'explosió del llamp amb les explosions de la pólvora i la dinamita, presents en aquests oficis, i les que s'escoltaven a les instal·lacions de les mines d'Osor en despuntar el dia, cada 4 de desembre, que anunciaven l'inici de les activitats festives del dia de la patrona.

També existeix la tradició de dir als nens d'Anglès que els nadons provenen de la cisterna del santuari. Se'ls diu que viuen allà fins al moment en què surten per entrar a la seva nova llar.

Bibliografia

RAMS I RIERA, Emili. *Anglès, de la pagesia a la industrialització*. Santa Bàrbara: Ajuntament d'Anglès i Diputació de Girona, 1998.

TARRÉS I TURON, Josep; RAMS I RIERA, Emili. *Un viatge per les Guillerries i el Montseny*. Col·lecció Camí Ral, Barcelona: Rafael Dalmau, 2002.

Mines d'Osor, Imatges i Records. Catàleg de l'exposició commemorativa dels 25 anys del tancament de les mines. Ajuntament d'Anglès i Diputació de Girona, 2004.

COLLELDEMONT, Pep. *Les Guies del Punt. Del Montseny a la vall d'Hostoles*. Girona, 1992.

VINYES, Ramon. *Anglès, notes històriques*. Barcelona, Editorial Montblanc-Martín, 1975.

Raconades

La muntanya de Santa Bàrbara ofereix racons de gran bellesa pels quatre costats. Els qui es troben en el curs de la riera de la Gironella colpeixen d'emoció per la seva ufanor i solitud. A tall d'exemple, en el curs alt de la riera es troba el descomunal roure de ca l'Iglésies, molt a prop de l'església de Santa Creu d'Horta, que enfonsa les arrels dins la llera. És un arbre monumental i centenari que ha escapat a l'acció dels llamps, gràcies a la seva enclotada situació. El paratge, amb l'arbre a prop del rieral, és digne de ser visitat i fàcil de localitzar; només cal seguir els senyals del GR 178 des de l'església abans esmentada de Santa Creu d'Horta.

No gaire lluny d'aquí, seguint cap avall el curs de la mateixa riera de Santa Creu, un modest però encisador corriol té l'atreviment de perseguir les aigües que penetren i travessen un petit engorjat. Aquest camí permet la possibilitat de gaudir de raconades de bellesa feréstega, on les petites gorges i els boscos de ribera són els protagonistes fins a la rodalia de la casa de la Gironella.

El tinent cartògraf de l'exèrcit Juli Serra, en el seu viatge per les Guillerries l'any 1890 motivat pels treballs de l'elaboració del primer mapa topogràfic de la zona, va descriure aquesta raconada i l'esmorzar a la Gironella amb les següents paraules:

De frente seguí yo con mi partida, bajando desde luego á la riera, cuyo curso seguí por largo rato, desde el molino, hasta cerca de la Gironella por la casa del Rector y otras varias hundidas entre sus laderas exuberantes de verdura. Por entre peñascos y guijarros y conduciendo de mano los caballos, conseguimos avanzar no sin dificultades, pues la senda se perdía á cada paso entre un ramaje casi virgen, y después de tomar aliento en una casucha ribereña, royendo un mendrugo de pan, negro y duro, y bebiendo en un porrón de ácido vinillo al que llaman los serranos ví vert, por lo que pica la garganta, dejamos en ella a la buena mujer que nos proporcionó con la mejor voluntad del mundo el sobrio desayuno y quedó allí desarrapada y sucia, rodeada de media docena de chiquillos desastrados, enlodazados como los cerdos cuyos juegos aprendían revolcándose en el suelo, y sola en aquel sombrío circuito, pues el hombre se hallaba cortando leña en el interior del monte y su hijo mayor, rapaz de doce años apenas, apacentaba el rebaño por los escondrijos de la sierra.

El tinent Serra no solament ens dóna una visió paisatgística del paratge, sinó que ens proporciona també una fotografia real de l'economia de supervivència que sempre ha estat present en la majoria de pagesies de la zona.

La mateixa riera, finalment, ens obsequia, poc abans d'oferir les seves aigües a la d'Osor, amb una altra inoblidable i inesperada raconada, decorada amb el molt antic i misteriós pont de les Bruixes.

Un altre dels llocs típics d'aquesta muntanya és el que es troba a mitja alçada, en la part septentrional de la muntanya. Crida l'atenció, perquè és ben visible des d'Anglès, una gran edificació de color blanc. Es tracta de Bellveí, un edifici que es va construir en un indret molt alterós i ventilat amb la idea d'acollir un sanatori per a tuberculosos. Malauradament, mai no va arribar a funcionar, i actualment presenta un aspecte ben trist. Així i tot, ofereix una formidable i dilatada panoràmica de la vall del Ter i muntanyes veïnes.

Itinerari

Sant Martí Sapresa – Mare de Déu del Pedró, per l'antic camí ral de Vic a Girona

Aquest recorregut pertany a un tram de l'històric camí abans esmentat que unia les poblacions de Vic i Girona.

Aquesta ruta frega la muntanya de Santa Bàrbara en passar pel coll del Roscall.

Des d'aquest punt, en mitja hora aproximadament, és molt factible arribar fins al santuari que culmina la muntanya.

L'Eix Transversal ja va tenir des de temps molt pretèrits un precedent, perquè la necessitat de viatjar entre les poblacions de Vic i Girona ha existit sempre.

Es tracta d'una via de comunicació mil·lenària. És coneguda des de temps molt reculats; apareix citada en l'atles del comtat d'Osona (798-993) com «la Strada de Bellapollae».

Molts dels seus antics trams han estat ocupats per les carreteres modernes. Això no succeeix en el tros que va des de Sant Martí Sapresa fins a la Mare de Déu del Pedró. Aquest recorregut, tan muntanyós i boscos, és de gran bellesa.

Per anar de Girona a Vic, antigament era indispensable creuar les Guilleries superant importants desnívells. El tram que aquí es ressenya, com es podrà comprovar, busca en tot moment les carenes de les muntanyes.

L'explotació forestal ha fet que l'antic traçat actualment estigui ocupat per pistes de muntanya. No obstant això, en alguns punts del recorregut encara són ben visibles vestigis de l'antic camí, fet que permet entreveure que es devia tractar d'una via important, atesa l'amplada que en alguns punts presenta, encara que el tram que puja fins al coll del Roscall era, només, un camí de bast.

El trànsit de carros, segons manifesta la gent de la contrada, utilitzava un altre camí que passava pel voltant del mas Rosell, a tocar de la carretera actual,

un cop passat Sant Martí en direcció a Anglès. Aquest camí sembla que si bé havia de superar un major desnivell i recórrer més distància, en canvi, permetia la circulació de carruatges.

A partir del Pedró, per continuar fins a Sant Hilari Sacalm, els mapes antics revelen dues possibilitats: la primera era enllaçar amb la carretera que ve des de Santa Coloma de Farners, per Castanyet, i arriba fins a l'esmentada població, i la segona era baixar fins a Vallors i després remuntar fins a Sant Hilari. Aquesta segona opció no sembla gaire lògica a efectes pràctics, per la pèrdua d'alçada que posteriorment s'ha de recuperar, encara que s'ha de tenir present que la zona de Vallors antigament estava força habitada i, per tant, podia existir sovint la necessitat de passar-hi per qualsevol motiu.

Aquest recorregut es pot fer perfectament en BTT; alguns punts presenten rampes importants. L'inici del recorregut és a tocar de la carretera de Santa Coloma de Farners a Anglès, en un revolt força perillós. S'ha de tenir molta precaució. És preferible aparcar el vehicle a Sant Martí Sapresa i buscar l'inici del recorregut, a peu i amb molta cura, pels marges de la carretera.

Temps:

3 h 11 min

Desnivell:

+650 m

Distància

aproximada:

0,5 km

ITINERARI

0:08 h Bifurcació de pistes, 285 m

Se segueix per la pista que puja cap a la dreta fins a arribar a una altra bifurcació, on també s'agafa la que puja cap a la dreta.

0:12 h Bifurcació de pistes, 304 m

S'agafa la pista que puja cap a la dreta. És una zona bastant assolellada i seca, en què predominen el pi mediterrani i l'alzina surera. El camí continua pujant fins a arribar a una nova bifurcació.

0:17 h Bifurcació de pistes, 345 m

No s'ha de seguir la pista que surt cap a l'esquerra. Cal continuar recte i pujar. Poc després, canvia la vegetació i el castanyer configura un paisatge més ufanós i humit. Es comença a gaudir de bonics panorames i la muntanya de Santa Bàrbara, a la dreta, ara ja és ben visible. Si es presta atenció, es comencen a trobar restes del sender antic, preferentment en el marge esquerre del camí de pujada.

S'arriba a una zona amb molts trencalls. Primerament, apareixen dos ramals a la dreta que cal ignorar i, posteriorment, s'afegeix una pista des de l'esquerra i es continua pujant.

La tendència de la marxa és predominantment cap a l'oest, de pujada i per la carena de la muntanya. Cal seguir sempre el ramal més fressat.

Finalment, s'arriba a una zona més planera enmig d'un magnífic bosc d'alzines sureres. És la zona propera a la casa dels Llaurons.

0:50 h Els Llaurons, 465 m

A l'esquerra, segons el sentit de la marxa, apareix la casa i una pista. Es continua frontalment i pujant per forts pendents fins a arribar al Casot, que des d'aquest punt ja es fa visible en el cim del turó més proper.

0:57 h El Casot, 511 m

És una casa ubicada a peu de camí, concretament a la dreta de la pista, que continua pujant fins a arribar a una nova bifurcació de pistes.

1:10 h Bifurcació de pistes, 559 m

Es continua pujant per la dreta, primer fortament i posteriorment ja de manera més suau fins a arribar a un revolt tancat d'una carretera més ampla on es troben els senyals del GR 178.

1:18 h Enllaç amb el GR 178, 630 m

Cal continuar amunt i seguir les marques del GR, per la pista trobada recentment i que presenta forts pendents. Poc després, s'arriba a un trencall de carreteres; no s'ha de prendre ni la que surt des de la dreta ni la que surt cap a l'esquerra, sinó que es continua pujant per la del mig, que és, al mateix temps, la més fressada, seguint els senyals del GR. Continuen els forts pendents fins que s'arriba a un collet adjacent al coll del Roscall.

1:35 h Collet del Suro Xic, 734 m

Aquí s'abandonen les marques del GR. Aquest collet és sota mateix del turó de Llumeneres i molt proper al coll del Roscall, que es troba escassament a un centenar de metres, si se segueixen cap a la dreta els senyals blancs i vermells. També seguint cap a la dreta els senyals, en trenta minuts s'arriba fins a l'ermitatge de Santa Bàrbara. Cal suposar que l'antic camí guanyava la carena, passant pel coll del Roscall, que és una cruïlla històrica de camins. De fet, la variació és mínima i, per tant, si es desitja, es pot visitar, però no s'ha d'arribar, necessàriament, fins al coll del Roscall. En arribar a aquest collet adjacent, cal girar cap a l'esquerra abandonant les marques del GR. No s'ha de prendre un camí de desembosc que, també a l'esquerra, s'enfila dretament cap al turó de Llumeneres; és a

El castanyer configura un paisatge més ufanós i humit. Es comença a gaudir de bonics panorames i la muntanya de Santa Bàrbara, a la dreta, ara ja és ben visible

dir, cal girar cap a l'esquerra de la manera més oberta possible, a fi de continuar fins a arribar a una nova cruïlla.

1:40 h Cruïlla, 761 m

A l'esquerra surt un altre camí de desembosc que no s'ha de seguir, sinó que s'ha de continuar recte. El camí va pujant suaument fins que arriba a un collet; en aquest tram cal gratar bastant la muntanya, a fi d'obrir-se pas. Poc després, la pista pren la tendència d'anar baixant fins a arribar a les restes de la Calcinera.

2:00 h La Calcinera, 726 m

Es deixa la casa enrere i a la dreta, i es camina enmig de boscos d'alzines fins que s'arriba a una nova cruïlla.

2:12 h Cruïlla, 720 m

No s'ha de prendre el camí que baixa per al dret a tocar la riera de la Gironella, on està ubicat el monumental roure de ca n'Iglésies. S'ha de seguir, doncs, cap a l'esquerra fins a arribar de manera immediata al coll de l'Espinau.

El sot de la riera de la Gironella.

Vall de Gironella i Sant Gregori al fons.

2:13 h Coll de l'Espinau, 718 m

Des de l'esquerra s'incorpora la carretera que puja des de Castanyet i Santa Coloma de Farners. Es continua endavant fins que s'arriba a l'hostal, del mateix nom, que ja es veu a pocs metres.

2:14 h Hostal de l'Espinau, 721 m

Segons el sentit de la marxa i un cop situats davant de l'hostal, cal seguir la pista que surt cap a l'esquerra. La de la dreta envolta l'hostal i continua cap a Sant Hilari, passant per la pairalia del Sobirà de Santa Creu. Cal continuar, doncs, cap a l'esquerra. Poc després s'omet un ramal que marxa cap a l'esquerra i la pista comença a guanyar alçada, alhora que s'interna dins de magnífics boscos. Poc després, a la dreta, comencen a aparèixer bonics panorames i diferents visions de la gran casa del Sobirà; el caminant, mentrestant, resta envoltat de la generosa ufanor que destil·len els boscos de castanyers. En alguns punts, a l'esquerra del camí, es tornen a trobar vestigis del seu antic traçat, mentre es continua pujant suaument. Van apareixent ramals que surten cap a la dreta i cap a l'esquerra que no s'han d'agafar. La pista sempre és la més fressada; segueix de prop el carenat de la muntanya, fins que desemboca en un revolt d'una ampla carretera que puja des de la casa de l'Albó.

3:00 h Cruïlla de ca l'Albó, 860 m

Es continua amunt per la pista trobada recentment fins que s'arriba, poc després, a un ampli coll anomenat la Plaça Vella.

3:08 h La Plaça Vella, 895 m

Cruïlla de múltiples camins. L'ermita del Pedró ja és visible des d'aquest punt. Un cop s'arriba al coll, cal continuar cap al nord i en pocs minuts s'arriba fins als seus voltants.

3:11 h Mare de Déu del Pedró, 910 m

L'ermita està envoltada d'un magnífic bosc de pins. És documentada ja des del 1251 i restaurada els anys 1521 i 1650. La imatge de la verge és de tradició gòtica i data del segle XVII.

Sant Amanç.

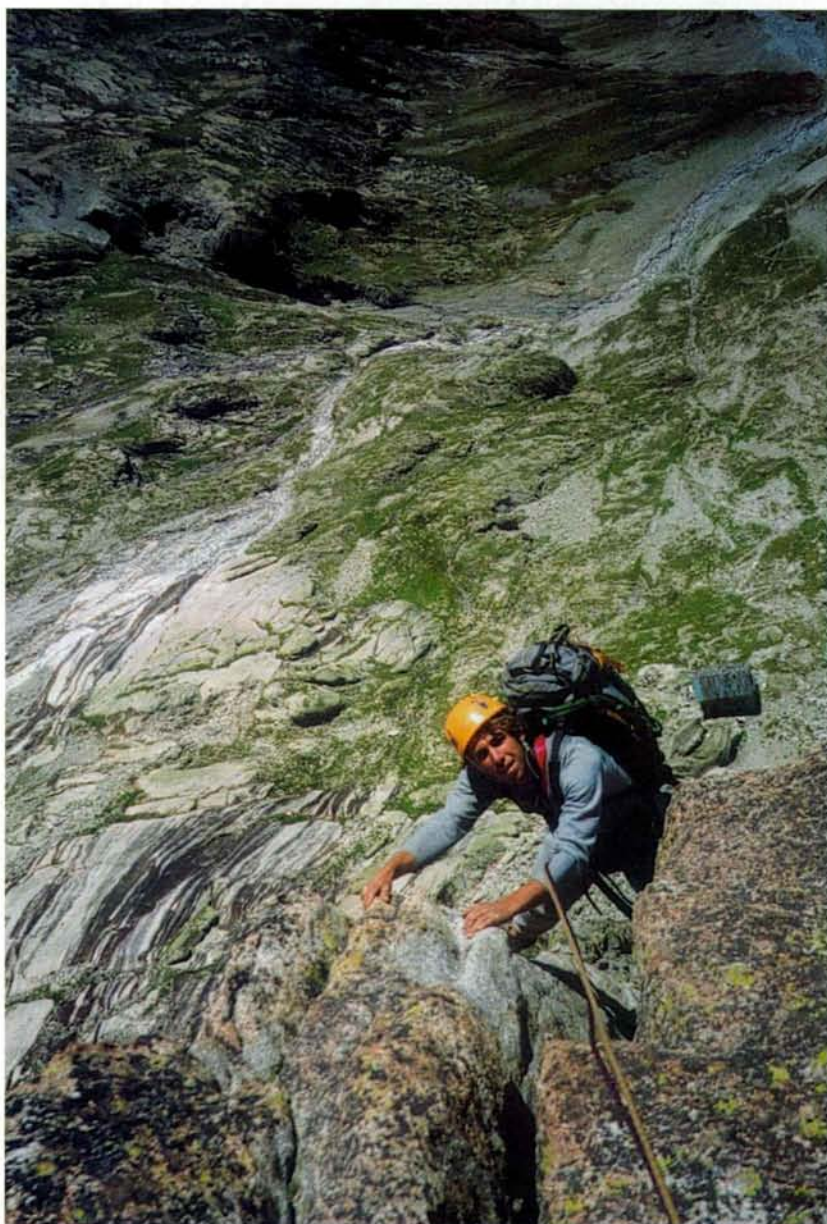
La pista comença a guanyar alçada, alhora que s'interna dins de magnífics boscos. Poc després, a la dreta, comencen a aparèixer bonics panorames i diferents visions de la gran casa del Sobirà; el caminant, mentrestant, resta envoltat de la generosa ufanor que destil·len els boscos de castanyers

El vessant sud de l'agulla Dibona (3.130 m), al massís dels Écrins

Via Madier (300 m MD)

Text i fotos: **Santi Puig Guerra**

Situada en una petita vall del massís dels Écrins, l'agulla Dibona és popularment coneguda pel seu excel·lent rocam i, sobretot, per l'impressionant perfil que mostra el seu vessant sud. Una escalada assolellada, unes bones vistes i una roca excel·lent són els al·licients perfectes per fer-nos gaudir al màxim.

Accés: des de Grenoble, cal agafar la carretera que va fins a Le Bourg d'Oisans. Passat el poble, a uns 5 km, cal prendre una desviació en direcció a La Bérarde i seguir la carretereta uns 3 km. Cal deixar el cotxe en un petit poblet conegut com Les Étages.

Aproximació: des de Les Étages (1.600 m) surt un camí marcat que puja sense descans fins a l'antiga vall glacial. Se segueix per bon camí fins al refugi del Soreiller (2.720 m). Fins al refugi hi ha unes 3 h i 1.000 m de desnivell. Des del refugi fins a l'agulla hi ha 10 min.

1a ascensió: Maurice Fourasteir i Ándelo Madier, el 1937.

Equipament i material: és una via semiequipada amb espits i parabolts. Només cal protegir els trams de fissura. La via fou reequipada el 1990. Cal portar un joc de friends –alguns de gran per a la fissura Madier.

Roca, compromís i exposició: la roca és excel·lent durant tot l'itinerari. Tant el compromís com l'exposició són baixos.

Itinerari: la via ressegueix un sistema continu de fissures que ratllen l'agulla per tot el vessant sud. La via surt d'un sòcol característic per anar a buscar la fissura central, que poc a poc va agafant verticalitat. En la segona tirada es passa per un petit túnel natural. Després, és important no confondre la via amb altres que passen molt a la vora. Per les característiques que presenta l'agulla, convé anar amb compte els dies en què hi pugen moltes cordades, ja que a la part superior s'uneixen moltes vies i poden produir-s'hi acumulacions importants de gent.

Descens: cal baixar per l'aresta nord amb dos ràpels curts, seguir en direcció nord fins a un petit coll i davallar per l'oest per un camí marcat amb fites fins al refugi (1 h 30 min).

En cas de massificació: hi ha altres vies i parets alternatives en cas que hi hagi massa gent. A una hora

L'agulla Dibona
i el seu impressionant
perfil.

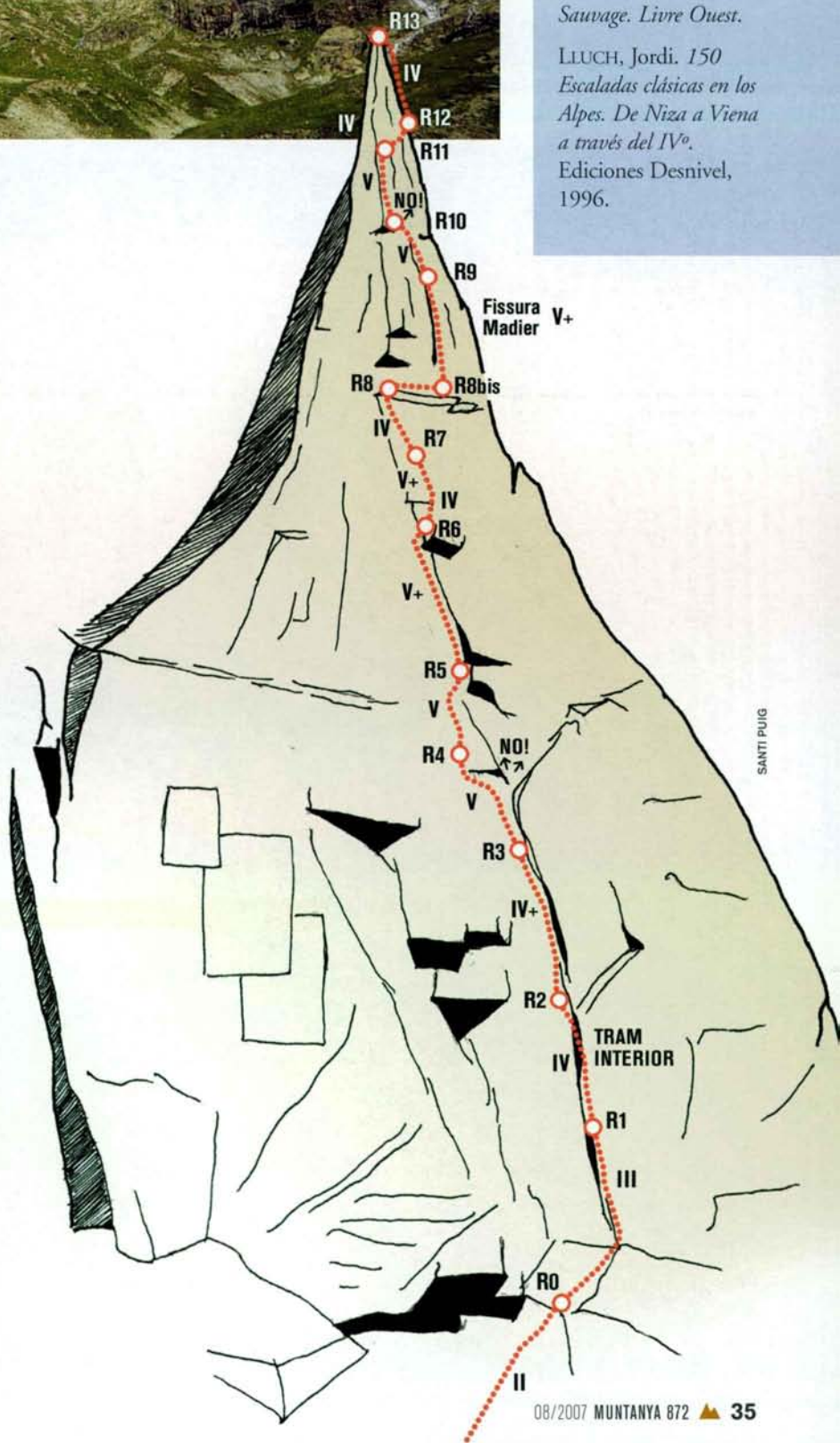
Bibliografia

CAMBON, Jean Michel.
*Oisans Nouveau-Oisans
Sauvage. Livre Ouest.*

LLUCH, Jordi. 150
*Escaladas clásicas en los
Alpes. De Niza a Viena
a través del IVº.*
Ediciones Desnivel,
1996.

del refugi, hi ha la Cara W de la Tête du Rouget (3.418 m), on es troba la via Version Originale, reequipada recentment, amb una roca excel·lent i unes vistes magnífiques. També es poden trobar bones vies a l'agulla oriental del Soreiller (3.382 m) i a l'imponent vessant sud de la Tête du Rouget.

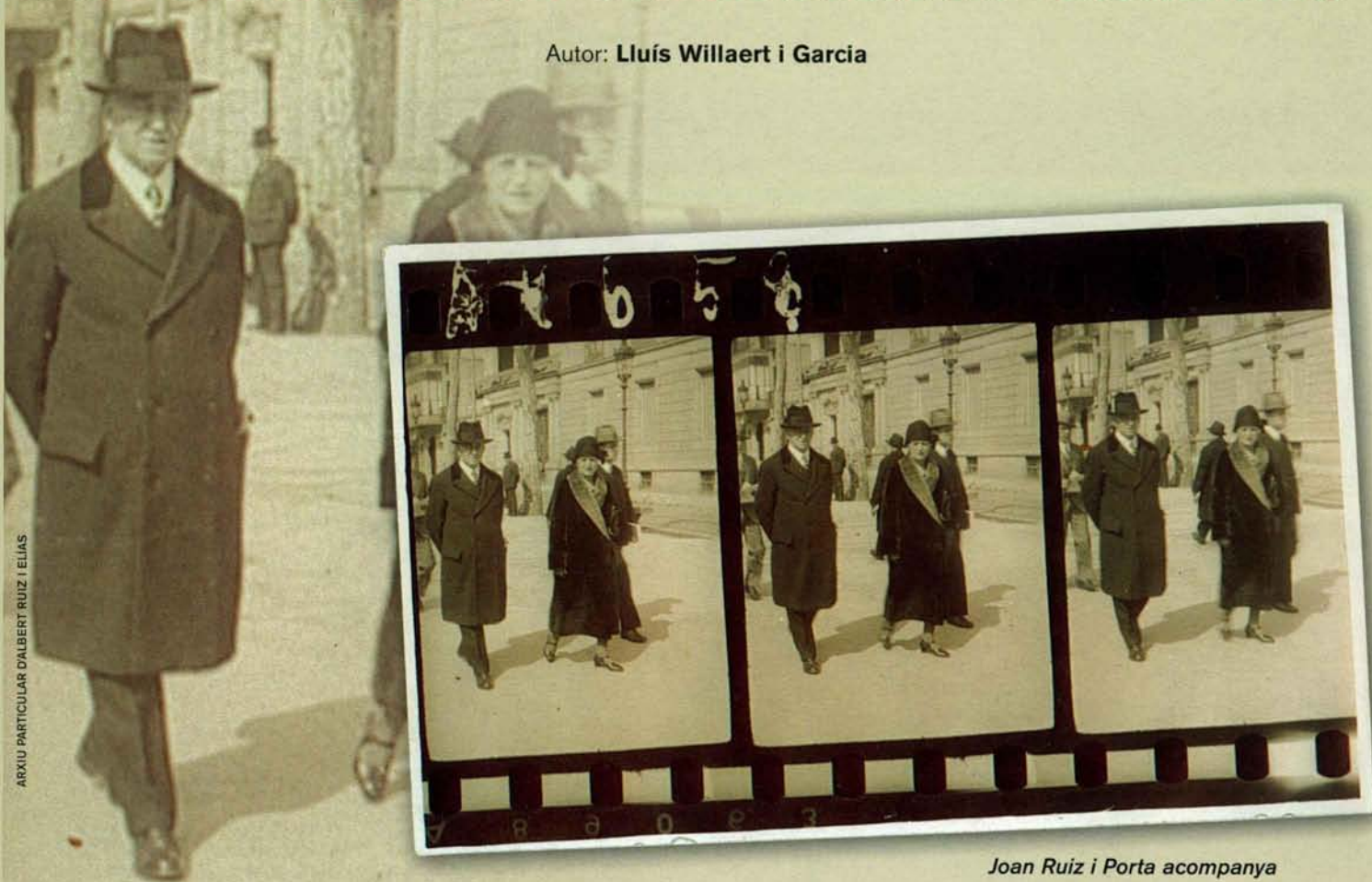

ALBERT MARTÍNEZ

En Joan Ruiz i Porta i un butlletí desconegut de l'Associació d'Excursions Catalana

Autor: **Lluís Willaert i Garcia**

Joan Ruiz i Porta acompanya
una visita per la ciutat de Barcelona.

Per casualitat, cercant un tema aliè al que ara tractarem, consultant el volum II de la *Història de la premsa catalana* (Barcelona, 1966), de Joan Torrent i Martínez (Barcelona, 1893 – 1977), escrit amb la col·laboració de Rafael Tasis i Marca (Barcelona, 1906 – París 1966), vàrem trobar un epígraf (pàg. 292) referent a un *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana* (BAEC) editat a Tarragona per la delegació de l'AEC (Associació d'Excursions Catalana) de la mateixa ciutat. No teníem cap constància d'aquesta publicació, de manera que vam consultar la *Taula bibliogràfica de l'excursionisme català*, editat pel CEC (1916), amb resultat negatiu. I el mateix va passar mirant el llistat de publicacions del Centre editat amb motiu del 75è aniversari (1951).

Les delegacions de l'Associació d'Excursions Catalana

Josep Iglésies i Fort (Reus, 1902 – Barcelona, 1986), en la seva *Enciclopèdia de l'Excursionisme* (1964, volum I, pàg. 132) parla de l'existència d'unes delegacions amb Junta pròpia constituïdes a Vilanova i la Geltrú (Eduard Llanas), Tarragona (Sadurní Ginesa), Badalona (Pons Serrat) i Figueres (Cels Gomis), però no diu res de cap butlletí propi. Aleshores, decidírem consultar directament els butlletins de l'AEC de Barcelona corresponents als anys 1882, 1883, 1884 i 1885, on constatarem el mateix fet, tot i que en el butlletí d'abril del 1883 la secció oficial –anuncis oficials– ve desdoblada en associació central –on hi ha anunciades les activitats de Barcelona ciutat– i delegacions –on s'anuncien les activitats locals. Al mateix temps, la Junta de Vilanova i la Geltrú demana a la central la redacció d'uns articles addicionals al

Reglament per tal de fixar millor les relacions mútues. En l'acta de la sessió pública inaugural del dia 2 de juny del 1883, hi figuren Eduard Llanas com a president de la Delegació de Vilanova i la Geltrú i Joan de March com a bibliotecari de la de Tarragona. La Delegació de Badalona rebé unes Bases Generals per a regir les delegacions (Pere Claper). La qüestió és que la secció oficial torna a l'antic format en el butlletí d'abril del 1885. Com veiem, tampoc no es parla de cap publicació local pròpia.

Un butlletí desconegut

La referència de la *Història de la Premsa Catalana* prové del llibre *El periodismo en Tarragona (ensayo historico-bibliográfico)*, de Luis del Arco, director de la Biblioteca Provincial de Tarragona, editat a Tarragona el 1908. En efecte, a la pàgina 51, epígraf 8, s'esmenta un butlletí mensual de la Delegació de Tarragona de l'AEC i es diu que el primer número va sortir al gener del 1884, i el tercer, al juny, on s'aplegaven els textos corresponents a aquest mes i als de març, abril i maig, en què no va sortir la revista. Només es van publicar quatre o cinc números, i els redactors foren Joan Ruiz i Porta, Joaquim Basora i Nin, Sadurní Ginesta i Salas, Joaquim Bordonis i Wehrle i altres.

Posats en contacte amb la Biblioteca de Tarragona, ens comenten que no han trobat aquests exemplars. Decebuts i parlant del cas amb Francesc Olivé, i mitjançant la biblioteca del CEC, es va localitzar a través d'Internet el número 1, de gener del 1884, a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de la ciutat de Barcelona. L'exemplar, una mica malmès pel pas del temps i que hem escanejat, consta de dotze pàgines, i el sumari té els continguts següents:

- Als lectors
- A la premsa
- Anuncis oficials
- Extracte del Reglament
- Excursió a la Conca del Francolí
- Observacions meteorològiques (per D. Joan de March i Ixart)
- Secció de notícies (biblioteca i museu)

Fou imprès a Tarragona per F. Aris i fill. Ignorem si les altres delegacions editaren el seu propi butlletí.

Trobem també la referència en el llibre *Premsa de Catalunya* (1931), de Lluís Bertran i Pijoan (La Canonja, 1892 - Barcelona, 1959) i en el del mateix Joan Torrent titulat *La presse catalane, depuis 1641 jusqu'à 1937*, publicat pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya el 1937 amb motiu de l'Exposició Internacional de París del mateix any.

Un dels signes diferencials entre l'Associació Catalana d'Excursions Científiques (AC) i l'Associació d'Excursions Catalana (AEC) era precisament que la darrera fomentava la creació de delegacions amb Junta i local propis fora de la ciutat de Barcelona, i en el cas de Tarragona, com hem vist, fins i tot va arribar a tenir també butlletí, que, a més, fou la primera revista escrita totalment en català en aquesta ciutat.

L'ànima i el director d'aquesta publicació va ser Joan Ruiz i Porta (Tarragona, 1866 - Barcelona, 1934), que més tard esdevingué president del CEC en unes circumstàncies difícils per a Catalunya, que ara esmentarem i que cal recordar, abans, però, farem una breu semblança.

Façana del Centre Excursionista de Catalunya.

ROGER ROVIRA

Joan Ruiz i Porta

Home de lletres, periodista i escriptor, ben aviat destacà en l'activitat cultural de la ciutat de Tarragona, on ocupà el càrrec d'arxiver de l'Ajuntament i de cronista oficial de la ciutat. Fundà el setmanari *Lo Camp de Tarragona* i, dirigí *El Diario de Tarragona*

(1902-1903) i el *Butlletí Arqueològic* (1914-1921), on publicà diversos articles. Intervingué en les publicacions tarragonines *Associació d'Excursions Catalana* (1884), *El àlbum* (1895-1896), *Pàtria* (1900-1903), *Revista del Centre de Lectura de Reus*, i en les barcelonines *Renovació* (1913-1918), *D'Act i d'Allà* i *L'Horitzó* (1921-1922). És autor de nombroses monografies com *Tarraconenses*

ilustres (1891), *La ciudad de Tarragona*, *Llegendes i tradicions del Camp de Tarragona*, *Tarragona*, *L'arc de Berà*, *Tamarit*, *El setge de Tarragona*, *La catedral de Tarragona*, *Monografia del Cau Ferrat* i *El tresor artístic del Palau de la Generalitat de Catalunya*. Mantin-

Va ser un gran polígraf i un divulgador de les contrades tarragonines en els aspectes històric, cultural, excursionista, cívic i de relació intersocial, a fi i efecte de dinamitzar la creació de societats de tot tipus per conèixer millor el país, dirigides sobretot «per la joventut intel·lectual, esperança definitiva de Catalunya»

Joan Ruiz i Porta (1866 – 1934), president del Centre Excursionista de Catalunya de l'any 1923 al 1925.

ARXIU FOTOGRAFIC CEC

gué una bona relació amb els catalans d'Amèrica, a través de l'estreta amistat amb el també soci del CEC i montblanquí Josep Conangla i Fontanilles (Montblanc, 1875 – L'Havana, 1965), advocat, periodista i polític que emigrà a Cuba el 1905, on fou director del Centre Català de l'Havana i un dels fundadors de la revista *La Nova Catalunya*. A Cuba va promoure multitud d'iniciatives socials i culturals.

A Catalunya és més conegut per ser un dels principals ponents de la redacció de la Constitució Provisional de la República Catalana (1928), presidida per Francesc Macià. Per totes aquestes raons, Ruiz i Porta va esdevenir corresponsal del diari *La Marina* de l'Havana i de *La Nova Catalunya*.

Fou el promotor i el creador de la Lliga Regionalista a la ciutat de Tarragona. Va pertànyer a diverses entitats culturals com la Societat Arqueològica de Tarragona, l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, la d'Història de Madrid i la Societat Lul·liana de Palma. Fou directiu de les entitats cíviques *Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana* i *Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona*.

Va ser un gran polígraf i un divulgador de les contrades tarragonines en els aspectes històric, cultural, excursionista, cívic i de relació intersocial, a fi i efecte de dinamitzar la creació de societats de tot tipus per conèixer millor el país, dirigides sobretot «per la joventut intel·lectual, esperança definitiva de Catalunya».

L'activitat excursionista

L'activitat dins l'excursionisme, a més del fet de formar part de les juntes de l'AEC i del CEC, va ser la representació del Centre, junt amb Francesc Maspons i Anglès, en l'homenatge que l'excursionisme meridional (1927) va retre al CEC amb motiu del seu cinquantenari, acte que va constituir el germen dels Aplecs Excursionistes de les Comarques Tarragonines.

Ruiz intervé, el 1895, en l'organització de l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera; posteriorment, rellança la Secció Excursionista del mateix Ateneu (1915), en què el butlletí era bilingüe.

Presideix el III Congrés Excursionista Català a Tarragona (1914), on fa la proposta que les entitats excursionistes, junt amb els clubs nàutics, estudiïn la fauna i la flora marines per tal de fomentar l'excursionisme marítim científic i prevenir, al mateix temps, els accidents en aquesta activitat. Els congressos eren d'un nivell científic més elevat que els aplecs excursionistes, i l'èxit assolit per les dues manifestacions donaren lloc a la necessitat d'establir una organització representativa de totes; així sorgí després del III Aplec Excursionista a la Mola de Sant Llorenç del Munt, el 1920, la Lliga de les Societats Excursionistes de Catalunya, que va desenvolupar una tasca meritòria malauradament estroncada pel cop d'estat militar del 1923 i per les dissensions internes del món excursionista. Posteriorment, el 1930, es constituí la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC), precursora de l'actual Federació, la qual assolí la plena normalitat en

temps de la República, i després del franquisme tornà a reeixir fins ara.

Ruiz i Porta, representant genuí de l'excursionisme clàssic, patriota català de soca-rel, va promoure, com hem dit, el coneixement sistemàtic de les contrades tarragonines mitjançant l'excursionisme. Alhora també va formar part d'aquell estol audaç d'excursionistes catalans empeltats de grans viatgers que recorren sobretot el nord d'Àfrica —l'anomenat *excursionisme català exòtic*, entre el 1876 i el 1936—, entre els quals figura el seu cunyat Albert Hebrard i de Castellví, també soci del CEC.

El 1918 es trasllada a Barcelona per ocupar el càrrec d'arxiver de la Mancomunitat i cap de cerimonial, cosa que li dona ocasió de participar activament en la vida social de la ciutat, sobretot en les cèlebres tertúlies que tenien lloc en els salons de coneguts hotels; era famosa la colla del Colón, que es reunia al hotel del mateix nom situat en el xamfrà de la plaça de Catalunya i del passeig de Gràcia.

Relació de Ruiz i Porta amb Eduard Toda

Donarem a conèixer algunes anècdotes que donen idea de la seva bonhomia i *savoir faire*, en què precisament participen altres socis del Centre, com Eduard Toda. Una vegada, Toda, que com sabem era de Reus, li va demanar un exemplar de *Tarraconenses il·lustres*, l'agafà pel lloç i digué:

—Que és gruixut! Em pensava que per a Tarragona, amb només un o dos fulls, ja n'hauria prou!

Ruiz ho encaixà esportivament, i en un altra ocasió el tarragoní li torna la pilota. En parlar de les coses de Reus, sempre acabava duplicant el mot del lloç; li deia expressions d'aquest estil:

—A Reus Reus teniu un bon mercat, i la plaça de Prim a Reus Reus es bonica.

Toda, una mica intrigat, li preguntà:

—¿Per què dieu sempre Reus Reus?

I Ruiz li contestà rient:

—Perquè Reus és tan petit i tan poca cosa que cal dir-ne el nom dues vegades per assabentar-se'n.

Toda també acabà rient de la broma del seu amic i consoci.

President del Centre Excursionista de Catalunya

El 22 de juny del 1923 havia de reunir-se la Junta General Ordinària per elegir els càrrecs que els estats ordenaven. Succeí que el mateix dia va morir el president Cèsar August Torras. Aleshores, en senyal de dol, es va suspendre la Junta, que es tornà a reunir el 6 de juliol, en què va sortir elegit vocal Ruiz i Porta i president Rafael Patxot i Jubert, que acceptà el càrrec el 19 d'agost i presentà la dimissió per veritables motius de salut el 31 del mateix mes. Aleshores, tingué lloc el cop d'estat de Primo de Rivera (13 de setembre), seguit pel decret de «Represión del Separatismo» (18 de setembre), en què es castigaven

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA.

BUTLLETÍ MENSUAL

DE LA

DELEGACIÓ DE TARRAGONA.

ANY I.

JANER DE 1884.

NÚM. I.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: Per a 'ls socis 1 peseta trimestre y per a 'ls no socis 3 pesetas al any.—Número sol 50 cènt.—Se suscriu en lo local de la Delegació, Plassa de la Font, 19, primer, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions.

ALS LECTORS.

Qui som y ahont anem?

Aquesta sola es la pregunta que deuriem contestarvos, si profitosos traballs fets per la Associació catalana d'excursions

Joan Ruiz i Porta fou cap de cerimonial i arxiver de la Mancomunitat. En la foto, davant de la porta de la capella de Sant Jordi del Palau de la Generalitat.

els atacs a la «unidad de la patria» i es prohibia l'ús de la bandera catalana i del català a les corporacions públiques de Catalunya, iniciant-se alhora la persecució sistemàtica de les entitats catalanistes. En aquest clima enrarit, s'anuncia la convocatòria de la Junta General Extraordinària per al 12 d'octubre per

Ruiz i Porta, representant genuí de l'excursionisme clàssic, patriota català de soca-rel, va promoure el coneixement sistemàtic de les contrades tarragonines mitjançant l'excursionisme. Alhora també va formar part d'aquell estol audaç d'excursionistes catalans empeltats de grans viatgers que recorren sobretot el nord d'Àfrica

escollir el nou president del Centre, i és nomenat per al càrrec Ruiz i Porta, tot i haver-hi càrrecs estatutaris al seu davant. Ruiz i Porta, valentment i per patriotisme, accepta les regnes del Centre en uns temps que ja intuïa plens de dificultats i d'entrebancs aliens.

En el discurs de cloenda de la festa de Sant Jordi del 1924 descriu metafòricament l'amargor que li produïa tot el que passava,

amb una evident crítica entre línies. Les coses anaven empitjorant cada vegada més, «desaparegué» la bandera barrada del Centre, es va haver de canviar el nom del nostre *Butlletí* i també «desaparegué» de la Mancomunitat de Catalunya —de la qual era arxiver el mateix Ruiz— l'ensenyà barrada, ofrena dels catalans d'Amèrica.

Va ser mantenidor dels Jocs Florals de la Llengua Catalana (1924) celebrats a l'exili aquest any a Tolosa del Llenguadoc, ja que Ruiz i Porta pertanyia també al felibritge.

Els discursos de la festa de Sant Jordi del 1925 són censurats en el *Butlletí* de maig del mateix any; hi diu textualment «aquest número ha passat per la censura governativa» i s'hi afegeix un enquadrament, «per causes estranyes a la nostra voluntat, no publiquem els parlaments que varen pronunciar-se en aquesta festa».

Cessà estatutàriament del càrrec i el 25 de juny tingué lloc la Junta General Ordinària, en què Francesc de P. Maspons i Anglasesell fou nomenat president, figura que afavoria més el corrent esportiu que el cultural. Per altra part, però, sempre era present al CEC, tot i l'ambient oficial que es respirava en el país.

Ruiz i la represàlia

Un cop dissolta la Mancomunitat (juliol del 1925), Ruiz segueix en el càrrec d'arxiver, ara de la Diputació de Barcelona; però una denúncia feta amb motiu d'una frase escrita en el llibre de signatures del monestir de Santes Creus, l'obligà a dimitir del càrrec, ja que si no ho feia seria empresonat. Sembla que un militar d'alta graduació li solucionava l'afer si pujava les escales de Capitanía tot i que «el haber sido presidente del llamado Centro Excursionista de Cataluña» es considerava un agreujant, però Ruiz rebutjà l'oferiment amb dignitat, actitud que li suposà una forta pèrdua de l'economia familiar. Providencialment, l'editorial Salvat li encarregà la direcció del diccionari enciclopèdic del mateix nom.

Restitució del càrrec

Amb l'adveniment de la República (1931), tornà a ocupar el càrrec d'arxiver i cap de protocol, ara de la Generalitat, i la nostra ensenya tornà a onejar lliure com sempre al carrer del Paradís.

Morí l'any 1934. Francesc Blasi i Vallespinosa li féu un abraonat homenatge que fou publicat en el *Butlletí* d'abril del mateix any, en què es glossà la seva obra cultural i excursionista.

Creiem que és de justícia enaltir encara avui dia el seu record, la seva obra i la seva valenta actitud patriòtica, ja que en algunes obres d'història excursionista (posteriors al 1975) se'n parla amb la boca petita, de punteres... El fet curiós és que en aquestes obres el que va passar a l'Estat entre el 1923 i el 1930 no existeix —potser per un excés de prudència o per allò de «el nostre mal no vol soroll».

Només resta agrair l'ajuda rebuda del seu nét, mossèn Albert Ruiz i Elías; de Francesc Olivé, i de Rosa M. Sarabia, bibliotecària de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

LLUIS WILLAERT

Addenda

Tot just entrar en premsa aquest article, ens plau donar notícia de la troballa feta per Francesc Olivé. Es tracta del núm. 2 del *Butlletí* mensual (febrer de 1884) editat per la delegació de Tarragona de l'AEC.

Els treballs de selecció i classificació dels materials gràfics destinats al nou estatge de l'Arxiu Històric del CEC, en permetran en un futur la consulta ràpida, completant així l'obra d'informatització de la biblioteca i cartoteca del CEC.

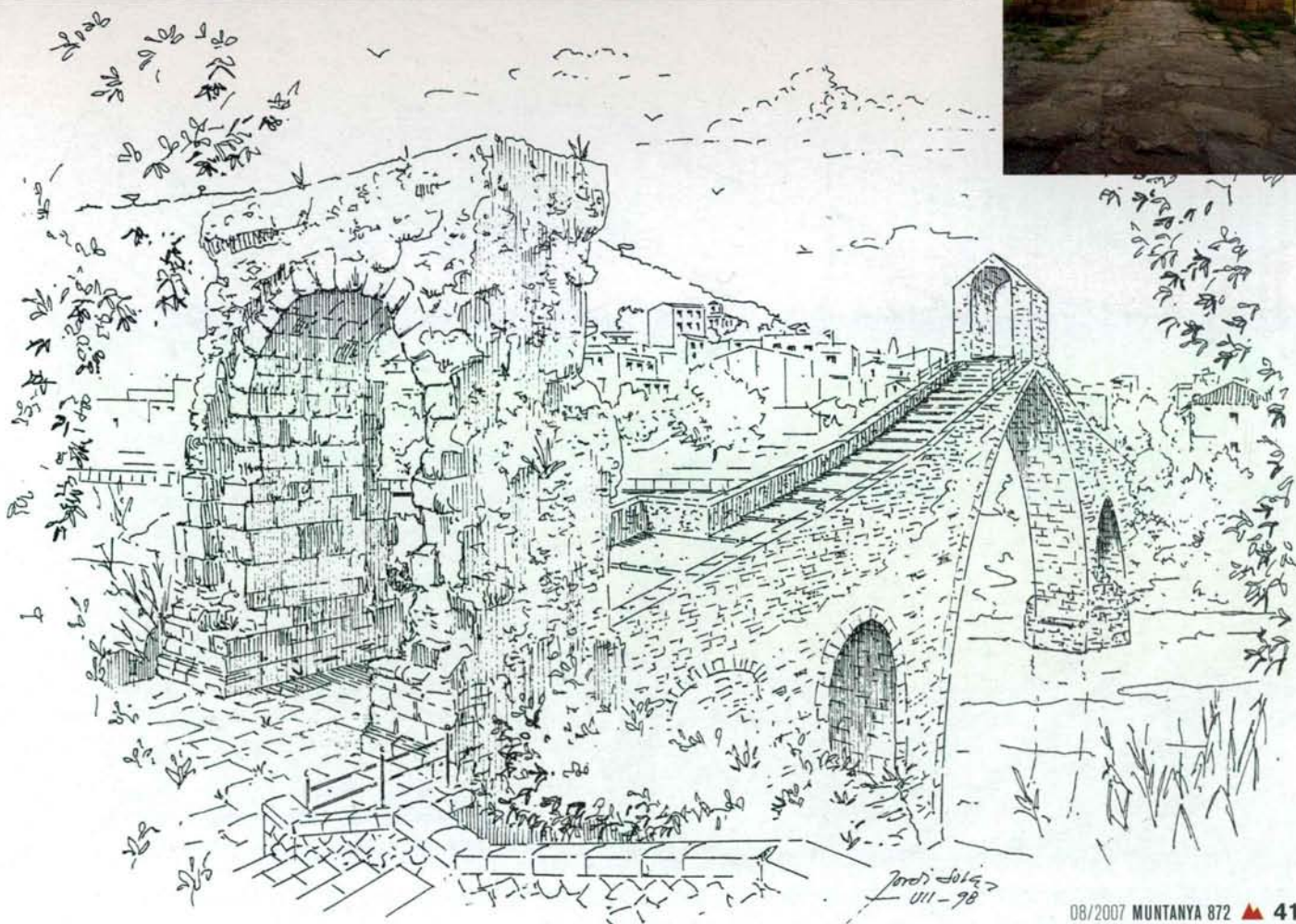
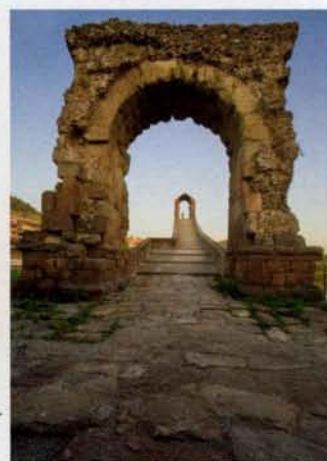
El pont del Diable de Martorell

Pont d'origen romà damunt el riu Llobregat al seu pas per Martorell. Corresponia a una de les branques de l'antiga via Augusta, la carretera romana que enllaçava Roma amb la zona de l'estret de Gibraltar.

En una de les entrades d'aquest pont es conserva un arc triomfal, semblant al de Berà, però més petit i simple, amb una pilastra d'ordre corinti a cada costat de l'arc, que sosté l'entaulament. Hom creu que hi hauria hagut un altre arc igual a l'altra banda del pont.

L'arc va ser refet totalment l'any 1283, i ha estat reconstruït després de la guerra civil espanyola. És monument nacional des del 1931.

De tant en tant, dona gust veure com el cicle de l'escalada retorna als orígens pel que fa a la selectiva elecció dels seus objectius. De primer van ser les agulles i roques aïllades, les preferències d'un personal captivat pels cims verges. Més tard, arestes i esperons serien el nou repte d'assolir les muntanyes més cèlebres, de la forma més assequible i elegant. I per últim, la

dinàmica d'escalar per escalar, superant les parets més intrèpides i gaudint del plaer de la dificultat, d'acord amb l'evolució tècnica que resol tots els passatges sense limitacions. En aquesta breu crònica, hi queden molt ben reflectits aquests tres conceptes, aparentment divergents, atemporals i encara fonamentals a l'hora d'entendre cronològicament la història de les nostres escoles més carismàtiques.

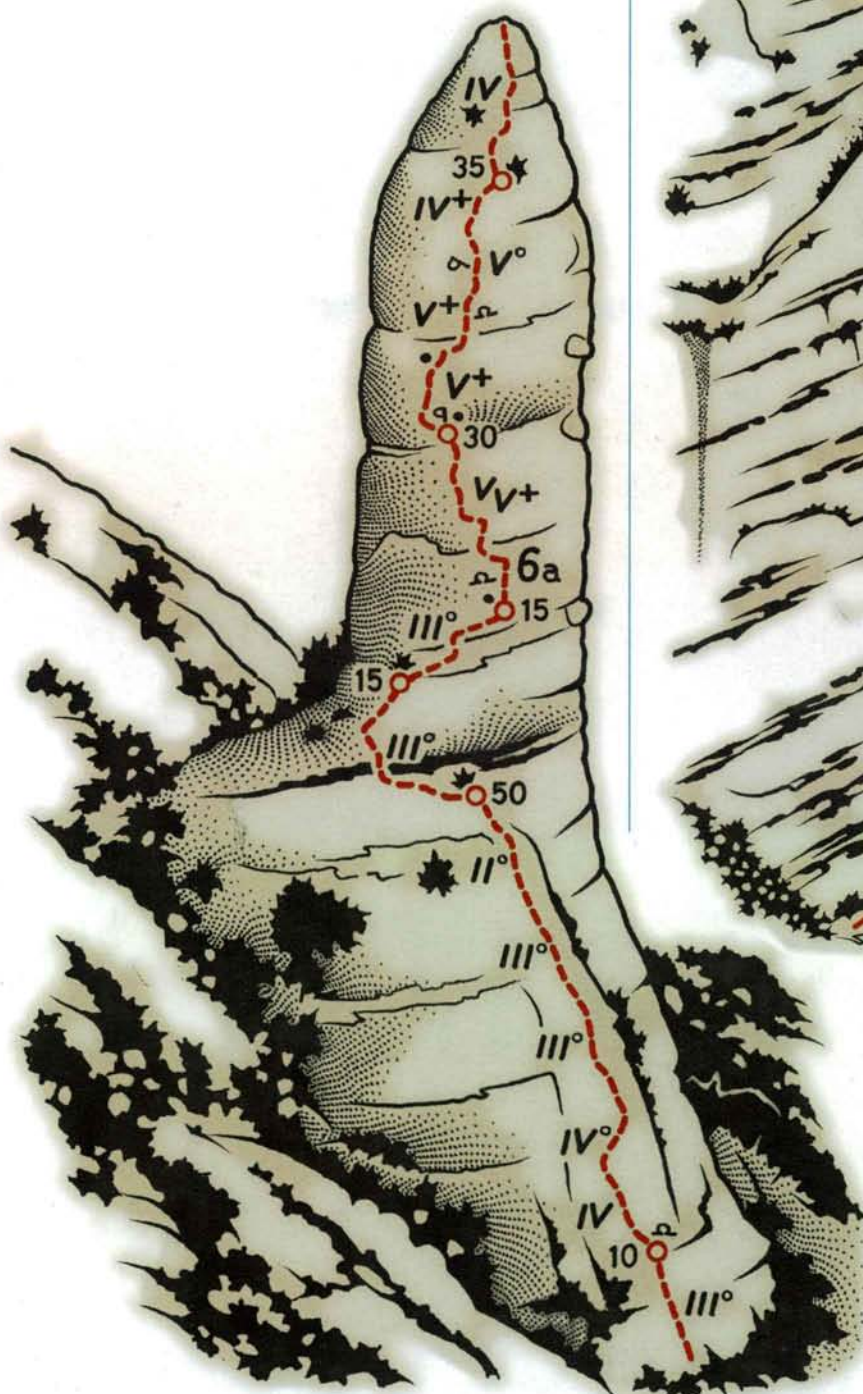
PALLARS JUSSÀ

Ara fa 47 anys que la llegendària Picorra del Racó a la vall de Serradell fou escalada pels emblemàtics membres del centre, en Kildo Carreté i Tony Nie-

mann. Una atrevida gesta, per sempre valorada, que suposà l'escalada de l'aresta sud d'aquesta esvelta agulla, per un terreny molt exposat i amb trams força trencats i de difícil protecció.

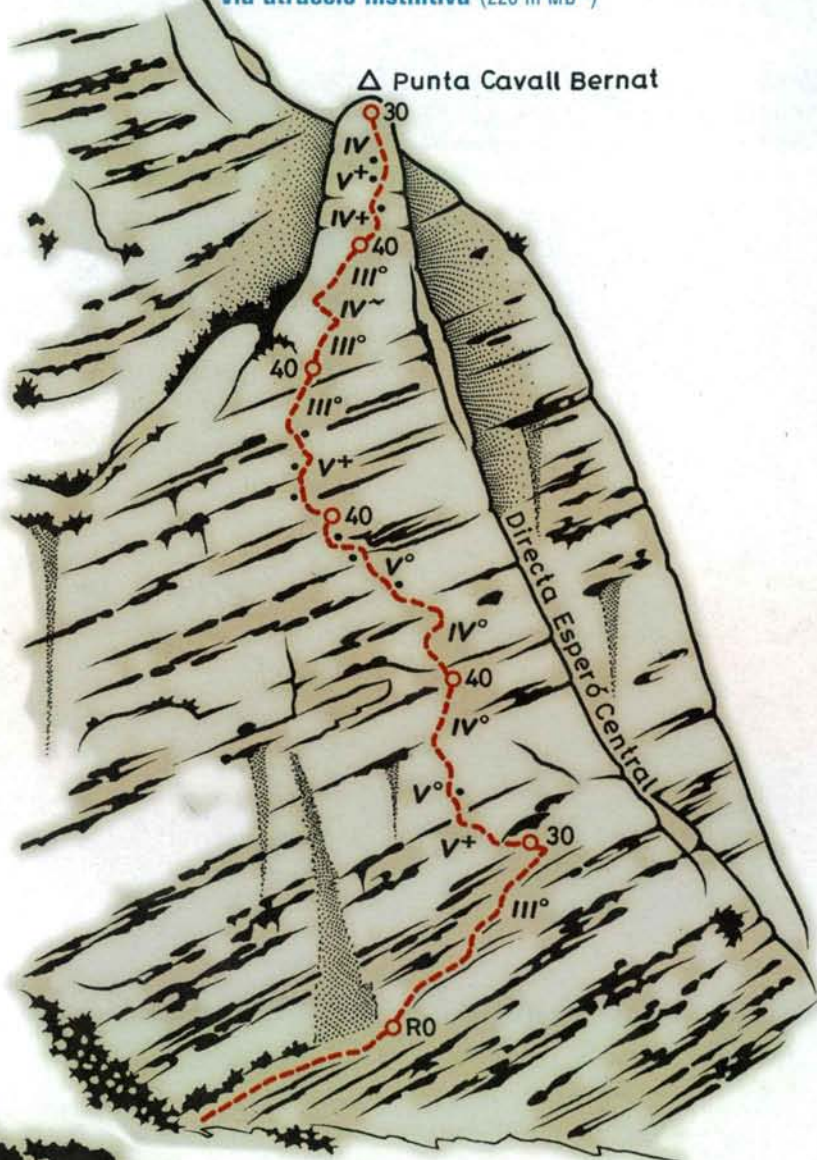
PALLARS JUSSÀ / La Picorra del Racó

Via Original (170 m MD+ expo)

OSCA / PENYA RUABA

Via atracció instintiva (220 m MD+)

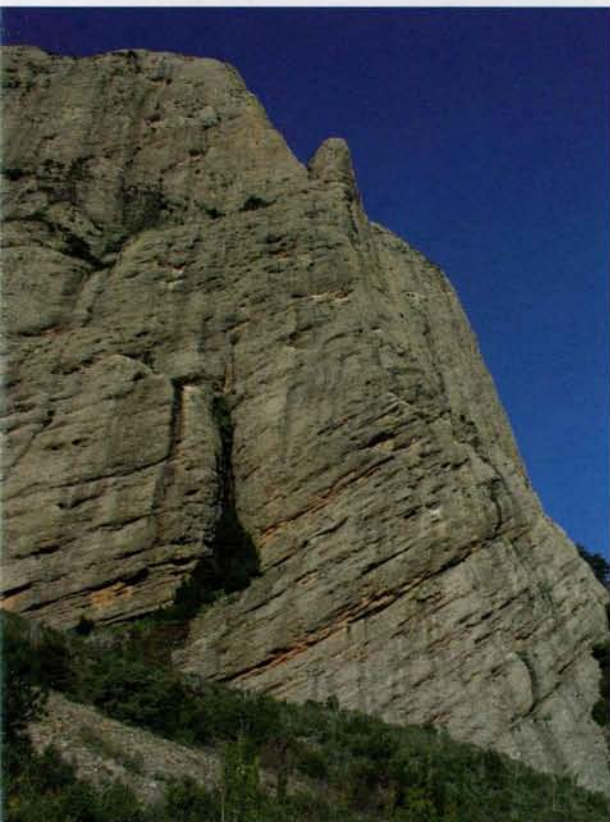
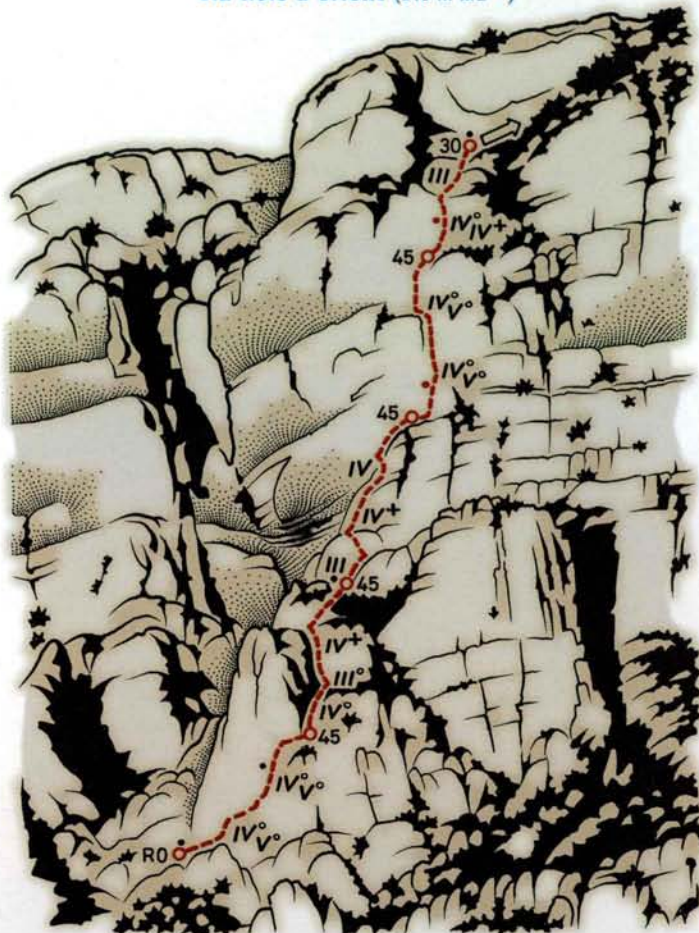

Aquesta compromesa via, que de tant en tant la repeteix algun altre romàntic col·leccionista, dona una lleugera idea del que es feia abans amb una bona dosi de valor, d'enginy i d'un material de museu. Ara, però, podem afirmar de bon tros que aquella pionera gesta va ser, a més, la línia més exigent, ja que podrien haver resolt la jugada per una cara més afable de la roca. La via original de l'agulla -l'itinerari a priori més fàcil- ha estat tot un misteri fins ara. Són Remi Brescó i A. Ballart els afortunats a desvetllar tal incògnita el 8 de

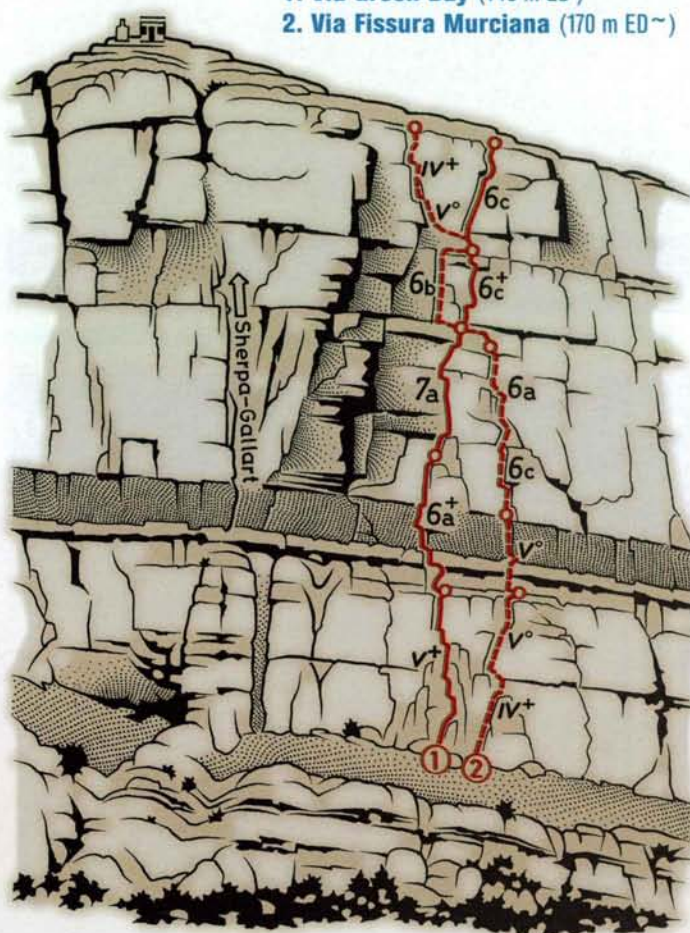
juny del 2007, amb una ascensió una mica més senzilla, compacta, íntegrament en lliure i amb tots els al·licients per anar-hi sobrats en V°, després d'examinar exhaustivament el vessant NW. Hi destaquen uns bons trams d'enormes còdols com melons típics de la regió, on trobarem puntuals foradets per col·locar-hi aliens i camalots (fins al núm. 3), fins i tot en les reunions. Així i tot, es tracta d'una via delicada i relegada als fascinats per les roques exòtiques en llocs perduts, la gràcia del assumpte.

MOTSEC / El peladet

Via Reis d'orient (210 m MD~)

CASTELLÓ / PENYAGOLOSA

1. **Via Green Day** (140 m ED^o)
2. **Via Fissura Murciana** (170 m ED[~])

OSCA

A Penya Ruaba (o Rueba), un altre indret molt poc visitat eclipsat pels famosos Mallos de Riglos, Santi Puig i Maria Vila obren la via Atracció Instintiva (8-4-2007), un suggestiu itinerari que culmina en l'agulla característica adossada al vessant E anomenada Punta Cavall Bernat. Sis tirades en lliure serriempujat conviden a navegar per un sinuós mar de conglomerat bo en conjunt –excepte l'últim llarg–, on alguns parabolts assenyalen l'itinerari en qüestió. Cal dur un universal, tascons, aliens i friends 1 i 2. El descens es fa en ràpel per la mateixa via –cal dur cordins per si convé abandonar–, o es pot continuar per l'esperó Fuertes fins al cim de la Penya. A causa de la notable població de voltors que festeja aquest vessant, es recomana no escalar-lo en època de nidificació, per si de cas. L'aproximació i altres escalades interessants d'aquesta i altres pics són resumides en la revista *Muntanya* núm. 861.

MONTSEC

Al Peladet més oriental, sobre els dominis del poble de Rúbies, Joan Jover rea-

litzat tot sol la via Reis d'Orient (6-1-2007), evident traçat que aprofita els retalls d'un esperó despenjat de la cinglera principal. És un itinerari amb roca delicada i poc equipat -amb alguns espits-, en què seran útils els cordins per a punts de roca i un joc de friends. Resta situat molt més a la dreta de la via del Trepant Solitari (vegeu la revista *Muntanya* núm. 866), i es fins ara l'alternativa més assequible de tota la paret. Té l'accés des de Vilanova de Meià per la pista de Rubies, amb vehicle tot terreny. Passat el poble, la pista davalla i esdevé dolenta; i en un revolt característic molt marcat es deixa el cotxe i es continua per un caminet -hi ha fites- que en poc més de trenta minuts porta al peu de la cinglera.

CASTELLÓ

Un d'aquells llocs que sens dubte convé visitar és la paret sud del Penyagolosa, un indret privilegiat que ofereix una formidable panoràmica sobre la plana dels països valencians, gràcies a la considerable cota que assoleix sobre el nivell del mar (1.814 m). Una «petita

gran parel·lisme en què l'estètica verticalitat predomina en la gran part dels itineraris, resignats a festejar les puntuals fissures que presenta el solellat vessant. Una d'aquestes fissures, la clàssica Murciana, oberta al final de març del 1983 per Carlos García Gallego i Félix Gómez de León, ha estat reequipada amb parabolts i mereix el guardó d'imprescindible. Cal dur tascons i friends fins al núm. 3,5. Immediatament a l'esquerra, Josep M. Castán i Luis Alfonso obren per dalt la via Green Day (primavera del 2006), que ofereix una escalada molt variada i recomanable que presenta les dificultats més exigents del sector (6b obligat). Hi destaca el gran mur de forats del tercer llarg (7a) i les següents tirades amb fissures i plaques fins a 6c+. Cal portar tascons i friends fins al núm. 3. Com dèiem al principi, ja no hi ha limitacions quan les dificultats esdevenen un problema: n'hi ha que tiren pel dret equipant per dalt i n'hi ha que prefereixen estar-se'n. El grau real d'una escalada sempre serà el màxim aconseguit obrint des de sota, en lliure i sense mitjans artificials.

Una cordada avançada en el temps

En el món de l'escalada, al llarg dels anys, hi ha una sèrie de noms que han esdevingut un mite. Aquest és el cas d'Alberto Rabadá i Ernesto Navarro, dos escaladors que al final de la dècada dels cinquanta i al principi dels seixanta, amb un escàs coneixement de la tècnica i un material rudimentari —això sí, amb un estil propi en què la imaginació superava les dificultats que sorgien—, arribaren a concebre una manera d'escalar fins aleshores desconeguda.

Socis de Montañeros de Aragón, en aquella època formaven una de les poques cordades punteres, aconseguint primeres al Pirineu i als Picos de Europa.

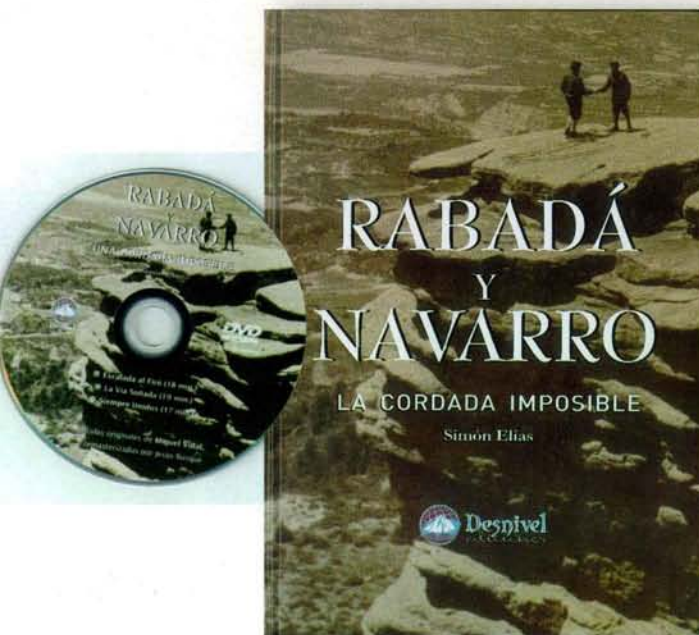
L'estiu del 1963, als Alps, en un intent per assolir la mítica paret nord de l'Eiger, perderen la vida, fet que envoltà aquests dos joves aragonesos d'una aura que els convertí en dos dels grans mites de l'escalada a l'Estat espanyol.

Aquest magnífic llibre, il·lustrat amb fotografies i documents de l'època, consta de set capítols: la presentació dels dos escaladors, les seves escalades a Riglos i a la resta del Pirineu, l'obertura l'any 1962 de la via per la

paret oest del Naranco, les ascensions hivernals i la seves activitats en les competicions d'esquí, el tràgic accident a la paret nord de l'Eiger i el rescat posterior...

Es pot afirmar, doncs, que és una obra fruit d'una exhaustiva investigació i que és la definitiva d'aquests dos escaladors, que constituïren una cordada avançada en el seu temps.

Rabadá y Navarro. La cordada imposible

Simón Elías

Ediciones Desnivel. Madrid (2007)

199 pàgines, amb il·lustracions

Les muntanyes que envolten la Cerdanya

Aquesta guia és la més actualitzada i completa que ha estat publicada fins ara de la Cerdanya. Comprèn la totalitat de la comarca i inclou també algunes ascensions a muntanyes properes, situades a les comarques veïnes o a Andorra.

Hi trobareu dos-cents vint-i-quatre itineraris, a setanta cims, dels conjunts muntanyosos que envolten la plana cerdana. Les serres del Cadí i de Moixeró, el massís del Puigmal, el del Carlit i els relleus a l'entorn del Puigpedrós i de la Tossa Plana de Lles.

Uns itineraris descrits amb tot detall, que segueixen tant les rutes clàssiques com les més desconegudes. Hi ha propostes de caminades senzilles, a l'abast d'una majoria, i també d'altres amb passos d'escalada de fins a IV°.

L'objectiu d'aquesta guia és donar a conèixer a l'excursionista debutant o d'un nivell tècnic mitjà les vies normals a totes les muntanyes cerdanes i altres rutes d'accés més atrevides, algunes de les quals demanen experiència i coneixements d'escalada. També hi ha una relació de tots el refugis —guardats i lliures— i de les cabanes que es poden trobar a la comarca.

Cerdanya

Manel Figuera i Alfons Brosel

Col·lecció Guies Muntanyenques

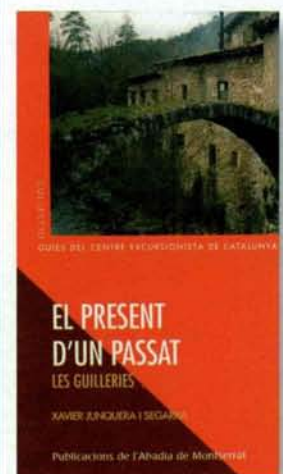
SUA Edizioak. Bilbao (2007)

352 pàgines, amb il·lustracions

Pels camins històrics de les Guílleries

Aquest llibre d'itineraris per les Guílleries és una segona part. La primera, també de la mateixa col·lecció Guies del Centre Excursionista de Catalunya, amb el títol *Les Guílleries. L'esplendor d'una natura primitiva*, ens ofería una sèrie d'itineraris, que presentaven, sobretot, una visió geogràfica de la comarca. En aquesta segona part, l'autor ens ofereix unes rutes que transcorren generalment per camins que han tingut relació amb el seu passat històric. Els itineraris que hi descriu ens portaran per camins rals, de bast, i per les rutes que comunicaven pobles, veïnat i masies, on foren protagonistes les partides carlistes i bandolers, com en Joan de Serrallonga.

Al llarg de la descripció dels itineraris, situa els indrets on tingueren lloc accions o fets relacionats amb els personatges que hi transitaren o que s'hi amagaven, fets que ens faran reviure la història d'aquestes muntanyes que s'alcen entre les comarques de la Selva i d'Osona, unes muntanyes que encara avui dia guarden indrets on la natura es mostra esplendorosa.

El present d'un passat

Les Guílleries

Xavier Junquera i Segarra

Col·lecció Guies del Centre Excursionista de Catalunya, 24

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona (2007)

171 pàgines, amb il·lustracions

Un valor afegit a les sortides al Montseny

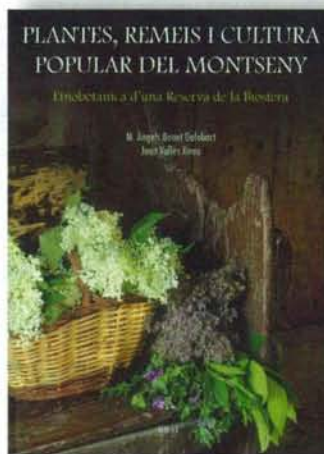
El Montseny ha estat durant anys, i encara avui dia, una de les muntanyes més visitades pels excursionistes.

D'aquest massís, se n'han publicat guies excursionistes i estudis geogràfics, geològics, botànics, faunístics... En definitiva, hi ha una llarga llista de publicacions que informen amb tot detall dels aspectes naturalístics del Montseny.

Ara, amb la publicació d'aquest extens treball, es descobreix el Montseny de la cultura popular de les plantes, les seves propietats i usos tradicionals.

A l'inici del llibre, hi ha una introducció geogràfica i, tot seguit, l'apartat més extens del llibre, que és el catàleg etnobotànic de les plantes que es troben en el Montseny. Aquest apartat consta de cinc-centes vuitanta-quatre fitxes, on s'expliquen les característiques de cada planta, els noms populars, els usos medicinals i el moment més indicat de recollir-les, entre altres aspectes.

A continuació, segueix un catàleg en què s'explica l'elaboració dels remeis, amb la barreja de diferents plantes, l'elaboració de licors i d'altres begudes. I finalment hi ha una valoració sobre alguns aspectes de l'etnobotànica del Montseny.

Plantes, remeis i cultura popular del Montseny. Etnobotànica d'una Reserva de la Biosfera

M. Àngels Bonet i Joan Vallès
Brau Edicions. Figueres - Museu de Granollers-Ciències Naturals (2006)
771 pàgines, amb il·lustracions

Els GR i PR del Sistema Ibèric

Aquest llibre d'itineraris proposa el seguiment dels senders del Parc Cultural del Maestrat. Aquest sector de les serralades del Sistema Ibèric és travessat pel GR 8, que uneix les poblacions de Beseit amb la de Vil·la. En aquest territori, però, hi ha un conjunt de camins, senyalitzats com a senders de petit recorregut, que uneixen pobles o porten fins a indrets d'interès natural. Són un total de trenta-sis propostes de caminades amb la descripció detallada de la ruta que cal seguir, la distància, l'horari aproximat, el perfil i el mapa. S'hi explica també el patrimoni naturalista i arquitectònic dels llocs per on transcorren els senders.

Són, doncs, unes propostes per caminar per una comarca plena d'al·licients paisatgístics i fins ara poc freqüentats.

Acompanyen la guia catorze mapes dels recorreguts a escala 1:40.000.

Maestratzo (GR - PR). Paseos y excursiones por el Sistema Ibérico
Diego Mallén, Arxiu Prames i Rutas CAI
Prames. Saragossa (2007)
168 pàgines, amb il·lustracions i 14 mapes a escala 1:40.000

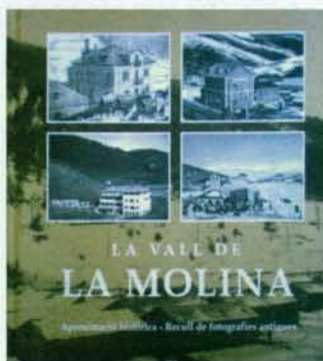
Homenatge a la Molina

Aquest llibre va sortir a les llibreries fa pocs mesos per retre un petit homenatge a l'emblemàtica estació d'esquí i de muntanya, un dels més destacats símbols de l'excursionisme català.

La vall de la Molina està estructurat en dues parts ben diferenciades. La primera d'elles, a càrrec de Josep-Jordi Queraltó comença fent un recorregut en el temps i ens explica mitjançant la mà del seu pare, Pere Queraltó i Nou els primers temps de l'estació, abans fins tot i que hi arribés el ferrocarril Transpirinenc. La construcció del Xalet i el seu impacte en el desenvolupament de la pràctica de l'esquí també ho és destacat en el seu curt relat.

La segona part és un recull concís d'articles sobre fets més destacats de l'estació. A partir de trenta-quatre apartats ens podem fer una idea de l'evolució de la vall, des del primer vestigi de l'home fins a la construcció del barri de l'estació.

La vall de la Molina és un llibre de divulgació i es val d'un recull de mig centenar de fotografies que ens ajuden en aquest recorregut històric. És també un petit crit de protesta l'abassegadora transformació que, especialment, des de l'any 2000 ençà, està patint aquell bell racó del Pirineu per culpa de l'insaciable urbanisme demolidor i, en molts casos, partícipe mirada de les administracions públiques responsables de tan desori.

La vall de la Molina
Josep-Jordi Queraltó, Gerard Roger
Edicions JGB-El Mirador
96 pàgines

Altres novetats editorials

A peu per les comarques de Tarragona 25 passejades i excursions (vol. IV)

Rafael López-Monné
Arola Editors. Tarragona (2007)
167 pàgines, amb il·lustracions

Guia de natura de Barcelona Aproximació a la història de la natura a la ciutat

Margarita Parés i Rifà
Ajuntament de Barcelona i Lynx Edicions
Barcelona (2006)
269 pàgines, amb il·lustracions

El séptimo sentido

Kurt Diemberger
Ediciones Desnivel. Madrid (2007)
380 pàgines, amb il·lustracions

GR 19. Sendero del Sobrarbe

Miguel Ángel Acín, Pascual Miguel i Antonio Turmo
Prames. Saragossa (2007)
83 pàgines, amb il·lustracions i 6 mapes a escala 1:40.000

Escalada en Montanejos

Ernesto López
Editat pel mateix autor. València (2007)
300 pàgines, amb il·lustracions

Camino de Santiago portugués

Paco Nadal
El País-Aguilar. Madrid (2007)
220 pàgines, amb il·lustracions

Espeleologia

Més detalls sobre el nou rècord mundial a Krúbera-Voronya 2007, l'avenc més profund de la Terra

Entre els dies 4 i 22 de gener es va desenvolupar a l'avenc Krúbera-Voronya (Geòrgia) l'expedició hivernal del CAVEX Team. En aquesta ocasió

l'objectiu principal va ser el busseig del síf S-5, situat a -2.140 m. Els resultats principals de l'expedició van ser la preparació d'un nou bivac permanent a -700 m (Pti-Dryu); a -1.400 m (Sandy Beach) també es va instal·lar un bivac permanent, amb capacitat per a dotze espeleòlegs. Aquest darrer bivac va ser un punt clau, ja que es considera el darrer lloc «civilitzat» abans del síf de -1.440 m i les galeries postsíf.

Els bussejadors de punta, Oleg Klimchuk i Yuriy Bazilevskiy, van aconseguir superar el síf de -1.775 m, i van descobrir una galeria per la qual circula aigua en abundància, que s'engoleix en un nou síf a -1.800 m, l'exploració del qual queda pendent per a futures expedicions.

Finalment, el punt culminant de l'expedició va arribar el 16 de gener, quan Oleg Klimchuk aconseguia endinsar-se al síf S-5 fins a una profunditat de -30 m, en una longitud de 80 m, després de superar el bloc que tancava el pas a l'expedició de la Ukr.S.A. al setembre del 2006, de manera que s'ha establert un nou rècord mundial. La cota de Krúbera-Voronya queda en -2.170 m.

(Informació provinent de *Subterrànea* 27, juliol 2007)

DENIS PROVALOV

Voronya-2007. Entrada a l'avenc.

Voronya-2007. Transport del material.

DENIS PROVALOV

Projecte Ukhupacha 2007: Nous descobriments de la cultura inca al Machu-Picchu

El 21 de juny passat va finalitzar el projecte Ukhupacha 2007, una expedició que es va desenvolupar al Perú per setè any consecutiu amb l'objectiu d'explorar llocs arqueològics de difícil accés i poder formar arqueòlegs peruans en tècniques espeleològiques de progressió vertical.

Els resultats d'aquesta expedició han estat els següents:

- Accés i presa de fotografies al Tunupa, Ollantaytambo, una població propera al Machu-Picchu. El Tunupa és un rostre gegantí que hi ha en una paret de roca que hom creu que va ser tallat pels inques.
- 2n Curs de postgrau de la Universitat Jaume I de Castelló de Tècniques espeleològiques de progressió vertical al Machu-Picchu.
- Recerca d'indícis d'activitat inca al cim del Waynapicchu, l'aresta i les *chinkanas* (coves) properes.
- Retorn al Wayraqtampu —construcció localitzada pel projecte Ukhupacha fa dos anys— per a la realització d'un reportatge fotogràfic. Els *tambos* (*tampu* en quítxua) eren construccions rea-

litzades per hostatjar els passants dels camins inques. Aquest *tambo* es va localitzar durant l'exploració de la paret que hi ha més enllà del pont Inka del Machu-Picchu, per on es creu que continuava aquesta important ruta.

- Exploració de la paret oest de la fortalesa de Kuélap. Localització de construccions funeràries i enterraments desconeguts fins a la data, i també accés fins a la Barreta, una estaca mítica clavada en la paret a la qual no s'havia pogut arribar fins ara. La fortalesa de Kuélap va ser construïda fa més de mil anys pels Chapapoyas, i es troba dalt d'un turó de 3.100 m situat sobre el riu Utcubamba, al districte de Tingo (província de l'Amazònia).

En aquesta expedició, hi van participar Salva Guinot, Javi Sanz, Jordi Puig, Ferran Espadas i Valentí Zapater, coordinats per la Universitat Jaume I de Castelló.

Més detalls de l'expedició a:
www.ukhupachaonline.blogspot.com
www.ukhupacha.uji.es

Valentí Zapater

Exploració del camí inca descobert recentment més enllà del pont Inka del Machu-Picchu.

© VALENTI ZAPATER / PROJECTE UKHUPACHA

Descobert el segon avenc més profund de Mallorca: l'avenc del Puig Caragoler (-280 m)

Es treballs de prospecció realitzats pel G Nord de Mallorca (Pollença) a la serra de Tramuntana han donat com a resultat el descobriment de l'avenc del Puig Caragoler, al terme municipal d'Escorca. La cavitat consta de tres verticals encadenades, la segona de 140 m. En la base, i després d'una sèrie de gateres, s'arriba fins a una gran sala de gairebé 800 m², on hi ha un engoli-

dor amb possibilitats de desobstrucció. L'avenc assoleix una profunditat de -280 m, i situa, el juny del 2007, aquesta nova cavitat com la segona més profunda de les Illes Balears; la primera és l'avenc de sa Campana (-317 m), també al mateix municipi.

(Informació extreta de *Subterrànea* 27, juliol 2007)

Curses de muntanya

8ª edició de la Cursa Alpina de la Molina

El Centre Excursionista de Catalunya organitza un any més, amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Alp, la Cursa Alpina de la Molina, que se celebra el primer diumenge d'octubre. Es tracta d'una cursa a peu de 24 km aproximadament amb un desnivell positiu de 1.116 m, i que forma part de la Copa Catalana de curses d'alta muntanya de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

Ja fa vuit anys que el CEC commemora el mític recorregut Tosa d'Alp - Puigllançada organitzant una cursa alpina que recorre aquests dos cims, sortint del telecabina de la Tosa i arribant al mateix punt. La cursa s'ha establert com una prova clàssica del calendari de competició amb una par-

ticipació esperada al voltant dels 300 corredors.

Enguany el CEC, a més d'obsequiar a tots els participants amb una samarreta tècnica, vol premiar els corredors de la Cerdanya amb un premi especial. Es guardonarà la primera corredora i el primer corredor cerdans que acabin la cursa.

Paral·lelament, a la cursa es desenvolupa la Passejada Popular, que està destinada a tots aquells que vulguin veure la cursa de prop i vulguin fer una petita passejada per l'entorn natural de l'estació d'esquí de la Molina.

Us animem a tots, tant corredors com amants de la natura, a participar-hi.

Més informació a: www.cec.cat/competicions/lamolina

Cartografia excursionista

«La Porta al territori», exposició de mapes de muntanya a Granollers

Es pot veure al Museu de Granollers, del 10 de maig al 30 de setembre del 2007. Aquesta exposició és una coproducció del Museu de Granollers i de l'Editorial Alpina, i compta amb el suport de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, de la Xarxa de Parcs Naturals i del Servei de Cartografia de la Diputació de Barcelona.

«La Porta al territori» és una mirada retrospectiva i actual del que ha representat l'aportació dels mapes excursionistes en el marc de la cartografia a Catalunya. L'exposició està estructurada en quatre àmbits que mostren, en primer lloc, l'evolució històrica d'aquests mapes, amb exemples d'obres originals com la *Carte du Mont-Perdu* (1874), obra de Schrader, que, malgrat ser de fora de l'àmbit català, s'ha volgut destacar per la seva transcendència; i mapes pioners com els de Léo Aegerter, del Cadí (1922) o del Montseny (1924), aquest darrer encarregat directament pel CEC. Aquest apartat culmina amb l'aparició, l'any 1946, de l'Editorial Alpina, i segueix fins als nostres dies, amb la incorporació d'altres editorials, com Piolet o el mateix ICC.

Els apartats següents tracten aspectes tècnics que fan referència al contingut i als components dels mapes (escales, colors, corbes de nivell), fent especial èmfasi en el recull de dades i en el treball de camp, amb testimonis del present i del passat, que ajuden a entendre l'evolució d'aquesta tasca fonamental per a la qualitat d'un bon

mapa excursionista.

El darrer apartat està dedicat a les noves tecnologies, com beneficien l'usuari i com ha canviat la seva percepció del territori, gràcies a instruments com el GPS o els mapes digitals.

L'exposició romandrà al museu de Granollers fins al setembre, i després serà itinerant.

Més informació:

www.museugranollers.org
www.editorialalpina.com

La Caminada '07

23 de setembre 2007 - 8 h. - plaça Major de VIC

Vic - Sabadona - Sant Pere de Caserres

2 avituallaments amb coca i esmorzar de pagès amb pa amb tomàquet i botifarra de Vic a la brasa.

De regal una samarreta commemorativa.

Tornada a Vic (punt de sortida) en autobús.

Kangur Vic - Associació Esportiva
 Tel. (tardes) 93 812 23 59 - Fax 93 889 17 81
 Mòbil: 647 68 29 00

Per a més informació: a www.kangurvic.net

Barranquisme

Gorgs 2007, IV Trobada Internacional de Descens de Barrancs, Canyons i Engorjats

De l'1 al 3 de juny s'ha celebrat a Tremp la IV Trobada Internacional de Descens de Barrancs, Canyons i Engorjats GORGS 2007, organitzada conjuntament per la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) i la Federació Catalana d'Espeleologia (FCE). De forma paral·lela es va oferir el

I Congrés Internacional de Descens de Barrancs, Canyons i Engorjats.

Prop de 340 participants s'hi han donat cita per gaudir dels barrancs de la zona i del programa d'activitats. Durant aquests dies les condicions climatològiques van ser idònies per a la pràctica de la modalitat –molt de sol i abundància d'aigua, gràcies a les pluges caigudes recentment.

Els inscrits, arribats d'arreu (Catalunya, Aragó, País Basc, Madrid, Alacant, València, Múrcia, Andalusia, França, Alemanya i Brasil), han realitzat, principalment, els barrancs de Viu de Llevata, de les Espones, de Sant Genís i el Diable, de Llenguadera, de Moró, de Serradell, de l'Infern, de Sant Pere i de Gurb. La informació d'aquests barrancs podia trobar-se a la guia editada especialment per a l'ocasió, realitzada conjuntament per la FEEC i la FCE.

El centre neuràlgic de la trobada ha estat el Museu de les Ciències Naturals de Tremp, on s'ha pogut veure un extens programa de projeccions. La valoració per part dels organitzadors ha estat molt positiva, que han destacat el nou rècord d'inscripcions.

En l'acte inaugural, celebrat el divendres 1 de juny, tant el president de la FCE, Hilari Moreno, com el president de la FEEC, Anton Fontdevila, van expressar la seva satisfacció per la col·laboració entre les dues federacions.

Un dels moments de major transcendència d'aquesta edició de GORGS 2007 va tenir lloc durant la taula rodona dedicada als sistemes de classificació

tècnica del descens de barrancs, canyons i engorjats. En els primers compassos de la reunió Joan Lluís Haro i Xavier Arregui van anunciar l'acord de la FEEC i la FCE per acollir-se al sistema francès de classificació tècnica, que es regeix pels paràmetres de característiques verticals, aquàtiques i nivell de compromís i envergadura del barranc, canyó o engorjat.

GORGS 2007 va tenir el privilegi de comptar amb la presència del president de la Comissió Internacional de Canyons (CIC), Steffan Hofmann, que va baixar, entre d'altres, el barranc de Viu de Llevata.

El dissabte 2 de juny al vespre, després d'un dia intens de descens de barrancs, xerrades i projeccions, va tenir lloc l'acte més multitudinari de GORGS, que va aplegar tots els participants al sopar que va oferir l'organit-

zació. Es van lliurar les mencions especials, acte que es va iniciar amb un reconeixement als pares que havien acudit a totes les trobades de GORGS amb els seus fills. La resta de mencions especials van ser les següents:

1. A la divulgació: Enrique Salamero.
2. Veterà 2006 Internacional: Jacques Cohen.
3. Club més destacat en formació: Espeleo Grup Anoia (EGAN).
4. Projecció: Waterforce, Juan Carlos Romera, per la seva qualitat.
5. A l'organisme que més ha contribuït a la divulgació: Barrabés.
6. A les institucions de la zona: Ajuntament de Tremp i Consell Comarcal del Pallars Jussà.

(Nota de premsa FEEC-FCE)

ALEX BATLLORI

Factor Físic

CENTRE MÈDIC

Muntaner 231.2n
08021 Barcelona
Fax 932 022 435
info@factorfisic.com

Treballem amb mútues
Condicions especials per als socis del CEC

www.factorfisic.com

Tel. 932 023 197

Medicina de l'esport i muntanya

Revisions mèdiques i esportives

Medicina general i pediatria

Traumatologia

Escalada de blocs

Se celebra la 6a Competició Internacional d'Escalada de Blocs Rodellar 2007

Durant els dies 23 i 24 de juny es va disputar a l'escola de Rodellar, a la serra de Guara (Osca), la 6a edició de la Competició Internacional d'Escalada de Blocs en format Open més important de la península Ibèrica. Organitzada pel Club Peña Guara, aquest any el principal patrocinador ha estat Petzl. Cal destacar la presència de competidors catalans com Edu Marín (equip Petzl-Beal), Ramon Julián (Grup Excta., Manlleu), Marcos Jubes (Unió Excta., Vic) i Àlex Granados (Centre Muntanyenc Sant Llorenç), i americans com Dave Graham i Chris Sharma (equip Petzl internacional), Bruno Macías (actual campió d'Espanya) o Marco

Jubes (equip Petzl-Beal). Pel que fa a les noies, va destacar la campiona de l'any passat Ruth Planells i l'actual campiona d'Espanya Sara Aicart (totes dues de l'equip Petzl-Beal).

Aquesta presència d'alt nivell va afavorir, l'espectacle, i el públic de Rodellar va gaudir força veient en acció el millor del panorama mundial. Finalment, la victòria va ser per a Bruno Macías, seguit per Edu Marín i Chris Sharma. Mentre que en la categoria femenina, Ruth Planells no va donar opció a les seves rivals i va dominar la competició per segon any consecutiu.

L'escenari de la competició va ser el càmping Mascún de la localitat. Diss-

abte es van dur a terme les rondes classificatòries i les semifinals, per a les quals es va fer servir un nou sistema, que donava als participants una hora i quart per solucionar tots els problemes sense que comptessin els intents emprats per fer-ho.

A les semifinals es va produir una de les decisions més polèmiques d'un dels jutges, que no va donar per vàlid el *top* assolit per Ramón Julián. L'escalador de Manlleu, disconforme, va decidir abandonar la competició. Aquest mateix jutge va tornar a tenir problemes diumenge amb l'americà Chris Sharma, al qual tampoc no va reconèixer el seu *top*. Finalment, aquest incident va passar sense més transcendència i els catalans que van passar a la final van ser Edu Marín i Marcos Jubes, en absoluta masculina, i Àlex Granados, en juvenil masculí.

A la nit es va celebrar una competició de llançaments, en què el toledà Eric López i Marcos Jubes van empatar al capdavant de la classificació i es van repartir el premi en metàl·lic.

Les finals de diumenge van ser molt ajustades. Edu Marín, tercer en l'absoluta, i Àlex Granados, segon a la juvenil, van ser els millors catalans.

Cal destacar també el bon ambient que es va viure a Rodellar durant tot el cap de setmana i la generositat dels premis que es van atorgar —en metàl·lic a les categories absolutes i molt generosos en material divers a les categories inferiors.

També es va donar un premi al participant més jove, que en aquest cas va ser Joel Granados, del Centre Muntanyenc Sant Llorenç.

(Informació provinent de Vertical Sports, S.L. i la FEEC)

Més informació a:

www.desnivel.com/object.php?o=15924
www.feec.org/Noticies/noticia.php?noti=3596

N. b.: L'escalada de blocs és un esport que es practica sense corda sobre blocs de pedra i parets de poca altura.

CLASSIFICACIÓ:

Absoluta Masculina

Bruno Macías (Fed. Valenciana)
 Chris Sharma (Americà)
 Edu Marín (Foment Excta. de Barcelona)

Absoluta Femenina

Ruth Planells (Fed. Balear)
 Andrea Chlebova (Fed. Aragó)
 Laurent Lee (Americana)

Juvenil Masculina

Àngel Espinosa (Fed. Madrilenya)
 Àlex Granados (Centre Muntanyenc Sant Llorenç)
 Manuel Murcia (Fed. Madrilenya)

Juvenil Femenina

Elisa Iturriagagoitia (Fed. Madrilenya)
 Paula Viejo (Fed. Castellano Leonesa)
 Marina Expósito (Fed. Madrilenya)

La competició d'escalada de blocs de Rodellar ha esdevingut una vegada més un espectacle d'alt nivell, i s'ha afermat com una trobada d'alt nivell en el terreny internacional per a aquest tipus d'escalada.

De Colera al cap de Cervera

- Colera
- Punta de l'Escala
- Puig del Claper
- Portbou
- Platja del Pi
- Puig de les Fresses
- Cap de Cervera

L'itinerari que us proposem ressegueix la costa del municipi de Colera fins al cap de Cervera, una caminada pel tram més septentrional de la Costa Brava —conegut com el mar d'Amunt—, on té el límit l'Empordà amb el Rosselló. Aquest sector manté encara intacta una bona part de les formes naturals, fet que

permet la possibilitat de gaudir d'un dels sectors de la Costa Brava més impressionants.

0:00 h Colera (0 m) La caminada s'inicia a la platja dels Pescadors, en una plaça on hi ha una font, a prop del petit port de Colera. Se segueix cap a la platja dels Morts i, a continuació, per la d'en Goixa. S'inicia una curta pujada arran de les tanques dels xalets, per la punta del Pescador, la platja dels Capellans, la Roca Blanca, l'Eixugador, la punta del Pi i la cala Rovellada, fins a arribar a la punta de l'Escala. Aquí s'acaba la urbanització La Rovellada.

0:20 h Punta de l'Escala (8 m) Es puja per un corriol, des d'on es veu la Veta Blanca i el cim del puig del Claper, junt amb unes antenes. El precari corriol que se segueix, abans de travessar el rec d'en Pixavaques, es perd. Aquí cal tirar pel dret i sense camí pel vessant sud del puig del Claper, molt rocós i pobre de vegetació amb figueres de moro i herbes aromàtiques. Abans d'arribar al cim, en un revolt, es passa durant uns metres per la carretera nacional (N-260), i es puja, sense camí, al proper puig del Claper.

1:15 h Puig del Claper (258 m) Aquest puig fa de límit del terme municipal de Colera amb el de Portbou, i ofereix una bona visió del sector costaner i del muntanyam que l'envolta, com el Querroig. Cal prosseguir, ara de baixada, pel vessant nord i de cara a Portbou, sense camí —per on fa uns anys es va fer una repoblació forestal— fins a un revolt de la carretera. Aquí s'inicia una escala que baixa a la platja del Claper, a prop de la punta de Gatillepis, límit sud

de la badia de Portbou. Des d'aquest indret es veu el poble de Portbou molt proper, i a sota nostre, el port. Se segueix la carretera, de baixada, uns 500 m —ara poc freqüentada després de l'obertura dels túnels sota la carena del coll del Frare. Quan es troba la carretera nova cal seguir-la uns 50 m i pujar el talús de l'esquerra, on hi ha un corriol que poc després enllaça amb una pista que arriba fins al cementiri de Portbou.

1:50 h Cementiri de Portbou (16 m) A l'entrada, es recomana fer una visita al memorial de Walter Benjamin, anomenat *Passatges*, una obra de caire ambiental de l'escultor israelià Dani Karavan, inaugurat el 15 de maig del 1994.

En Walter Benjamin, poeta, escriptor, pensador i filòsof alemany de família jueva (Berlín, 1892 — Portbou, 1940), és considerat un mestre i un crític del segle xx. Morí el 26 de setembre del 1940, a la fonda de Portbou, per una sobredosi de morfina, després de travessar la frontera francoespanyola per fugir dels nazis. En la seva tomba, hi ha gravada la inscripció «No hi ha cap document de la cultura que no ho sigui també de la barbàrie.»

Situats davant de l'Ajuntament de Portbou, al passeig de la Sardana, que ressegueix la platja Gran, cal continuar per la Petita fins a trobar el camí de ronda; després, per les Tres Platgetes —on raja una font d'aigua dolça— i la cala de les Rates, on hi ha una cova marina. Finalment, s'arriba a la resguardada platja del Pi, envoltada de penya-segats.

2:05 h Platja del Pi El camí puja i assoleix el puig de les Fresses deixant a la dreta les puntes de la Pedrera i la

Llaminada. Cal travessar dos petits recs que van a parar la cova del Bou Marí, un topònim que recorda l'existència de la desapareguda foca mediterrània. En travessar el segon rec, el corriol emprèn una forta pujada a tocar del penya-segat. L'espectacle sobre el mar i les grans parets de pissarra és realment espectacular. A mitja pujada, a la dreta, es deixa un atrevit corriol que baixa fins a la platja de les Fresses, que veureu a vol d'ocell. El camí segueix ben dret i sobre roca. Finalment, s'assoleix el puig de les Fresses.

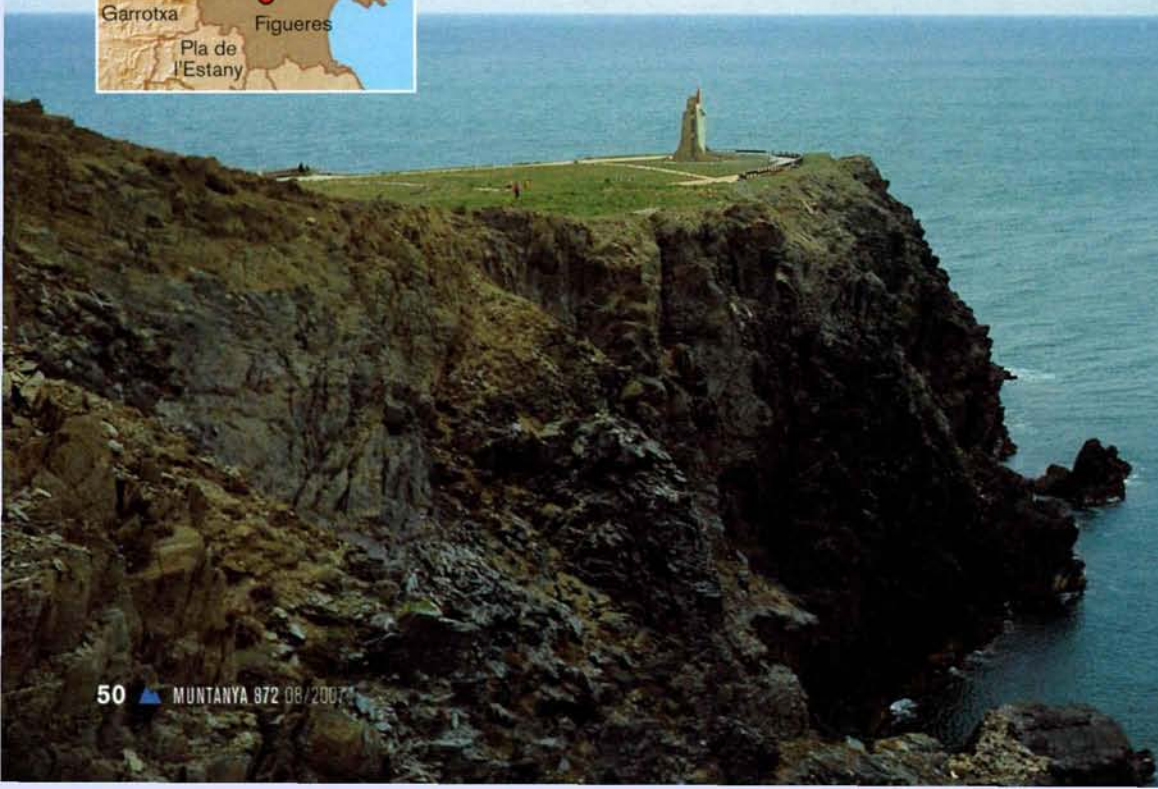
3:00 h Puig de les Fresses (207 m) En molts mapes és anomenat puig de Cervera. Hi ha una caseta de vigilància, ara en ruïnes. El piló del vèrtex geodèsic comparteix espai amb la fita fronterera número 601; per tant, és el límit dels termes municipals de Portbou i Cervera, i de les comarques de l'Alt Empordà i del Rosselló.

La vista s'eixampla, cap al nord, vers la costa de la Marenda, també coneguda com a Vermella. En primer terme, es veu la població de Cervera i les muntanyes de l'Albera, i mirant en direcció sud, la serra de Rodes i el cap de Creus.

A partir del puig de les Fresses, un corriol baixa pel vessant nord, entre estepa negra i pins, vers el cap de Cervera. A l'inici de la baixada, i a prop del cim, es deixa un petit relleix on hi ha uns dipòsits i una pista a l'esquerra. Tot baixant es veu, a la dreta, l'impressionant penya-segat de pissarra, que cau sobre el mar amb la punta de l'Aucellet, on hi ha l'última fita fronterera, la 602.

El corriol deixa a l'esquerra el cementiri de Cervera, passant per sota d'una antena, i arriba al relleix on es troba el far del cap de Cervera.

3:20 h Cap de Cervera (20 m)

Text de l'itinerari:

Francesc Beato

Temps de camí: 4 h 20 min

Desnivell acumulat:

465 m de pujada
445 m de baixada

Dificultat: mitjana

Bibliografia:

PLUJA I CANALS, Arnald. *Estudi del cap de Creus — La costa*. Girona: editat pel mateix autor i Gràfiques Alzamora, 1996.

PLUJA I CANALS, Arnald. *El cap de Creus. 60 itineraris de Portbou a Roses*. Girona: editat pel mateix autor i Gràfiques Alzamora, 2000.

Cartografia:

Mapa comarcal de Catalunya, núm. 14. ICC. (Escala 1:50.000).

Companyia de guies del Centre Excursionista de Catalunya

1

SERVEIS DE PROFESSIONALS PER A TOTA MENA D'ACTIVITATS DE MUNTANYA

- Excursionisme d'estiu i d'hivern (raquetes de neu)
- Alpinisme i escalada (roca, neu, cascadisme)
- Esquí fora de pista, esquí de muntanya
- Descens de glaceres
- Vies ferrades
- Activitats per a nens i nenes
- Expedicions

2

CALENDARI ESTABLE D'ACTIVITATS

- Bateig d'escalada en roca a Montserrat (14 de maig)
- Iniciació a l'alpinisme a Chamonix (3-7 de juliol)
- Monte Rosa. Punta Gnifetti (26-30 d'agost)
- Mont Blanc (1-5 de setembre)
- Via ferrada (29 d'octubre)

3

ACTIVITATS A LA CARTA

Per fer qualsevol tipus d'ascensió a una muntanya, la millor fórmula és la contractació particular d'un guia, per dur a terme els teus projectes, segons les teves expectatives.

4

MUNTANYES DEL MÓN

Preparació, acompanyament i guiatge a trescs, ascensions i expedicions d'arreu del món.

PER A MÉS INFORMACIÓ:

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12 / 08002 Barcelona
Tel. 933 152 311
www.cec.cat
companyiaguies@cec.cat

Joan Jover
Tel. 933 470 269
www.geocities.com/joanjovergarcia
jjover@mesvilaweb.cat

Indo*sol* *elite*

Lents solars graduades d'alta resistència
i protecció total a la radiació solar (UV)

Si vius el sol intensament...

protegeix la teva mirada al màxim

Avda. Alcalde Barnils, 72
08174 Sant Cugat
Barcelona, Spain

tel. +34 93 298 2600
fax +34 93 422 7618

www.indo.es
indo@indo.es

indo
your eyes, our world